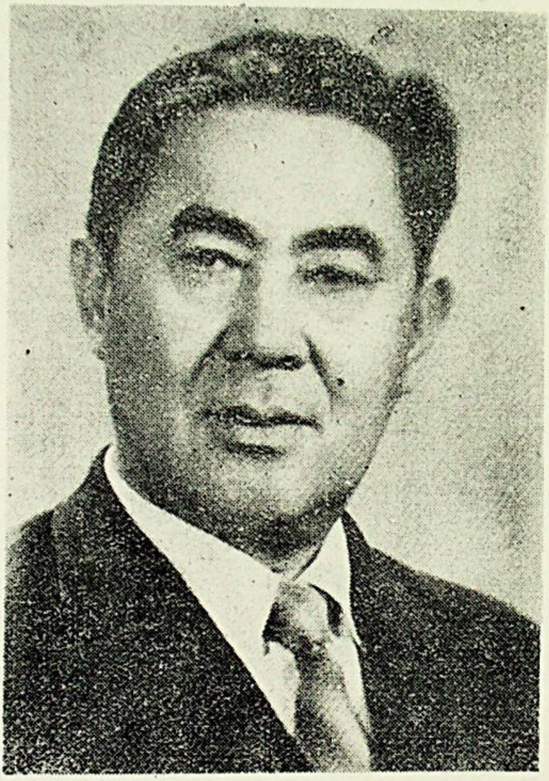

تېيىپجان ئېلىيوپ

طيب جان

تېيىپجان ئېلىيوپ

تاللانغان شېئىرلار

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى: ئابدۇۋەلى خەلپەتوپ
ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر

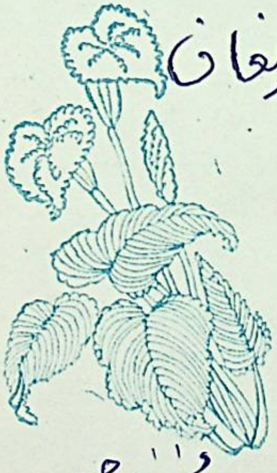

شېئىرىيەتتىن زوقلىنىدىغان
يۇرتداشقا تەقدىم.

تېيىپجاندىن

1988-يىل، 6-ئاي، ئۈرۈمچى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ت. ئېلىيوپ

تاللانغان شېئىرلار

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى: ئابدۇۋەلى خەلپەتوپ
ئا. ئۆمەر

مەسئۇل كوررېكتورى: ئادالەت مۇتەللىپ

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھەر ئازاتلىق كوچا 306 №)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا تىزىلدى
شىنجاڭ گېزىتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092 × 787 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 10.5، قىستۇرما ۋارىقى: 4
1985 - يىل 5 - ئاي 1 - نەشرى
1985 يىل 11 - ئاي 1 - بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: M10098·994
تىراژى: 3.500 — 1
باھاسى: قاتتىق مۇقاۋىلىقى 1.45 يۈەن
ئاددى مۇقاۋىلىقى 0.75 يۈەن

مۇندەرىجە

ئاپتوردىن 1
شېئىرلار 1
جەڭچى ئاكامغا 1
جانان ئۈچۈن 2
گۈلۈمگە 3
قىش كەتتى 4
كۆكلەم جىلۋىسى 5
يارات 7
ئادالقى سۆزۈم 9
كۈرەش 11
لۇتپۇللاغا 12
كۈت مېنى 14
لېنىن ئۆلمىدى 16
تاڭ يېقىن 18
بىزنىڭ ناخشىمىز 19
تاڭ ناخشىسى 22
كېلىچەككە سالام 23
ئىشەنچ 24
ماتەم 26
خىتابىم 29
بۈگۈن 33
ياشلىقىم 34

توي 35
تارىخنىڭ ھۆكمى 38
دىخان قىزىنىڭ ناخشىسى 42
كۆيۈپ قالدىم مەن ساڭا 43
باھار شامىلى 46
ئالدانغان قىزغا 48
ئىشچان يىگىت 49
بەخت 50
ۋالاقتەككۈرۈپنىڭ ئۆلۈمى 54
يۈرەك سۆزى 61
مەن سوتسىيالىستىك شەھەر ئادىمى 67
مۇھەببەت 69
يىگىت ئارزۇسى 71
«ئاۋرورا» 72
گىركى مۇزېيىدا 74
ھەيرانمەن 77
ھەسرەت 79
ۋەتىنىم 80
بەخت يۇلتۇزى 82
تۈگىمەس ناخشا 83
بىلدەپتىمەن 84
بىرىنچى خەت 86
مىلتىغىمنى بەرگىن قولۇمغا 88
كۆمۈر 91
ساڭ مۇدىرىنىڭ «زىياندىشقا قارشى» ئاجايىپ
تەدبىرى توغرىسىدا قىشاق 92

قارئۇستىدىكى قۇش 97
ئەلەم 99
بۈگۈن ھەم ئەتە 101
پۇشايمان 102
سارىيە 104
ئۈزۈم ئۈزگەندە 111
بىر يىگىتنىڭ خاتىرىسى 113
سۇ كەلدى 117
ئامرىغىم 119
ئۆتكەل 120
سېنتىيابىرسونغا رەددىيە 124
ئۇزىتىش 129
يولبۇلوق ئالما 130
«ئاساسەن»نىڭ شىكايىتى 131
ئورچۇق باتۇر 137
ۋەتەن ھەققىدە غەزەل 142
لەۋلىرىڭنى شۇ ئۈزۈمگە ئوخشاتتىم 144
بوپىلۇقنىڭ توپى 146
پىشقەدەم جەڭچىنىڭ نەسىھىتى 147
ۋەتىنىمنى كۈيلەيمەن 151
سەيلىدە 153
تۇمشۇقنىڭ بويىدا 156
خوجى 158
مېيخوا گۈلىگە مەدھىيە 161
يوقۇلاتقۇچە زىيارەت 162
سىر دىگەن مۇتلەق ئەمەس 166

ئاتىنىڭ نەسىھىتى 167
زەپەر چىرايلىق كەلدى باھار 168
سەنئەت باھارى 169
جاۋاپ چاۋاك 173
ئۇنتۇلماس مىنۇتلار 176
بولمىسا 182
شۇم بالا 183
بىر قىزنىڭ ھەسرىتى 186
يىغا تۇتتى مېنى يەنە باھاردا 188
ل. مۇتەللىپنى ئەسلەپ 190
كۆچەت 194
نەسىھەت خاتىرىسىگە 195
قانداق قىلاي 196
كۆردۈم چۈشۈمدە بۇلبۇل 199
ئوتتۇز يىل 200
ۋۇشىجاڭنىڭ ئۆلۈمى 204
ئاسمانىڭ قىياپىتى 206
سادا 208
كانايدىن ئۇن چىقامدۇ ياغلىمىسا 210
چال ئوغلۇم 211
ئارچا 213
كەۋسەر 214
تېۋىلغا 215
يەرنى ئاسماندا كۆرۈپ پەس چاغلىماڭ 216
موزاي بىلەن تۈلكە 217
«قىز قوۋۇار»دا 219

ئەنـشى قىزغا 220
يۇرتۇمنى كۆرۈپ دىگەن گەپلىرىم 221
يانبۇلاق 227
تەۋەرۈكنى كۆرگەندە 230
مۇقام 232
گاچا دەپ قالغانمىدۇ؟ 235
قامچىنىڭ نە ھاجىتى ياخشى ئاتقا 236
ناخشا ئېيتىپ ئەركە تۇرتتى مىرگۇل قىزى ... 237
ئوخرىد بويى 238
دىرىم كۆۋرۈگى ئۇستىدە 240
پەلەستىن شائىرى شېئىر ئوقۇدى 241
گۇل 243
تارا كۆۋرۈكى 244
سىنچىنىڭ سۆزى 246
ئەمدى 248
تەشەككۇر 249
يىراقتىن خەت 251
ياماتۇنىڭ تويى 257
پىئونېرنىڭ سۆزى 259
شېئىر مەشرەپى 260
تۇرپان مېھمانخانىسى 262
چىن تەنچيۇ خاتىرىسىگە 265
ئېتىزدا باھار 266
چوغلۇق يېنىدا چاقچاق بار ئىكەن 268
پەشتاقتا 270
سالامەت بولۇڭ 273
ئانا مېھرى 274

چوقچىدىكى قارىغاي
خۇاڭسەنگە چىققاندا 276
يۈرەك سوغىسى 278
بىر سۈرەتنىڭ تارىخى 281
ۋەسىيەت 284
.... 288
رۇبائىلار 289
پارچىلار 298
تۇيۇقلار 302
ئىشقىي غەزەللەر 305
يارنى سېغىندىم 305
ئۆرتىدى 306
يار ئىشقىدا 307
قەدىرلەيمەن سېنى جانان 308
يىغلىما 309
ئەمدى ئېغىز ئاچما 310
مەيلىمۇ 311
مەلىيەم ئوق 312
ئۆرگىلەي 313
باشقىسى 314
كۈتۈپ 315
مەن بەختىيار 316
ئالدىدا 317
شۇندىن بېرى 318
هۆي بالا 319
خىجىللىقتىن يەرگە كىردىم 321
ئەجەپ گەپىقۇ 322
ئانا، مېنىڭ ئۆز خىلىم بار 323
جانان كېلىدۇ 325

ئاپتوردىن

مەن شېئىر يازغىلى تۇرغىلى قىرىق يىل بولۇپ قاپتۇ.
بۇ جەرياندا «ئۇششاق - چوڭ، پىششىق - توڭ» بولۇپ، تەخـ
مىنەن بىر مىڭ پارچىغا يېقىن شېئىر يېزىپتىمەن. ئۇنىڭ
يېرىمىدىن كۆپرەكى ئېلان قىلىنغان بولسا كېرەك. مېنىڭ
ئىجادىيەت يولىدىكى قىرىق يىللىق قەدەمىمدىن قانداق
ئىزلار قالغانلىقى كىتابخانلارغا ناھايىتى ئېنىق.

دەسلەپكى يازغانلىرىمدا باللارچە ساددىلىقنىڭ، دورام-
چىلىقنىڭ پۇرىقى قۇيۇق. بارا - بارا قېتىقىنىپ ئۆگىنىش،
تۇرمۇشنى ئاڭلىق كۆزىتىش نەتىجىسىدە شېئىرنىڭ
نېمە ئىكەنلىكى ۋە ئۇنىڭ ئىجتىمائى ھايات بىلەن بولغان
مۇناسىۋىتى ھەققىدىكى تونۇشۇم ئۆزگەنسېرى، بولۇپمۇ
«ئېچىلىش - سايراش» يۆنىلىشىنىڭ جاكالىنىشى بىلەن بار-
لىققا كەلگەن ياخشى ھاۋانىڭ ئىلھام بەخش پەيزىدە يازغانلىرىمدا
ئىجادىي ئىزلىنىش ئامىللىرىمۇ كۆپىيىپ باردى. بىراق،
كېيىنرەك «سول» چىل ئىدىيەۋى ئېقىم ھۆكۈم سۈرگەچكە،
ئىجادىيەت يولى تولىمۇ تار، ئەگرى - توقاي ۋە ئەنسىز
بولۇپ كەتتى - دە، تېما جەھەتتىكى قاتمال چەكلىمىلەر،
نېمىنى ۋە قانداق مەدھىيىلەش، نېمىنى ۋە قانداق ئەيىپلەش
ھەققىدىكى چاكىنا بەلگىلىمىلەر ئىجادىيەتنى باھالاشنىڭ
بىمەنە نوقۇل سىياسى ئۆلچەملىرى جۈملىدىن ئەدەبىيات
تەنقىدى نامىدىكى سەپسەتە ۋە كالتەكلەر ئەدەبىي ئىجادىيەت-
نىڭ تەرەققىياتىنى بوغۇۋەتتى. ئومۇمى ھەقىقەتتىن بىر تەرەپ-

بىز ھازىر شۇنداق بىر دەۋردە ياشاۋاتىمىزكى، تۈنۈگۈن-كى يېڭىلىقلار بۈگۈنكى يېڭىلىقلار ئالدىدا چېنىپ قېلىۋاتىدۇ. كونىراپ بارلىققا كېلىۋاتقان يېڭىلىقلارغا ماسلىشىش ئاسان ئەمەس. خەلقنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋى ھاياتىدىكى يېڭىلىقلارنى كونا، قاتمال رامكىلار بويىچە چۈشىنىش ۋە ئىپادىلەش ھەرگىزمۇ مۇمكىن ئەمەس. بۇنىڭ ئۈچۈن شائىرنىڭ ھاياتنى تەرەققىياتنىڭ يېڭى سەۋىيىسىگە لايىق نەزەر بىلەن كۆزىتىشى شۇنىڭغا لايىق تىل ۋە كۈي تېپىشى لازىم. بىزنىڭ دەۋ-رىدىن چەتنەش بولۇپمۇ بىز قۇراملىقلارغا ئۇنچاي چۈش-مەيدۇ. لېكىن خەلقتىن ئايرىلمىساقلا، ئۆگىنىشتىن چېكىن-مىسەكلا يەرگە قاراپ قالماسمىز، شائىرنىڭ ئانىسى خەلق، ئۇ ئانىنى رازى قىلىش بىلەنلا قەدىرلىك.

ئەل نېمىگە سۆيۈنسە زوقلانساڭ شۇڭا،
ئەل نېمىدىن يىرگەنسە ھومايساڭ ئاڭا،
ئالقىش تۇرماق راھەتتۇر ھەتتا ھاقارەت،
بۇندىن ئارتۇق ئىپتىخار نەھاجەت ساڭا.

بۇ توپلامنىڭ «تاللانغان شېئىرلار» دېگەن نامى پەقەت بۇنىڭدىكى شېئىرلار باشقا شېئىرلىرىمغا نىسبەتەن بىرقەدەر تۈزۈك دېگەن مەنىگىلا ئىگە.

توپلامنى نەشرگە تەييارلاش جەريانىدا بىرقىسىم شېئىرلارنى مەزمۇن ۋە بەدىئىي جەھەتتە بىرئاز تۈزەتتىم، تەھرىرلىك تەلىۋىدىن ئۆزگەرتىلگەن بەزى جايلارنى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ قويدۇم.

1985 - يىل فېۋرال

لىمە. ھالدا يۈلۈۋېلىنغان ئىنقىلاۋىي ئىبارىلەر ۋە تەنتەنىلىك
چاقىرىقلارنىڭ قايمۇقتۇرۇشى، زورلاپ تېڭىلغان زاكازچىلىق
بېسىمى ۋە كالتەكچىلىك ۋەھىمىسى ئالدىدا «سول» چىل-
لىقنىڭ پەدىگە چۈشمەيدىغان مۇقاملىرىغا دوست تارتىش
شېئىرىيىتىمىزنى ئاز خۇنۇكلەشتۈرمىدى. مەنمۇ شۇنداق دوست
تارتىشتىن خالى بولالمىدىم. دېمەك، مېنىڭ قىرىق يىللىق
ئەدەبىي پائالىيەت يولۇمدا خەلق ياقتۇرىدىغان ئىزلىرىممۇ
بار، بۇنىڭ ئۈچۈن مەنمۇ خۇشالمەن، شۇنىڭدەك خەلق
ياقتۇرمايدىغان ئىزلىرىممۇ بار، بۇنىڭ ئۈچۈن خىجىلمەن.

پارتىيە 11 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 3 - ئومۇمى
يىغىنىدىن كېيىن ئېلىمىزنىڭ سوتسىيالىزىم ئىشلىرى توغرا
ئىزغا چۈشتى. «سول» چىللىقنىڭ كاساپىتىدىن بولۇپمۇ
«مەدەنىيەت زور ئىنقىلاۋى» دىگەن ئاپەت دەستىدىن مۇجۇلغان
يۈرەكلەر قايتا ياشاردى، ئېلىمىزنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوت-
سىيالىستىك ئەدەبىياتىمۇ قايتىدىن جانلىنىپ، جۇش ئۇرۇپ
تەرەققىي قىلىشقا باشلىدى. جۈملىدىن مەنمۇ يېڭى ھاياتىي
كۈچكە ئىگە بولدۇم، بولۇپمۇ «سول» چىللىق دىگەن روھىي
كىشەندىن ئازات بولغانسېرى چىنلىققا، سەنئەتكە سادىق
بولۇشنىڭ خەلق ئالدىدا، تارىخ ئالدىدا جاۋاپكار بولۇشنىڭ
نىمە ئىكەنلىكىنى يېڭىۋاشتىن ھەقىقىي رەۋىشتە چۈشىنىشكە
باشلاپ، ئۆز بۇرچۇمنى ئادا قىلىش غەيرىتىم ئۆستى، ئۈمىدىم
كۈچەيدى، ئىجادىيەت جەھەتتىمۇ ئىزدىنىپ، تۇرمۇش
پاكىتلىرىدىن بىۋاستە ھاسىل قىلغان شېئىرىي ھېسسىياتلىرىم
ئارقىلىق دەۋر ئوتتۇرىغا قويغان سوئاللارغا چامىمنىڭ يې-
تىشىچە جاۋاپ بېرىشكە تىرىشتىم. لېكىن ھوسۇلۇم يەنىلا جاما-
ئەتچىلىكنى رازى قىلىشتىن يىراق.

شئىرلار

جەڭچى ئاكامغا

بىللە بارماق بولغىنىدا سەن بىلەن،
كومىسسىيە كىچىك دېدى يېشىمنى.
ئۆسكەن بولىيا بويۇم يەنە بىر غېرىچ،
فۇرونتلاردا كۆرسەتەتتىم كۈچۈمنى.

بىلەلمىدىم، كومىسسىيە دىگەنلەر
ئىرادىنى ئۆلچەمدىكىن ياش بىلەن.
ئالغان بولسا كىچىك دەپ يېشىمنى،
ئېلىشاتتىم دۈشمەن دىگەن نەس بىلەن.

ئاڭلا ئاكا، بۇ يىل ئۆستى بويۇمىمۇ،
ھىچ گۇمانسىز ئەسكەرلىككە يارايمەن.
پات ئارىدا بېرىپ سېنىڭ قېشىڭغا،
دۈشمەن بىلەن جەڭ قىلىمەن، ھارمايمەن.

1945 - يىل قورغاس

گۈلۈمگە

ھەي گۈلۈم، سىزنى ساقلاپ تۇرايمۇ،
شىرىن ئۇيقۇغا تويۇپ ـ قانغىچە.
مەنزىلگە يېتەر سەھەر ماڭغانلار،
سىز كۆزنى ئېچىپ بىر تولغانغىچە.
ئالدىرىمايسىزغۇ، بىرۋاق ئۆتتىدۇ
سىز قاشقا قاچان ھوسما قويغىچە.
ئەنە، مەرىپەت سىزنىمۇ كۈتەر،
ھە، چاپسان يېتىڭ، باش قاتۇرغىچە.
پۇرسەتمۇ يەتتى، چوڭ قەدەم تاشلاڭ،
ساقلىماس ۋاقىت «مانا ...» دېگىچە.
پارلاق، بەختلىك جەمىيەت بېغى
ئېچىلماس گۈلۈپ، سىز بارمىغىچە.
مەنمۇ ھەممەپەس سىزگە ئەي گۈلۈم،
بۇ يولدا جاندىن جۇدا بولغىچە.
سادىغىسى كەتسۇن سىزگە بۇ جانىڭ،
ئارتۇق دەرت چېكىپ، غەم يېمەك ئانچە.
گۈلۈم، تېز بولۇڭ، بىللە يېتەيلى
شانلىق خىزمەتكە گۈدۈك چالغىچە.
بۇ خىزمەت مەڭگۈ بەخت خىزمىتى،
ھارمايلى، يۇرتنى ئاۋات قىلغىچە.
كۈتكەن زاماندا يېتىپ ئارمانغا،
خوشال كۈلگەيمىز يۈرەك قانغىچە.

1947 - يىل 10 - ئاپرېل، قورغاس

جانان ئۈچۈن

ياش ۋۇجۇدۇمدا مۇھەببەت ياندى، جانان، سەن ئۈچۈن،
ئاتىندىم بارىمنى، ئىشقىڭدا يۈرەك كۆيگەن ئۈچۈن.
سەن ئۈچۈن كۆيسەم مۇبادا ئوتتا تارتىپ مىڭ ئازاپ،
مېنى دوزاق ئوتى كۆيدۈرمەس، قاچار بەلكىم ئۇزاپ.
سېنى دەپ سۇدا ئېقىپ ئۆلسەم تۈمەن كۈلپەت كۆرۈپ،
تىرىلىپ كەۋسەر ئىچىدە ئۈزدىەن لەززەت سۈرۈپ.
جەسىدىم ياتمىسا ھېچ جايدا، شۇ تۇپراقتىن بۆلەك،
شۇ ماڭا جەننەت ئەمەسمۇ، ئۆزگە جەننەت نە كېرەك.
ياق، ئۆلۈمنى خالىمايمەن، ماڭا قىممەتتۇر ھايات،
شۇ ھاياتنى مەنىسىز ئۆتكۈزسەم، ئالدىڭدا ئۇيات.
ئارمىنىم يوق، بار جاپانى بىللە كۆرسەم سەن بىلەن،
ھە، يېڭىشنىڭ بايرىمىدا بىللە كۈلسەم سەن بىلەن.

1946 - يىل قورغاس

كۆكلەم جىلۋىسى

گۈر - گۈر ئۇچقان كۆكلەم شامىلى،
تەبىئەتنى ئويغىتىپ،
جىلۋە قىلىپ يەنە كەلدىڭلار.
ھەيدىۋېتىپ قىش - زىمىستاننى،
گۈزەللىككە ئوراپ جاھاننى،
زەپمۇ ئىللىق قۇچاق يايدىڭلار.

كۆكلەم شامىلى،
ئۇچقىنىڭلارنى سېزىپ
ئويغۇنى بۇزۇپ
بېزەنمەكتە باغلار، ئېتىزلار،
تاغلار، توقايلار.
دولقۇنلۇق سۇلارنى شاۋقۇن سالدۇرۇپ
ئۇزدۇردى باغرىدا ئۆستەڭلەر، سايلار.

ھەي، كۆكلەم شامىلى،
كۆمدۈڭلار تەبىئەتنى
زەپ ئىللىق پۇراقلارغا.
سىلەرگە ئەگىشىپ كەلگەن نەغمىچى —
باھار قۇشلىرى
چەرق ئۇرۇپ سايرايدۇ

قىش كەتتى

تىلەتىدىن قار ياققان،
ئايىغىغا مۇز تاققان،
پۈركۈپ سوغاق دېمىنى،
خۇددى چاياندەك چاققان —
شەپقەتتى يوق سەپرا قىش
سېرىىپ يازنىڭ ئېسىنى،
قاچتى ئەمدى دىڭگاكلاپ،
تۆكۈپ سوغاق يېشىنى.
قېرىپ قالدى ئاۋاق قىش،
تېنىدە يوق قۇۋۋىتى.
ئۈچتى باھار شامىلى،
كەلمەكتە ياز نۆۋىتى.
«قىشنىڭ كەينى ياز» دىگەن —
كونىلاردا ماقال بار.
ئالدىرىمايلى سەيلىگە،
ئالدىمىزدا دوقال بار.

1947 - يىل، قورغاس

يارات

ئەي كۈرەش، قوينۇڭدا تاۋلاپ، يەڭگۈچى مەردانلار يارات،
ئاغدۇرۇپ غەپلەتنى، دىللاردا ئۇلۇغ ئاڭلار يارات،
زور نىشانلار كۆزلىگەن مەقسەتكە ئىمكانلار يارات،
قان تۆكۈپ ئالغان زەپەرگە زور شەرەپ - شانلار يارات،
سۇر قارا تۈن دەھشىتىنى، ھۆر ئازات تاڭلار يارات.

جۇت زىمىستان دەھشىتىدىن قانچە بوستانلار خاراپ،
قانچە يۇتداشلار زۇلۇم قىستاڭىدا چەكتى ئازاپ،
رەھىمسىز «ئالىجاناپ» لار، ئەجىرسىز، بۇلاپ - تالاپ،
ئەلنى قىلدى بىمادار يالماۋۇزدەك قان شوراپ،
قالمىدى تاقەت بۇ تەندە، ھەقىقى دەۋرانلار يارات.

دەرتتە يەنچىلگەن يۈرەكتە قالمىدى زەردە چىداش،
ئاھۇ، ۋاي - داتلار بىلەن كەتمەيدۇ كۆزدىن زادى ياش،
مەيلى، دەيدۇ دىل غەزەپتە، ۋەسلى ئىزلەپ كەتسە باش،
خار ھاياتنىڭ لازىمى يوق، چاچمىسا نۇرىنى قۇياش،
نۇرغا چۆمگەن ياپ - يېشىللىق باغۇ - بوستانلار يارات.

ۋادەرىخ، ئۆز يۇرتىدا خار - زار بولۇش بەك ئار ئىكەن،
قانچە ئورۇنغانسىرى ئالەم ساڭا بەك تار ئىكەن،
تۈلكىلەرنىڭ ئەھدى چىن دەپ ئىشىنىش بىكار ئىكەن،

قوتۇشۇپ بىخ سۇرگەن شاخلارغا.
ئەمگەك قىزىتىپ ئېتىزدا دىخان
ناخشا ئېيتقاندا
كېتىدۇ، ھە، قانداق ئۇزاقلارغا!
پاھ، مۇنداق ناخشىلار
نىمە دىگەن يېقىملىق
ئاڭلىنىدۇ قۇلاقلارغا...

ھەي كۆكلەم جىلۋىسى،
بولساڭلارمۇ قانچە يېقىملىق،
قالدۇرساڭلارمۇ ئادەمنى ھاڭ - تاڭ.
بىراق سىلەر تەبىئەتتىلا
ھەر يىل ئۈچۈن بىر قېتىملىق تاڭ.

شۇڭا سىلەر مېنىڭ كۆڭلۈمگە
تولۇق ئارام بولالمايسىلەر.
مىڭ ناخشا ئېيتىپ،
ئۇسۇل ئوينىپمۇ
بەختىمنى تازا ئاچالمايسىلەر.
ئىنسانىيەتنىڭ سائادەت تېڭى
مېنىڭ مۇرادىم،
ئاھ،
يېتىشكەندە ئاشۇ تاڭغا مەن،
مېنىڭ پۈتمەس خوشال ناخشامنى
ئاندىن راسا ئاڭلايسىلەر.

1948 - يىل مارت، قورغاس

ئاداققى سۆزۈم

تاك بۇلىغىدىن ئىچسەك شاراپ دەپ،
يانغاچقا كۆڭۈلدە ئۈمىت يالقۇنى،
ئاتتۇق ئۆزىمىزنى چېلىش قوينىغا
بولمايمىز ئەمدى دەپ زۇلبەت تۇتقۇنى.

قىپ - قىزىل قانلارنى سەلدەك ئېقىتتۇق،
دەشتلەرنىڭ باغرىنى گۈل قىلماق بولۇپ.
جۇدۇنلار لەشكەرىنى ئۇرۇپ يىقىتتۇق،
باھار قۇياشىدىن نۇر ئالماق بولۇپ.

ئارزۇمىز دۇنيادا مەڭگۈلۈك باھار،
تىلىشىمىز ئۇنىڭ ۋەسلىنى ئىزلەپ.
بىز نىچۈن ھەر نەپەس بولمايلى ھۇشيار،
تۇرسا تۈن كۈندۈزنى قاپلاشنى كۆزلەپ.

قانداق ئوراپ ئالسۇن خىجالەت بىزنى،
ئۆسسۇۋاتسا دىلدا چېلىش تۇيغۇسى.
قانداق بوزەك قىلسۇن جاھالەت بىزنى،
بولمىسا كۆزىمىزدە غەپلەت ئۇيقۇسى.

چەكمەيمىز نادامەت، ئەنە كۆلمەكتە
بەخت دىلبەرلىرى كۆكسىنى كېرىپ.

بەس، كۈرەش دەپ جاننى ئاتساڭ، ساڭا ھۆرلۈك يار ئىكەن،
تامچە قانلار ئەجرىگە رەڭدار گۈلىستانلار يارات.

چىقمىدى ئەستىن پەقەتلا ئوق يىلاندەك قامچىلار،
يەنە ئۇنىڭ دەھشىتىدىن ئەگرىماقتا قانچىلار،
قانچە داملار قۇردى يولغا شۇم نىيەتلىك دامچىلار،
ئۆزى چۈشسۇن ئۆزى قۇرغان دامغا ئالدامچىلار،
دامچى ھەم داملارنى چەيلەپ، بىخەتەر يوللار يارات.

بىزدىكى ئىشقى - مۇھەببەت ساختىدىن پاك، بىغۇبار،
بىزدىكى ئارزۇ - ئۈمىتلەر — مەڭگۈلۈك ھۆرلۈك باھار،
چىقمىغاي ئارمانىمىز ئەل - يۇرتنى قىلماي بەختىيار،
ھۆر - ئادالەت مەنزىلىگە كۆڭلىمىز پەك ئىنتىزار،
سۆر ئەلەملەرنى كۈرەش، شادۇ - خەندانلار يارات.

ياشنىسۇن بىردەك ئېلىمدە ھۆر - ئازاتلىق گۈللىرى،
سايرىسۇن ئەركىن ئۇچۇپ قەپەزدىكى بۇلبۇللىرى،
ئېچىلىپ شاتلىققا تولسۇن مىليون بوزەكلەر دىللىرى،
ئەجرىمىزگە يوللىسۇن شان ھەر كۈرەشچان يىللىرى،
باغرى تاش دۈشمەن دىلىدا مىڭ پۇشايمانلار يارات.

تېز يوقالسۇن بۇ ئېلىمدىن شۇم، بۇزۇق شەرمەندىلەر،
ھۆر - ئازات بولسۇن زۇلۇم زىندانىدىكى بەندىلەر،
ئال قەلەمنى جۆرئىتى، دۈشمەنگە يوللا زەربىلەر،
شۇ چېلىش پەللىسىدە كۈتمەكتە بىزنى غەلىبىلەر،
غەلىبىلەرنىڭ تارىخىدىن يېڭى داستانلار يارات.

1948 - يىل مارت، قورغاس

كۆرەش

تىرەجەپ ماڭمىغان بېزەك ھاياتنىڭ
قېنىنى شورايدۇ رودۇپاي زامان.
كۆرەشچان ھاياتقا ئازاتلىق ئامراق،
كۆرەشسىز ھاياتنى قىستايدۇ جاھان.

كۆرەشسىز ھايات مەنىدىن يىراق،
مەنە غەزنىسى پەقەت كۆرەشتە.
تۇرمۇشنى كۆرەش يۈكسەلدۈرمىسە،
كېتىدۇ ئۇ چۈشۈپ قاراڭغۇ پەسكە.

1948 - يىل، ئۆكتەبىر غۇلجا

ئەنە سۆزۈك مەقسەت چاغنى سۈرمەكتە،
قۇياش خۇش كۈلمەكتە ئۇپۇقنى يېرىپ.

مەنمۇ چىنىقىشنىڭ چوڭ قاينىمىدا،
جەڭگىۋار بوۋايلار باسقان ئىزدا مەن.
قىلچە قىڭغىرلىق يوق نىيەت ئايىغىدا،
ھەلىمۇ شۇ — باشتا قالغان سۆزدە مەن.

جان ۋەتەنگە بەرگەن ئوتلۇق قەسىمىم
يالقۇنلۇق يۈرىكىمدە مەڭگۈگە يانار.
ئۆلۈپ كەتسەم، مەيلى، قالىدۇ ئىسمىم،
قەۋرەم ئۈستىدە گۈللەر ئېچىلار.

ئاداققى سۆزۈم شۇ، ئاڭلا خالايىق.
بۇ يۈرىكىمنىڭ چوڭقۇر، چىن سىرى.
ئەركىنلىك، ھۆرلۈك كىملەرگە لايىق،
تەلەپ قىلسۇن ئەجرىنى ماڭلاي تەرى!

1948 - يىل ئاپرېل، قورغاس

ئاقلىماقچى ئۈز يېرتقۇچلۇغىنى،
پاك ۋۇجۇدۇڭغا جىنايەت ئارتىپ.

قانخورلار سېنى ئوۋلاپ، سېنى قاپساپ،
ئاقىۋەت چۇشۇردى زەنجىر - تۇزاقتا.
رەھىمسىز يىللارنىڭ قىسىشى بىلەن.
ئۆمرۇڭ بارالمىدى ئانچە ئۇزاقتا.

قاتىللار قىلىچى چاپتى بېشىڭنى،
ئۆيلىدىمۇ ئۇلار سېنى ئەۋلاتسىز.
ئۇنتۇمايدۇ سېنى ۋەتەنداشلىرىڭ
ھەم قىساس قۇشى ئەمەس قاناتسىز.

1948 - يىل، قورغاس

لۇتپۇللاغا

مەيداندا سىنالغان بىر مەرت ئىدىڭ سەن،
تەڭسىز زامان بىلەن قىلدىڭ كۆپ چېلىش.
كېچە - كۈندۈز دىلدا دەر ئىدىڭ: «ۋەتەن»،
بىراق دۈشمەن كۆڭلۈڭنى قىلمىدى تىنچ.

ھەق تۇغى يەلپۈلدىگەن مەنزىلنى كۆزلەپ،
چاڭقاپ ماڭاتتىڭ چۆلدە - قاقاستا.
ھەر مۈشكۈللۈككە كۆكسۈڭنى كەردىڭ،
ئىرادەڭ شۇنچىلىك چىڭ ئىدى باشتا.

بىر ئارسلان ئىدىڭ، يۈرىكىڭ تاغدەك،
يان - يېنىڭنى ئورىغان سانسىز ئالۋاستى.
قانخور قارا دىللار، رەھىمسىز يىللار
قىلماقچى ئىدى سېنى ئاياق ئاستى.

قايسى كېچىلەر ئۇ ساڭا ۋاپاسىز،
ئۆمرۈڭ ئۆتتى ھەسرەت، دات بىلەن.
زۇلمەت قۇشى دائىم بېشىڭدا ئۇچۇپ،
ئايماي ئورۇپ كېتەتتى قانات بىلەن.

ئاھ، ئاشۇ جاللاتلار يالماۋۇز كەبى
ساڭا كۆز ئالايتىپ، ئېغىز ھىجايتىپ،

سەنەۇ كۆرگەنسەن شۇ تامدەك تۇرقىنى،
كۆرسمۇ تەييار ئۇلارنىڭ، كۈت مېنى.

مەن تەرەپكە قارىغىن، چولپانغا باق،
كۈنچىقىش ياقتىن ئاقارمىش تاڭغا باق،
شۇم رەقىپلەر چۆچۈگەن چۇقانغا باق،
يالتىرايدۇ زۇلپىقارىم، كۈت مېنى.

مەن بارارمەن پات يېقىندا يول ئېلىپ،
ئەلگە تونۇش غەلبە سازىنى چېلىپ،
چىققان ئالدىمغا سەنەۇ قول سېلىپ،
توي قىلار ھېيتكا بازارىم، كۈت مېنى.

شۇندا باغرىمغا سېنى چىڭ تاڭمسام،
شۇم رەقىپتىن ئىنتىقاملار ئالمسام.
ئىككى يۈزلۈكلەرنى داغدا قويمسام،
چىقمىغاي زادى خۇمارىم، كۈت مېنى.

1948 - يىل دېكابىر، غۇلجا

كۆت مېنى

ئەي مېنىڭ جانانە يارىم، كۆت مېنى،
ئامرىغىم، كۆزى خۇمارىم، كۆت مېنى.
يوللىرىمغا ئىنتىزارىم، كۆت مېنى،
ساڭا يەتمەكتۇر قارارىم، كۆت مېنى.

ئاسمىنىڭدا ئويىنىسىمۇ شۇم بۇلۇت،
باغلىرىڭدا قۇترىسىمۇ ۋەھشى جۇت،
ئۆپچۆرەڭدە كۆيسىمۇ دەھشەتلىك ئوت،
قورقمىغىن ھەرگىز نىگارىم، كۆت مېنى.

چىن يۈرەكتىن چىقتى ئۇشبۇ يازغىنىم،
يوق مېنىڭ ھەرگىز يولۇمدىن ئازغىنىم،
ئۇنتۇما پەرھات بولۇپ تاغ قازغىنىم،
ھېلىمۇ بار شۇ مادارىم، كۆت مېنى.

ھېلىگەرلەر ئاشكۆكىنى سەپسەمۇ،
ياسىمىن جادۇ كەبى گەپ تاپسىمۇ،
«ئاشىغىڭ يوق ئەمدى» دەپ پال ئاچسىمۇ،
ھېچ گۇمانسىزدۇر بارارىم، كۆت مېنى.

خام سانايدۇ شۇم رەقىپ چۆچۈرىنى،
ئەسلىدىر قورشاۋدا قالغان بۆرىنى.

ئەنە دۇنيانى تىترەتكەن كۆرەش لەرزىسى،
ئۇلۇغ لېنىن يولى بىلەن ئىلھاملىنىدۇ.
يېڭى دۇنيا توسالغۇسى، زۇلمەت غەلۋىسى
لېنىن يولى يېڭىش بىلەن تاماملىنىدۇ.

لېنىن دىگەن ئۇلۇغ نامنىڭ غۇرۇرى چەكسىز،
زۇلمەت تەختى ئۇچۇن ئۇنىڭ دەھشتى شۇنچە.
لېنىن تۇغى يەلپۈنۈلەيدۇ ئالەمدە شەكسىز،
يىراق ئەمەس شۇ كۈنلەرنىڭ ۋىسالى ئانچە.

1949- يىلى، يانۋار

لېنىن ئۆلمەيدى

لېنىن ئۇلۇغ، لېنىن بۈيۈك، لېنىن بىر يالقۇن،
ئۇنىڭ يولى تەڭسىزلىكنى يانغىنىغا كۆمدى.
ئابىهايات ياراتتى لېنىن تەلىمى،
مەزلۇم ئەللەر تەڭلىك ئىزلەپ شۇنىڭغا چۆمدى.

لېنىن ئىزلەپ كىشىلىكنىڭ دەردىگە داۋا،
بەرپا قىلدى هاياتلىقنىڭ يېڭى دەۋرىنى.
لېنىن ئىزلەپ شۇ دۇنيادا هاياتقا مەنا،
تەتۈرلۈكنىڭ، تەڭسىزلىكنىڭ قازدى قەۋرىنى.

جاكالىدى لېنىن ئوقۇپ تارىخ هۆكمىنى:
ئازاتلىقنىڭ دەۋرى كەلدى، زۇلۇمەت قېرىدى!
ئەنە، يامراپ يەر- جاهاندا كۆرەش تاشقىنى،
ئەجەل چىرىك تەڭسىزلىكنى گۆرگە سۆرىدى.

— لېنىن ئۆلدى.
— ئىشەنمەيمەن لېنىن ئۆلمەيدى.
چۈنكى ئۇنىڭ تەلىمى ياشاۋاتىدۇ.
ئېزىلگەنلەر كۆرەش قىلىپ لېنىن يولىدا
ئەرك بېغىنى گۈللەندۈرۈپ ياساۋاتىدۇ.

بىزنىڭ ناخشىمىز

دەۋرنىڭ ئۇتلۇق قاينىمى
قىچقىرىدۇ قوينىغا
يۈرەگى تومۇر مەرتلەرنى.
يازغۇم كېلىدۇ
شۇ قايناملىق قوينىدا
يالقۇنلۇق بېيىتلارنى.

ئەنە،
كەڭ مەيداننى يېرىپ ماڭىدۇ
ئۇزاقنى كۆزلىگەن بىزنىڭ سېپىمىز،
ئېيتىدۇ ناخشىلارنى چاڭ كەلتۈرۈپ،
تېپىلماس ئاياقلار چامدايدۇ گۈس-گۈس،
ھەر چامدامدا زەپەر ئۈندۈرۈپ.
سانسىز دوستلارنى خوشال قىلىدۇ.
تېخى ئېيتىشقا بولمايدىغان
قايناق ئۇمىتلەرنىڭ
دولقۇنىغا چۆمدۈرۈپ.

ئۇزاقتىن بېرى
بۇ كوچىلار يۈز باغرىدا

تاڭمۇ يېقىن

كۈنلەر، ئايلار، يىللار، ئەسىرلەر
ئۆتۈپ كۆزدىن بولىدۇ غايىپ.
بەزى ئۆمۈرلەر كۈلۈپ ئۆتۈپتۇ،
بەزىلىرى رەنجىشىپ ـ كايىپ.

ھاياتلىقتا ئېزىش ـ ئېزىلىش
تارىخنىڭ مۇتلەق قانۇنى ئەمەس.
قېرى دۇنيا مۈكچىيىپ قالدى،
ئۇزاقلارغا بارالمايدۇ، بەس.

ئۇلۇغ تەۋرەش دەۋرىمىزگە خاس،
ئۇ تەڭلىككە بېرىدۇ نۆۋەت.
ئەرك ئىزلەپ قاينىغان ھايات
كۆرەش بىلەن تاپىدۇ قۇۋۋەت.

مەزلۇملارنىڭ «ئۇررا» لىرىدىن
يورۇماقتا ئەرك تاڭلىرى.
تاڭنى ئارتقا قايتۇرالمايدۇ
قارا زۇلمەت بۇلۇت ـ چاڭلىرى.

1949 - يىل فېۋرال، غۇلجا.

ئەته- ئۆگۈن بولمز بز
سۈزۈك تاڭلارنڭ قوينندا؛
هەر يېڭى ناخشلارنى
تېخمۇ جاراڭلق قلپ ئېيتمز
ئەنە شۇ ۋاقتا.

1949- يل ئاپرېل. غۇلجا

ھېچ كۆرمىگەن بۇنداق يۇرۇشنى.
ئاڭلىمىغان بۇنداق ناخشىنى ھەتتا.
دەۋرنى لەرزىگە سالغان
بۇنداق يۇرۇشلەر
قالدۇ ئۇتلۇق ئىز بولۇپ ئارتتا.

بىر بىسىپ ئۆتمىگەن يوللار خېلى جىق،
تېخى ئېيتمىغان ناخشىمۇ شۇنچە.
ھەر ناخشىلارنى ئېيتىمىز تېخى،
بوش چاغلىماڭلار ئېيتىشنى ئانچە.
بۇ ناخشىلارنى ئېيتالماي،
قانچىلا قۇرۇق غىڭشىپ يۈرەر تېخى.
شۇنداق مەرتلەر ئېيتىدۇ ئۇنى
چۈشمىسە قولىدىن
يىراقنى كۆزلىگەن يۇرۇشنىڭ تۇغى.

بىر مەيدىمىزگە ئۇرۇپ،
مەيدانغا چىققان جەڭگىۋار،
قۇرۇق ماختىنىش بىردىن ئۇزاقتا.
دىللار بەنت بولۇپ قالمايدۇ ھەرگىز،
غەپلەت قۇرغان تۇزاقتا.
كۆرەش زوقى
يالقۇنجايدۇ لاۋۇلداپ
بىزلەر ئېيتقان باتۇر قوشاقتا.

كېلىچەككە سالام

ئازاتلىق دەپ تۇرۇپ يەڭنى،
تىزىلدۇق جەڭگىۋار سەپكە.
يورۇق مەنزىلنى كۆردۇق بىز
نەزەر تاشلاپ كېلىچەككە.

كېلىچەك شۇنچىلىك كۆركەم،
ئورالغان باغۇ- بوستانغا.
ئېچىلغاندۇر ئىشىكلەر كەڭ
هالال تەر تۆككەن ئىنسانغا.

بارالمايدۇ، كىرەلمەيدۇ
بۇ باغلارغا تىرىكتاپلار.
ئۇنىڭ شىرىن هۇزۇرىنى
كۆرەر مەردانە پەرهاتلار.

سالام بىزدىن كېلىچەككە،
سالام مەنزىلگە كارۋاندىن!
سالام شىرىنغا پەرهاتتىن،
سالام ئاپتاپقا چولپاندىن

1949- يىلى، غۇلجا

تاڭ ناخشىسى

ناخشىنى ئېيتسام ئۇزاقتىن ياڭرىتىپ،
سىلكىنىپ تۇردۇڭ - دە، قالدىڭ داڭقېتىپ.
سۆيگىنىڭنى ئەزلىدىڭ جىلۋەڭ بىلەن،
چاچلىرىڭنى ئويىنىتىپ، پولاڭلىتىپ.
كۆزلىرىڭنى چوڭ ئېچىپ، كۆككە بېقىپ
قارساڭ، ھە. قاپتىكەنغۇ تاڭ ئېتىپ.
بىر ئۈمىت تەپتى، دىلىڭدا ئوت يېنىپ،
ئېيتقىنا. دىدىڭ يەنە چىڭ ئاڭلىتىپ.
ھەم دىدىڭ: ئېيتقىن، نەجەپ شوخ ناخشىكەن،
پارلىدى ئۈمىت - ئەشەنچىم، غەم كېتىپ.
مەن دىدىم: بۇ ياڭرىغان تاڭ ناخشىسى
جانلىتار جانلارنى جانغا جان قېتىپ.
كەل جېنىم، تەڭ ئېيتىلى بۇ ناخشىنى،
قورقۇنۇش، تەشۋىشنى دىلدىن ئىرغىتىپ.
ئىنتىلايلى تاڭ سىرى زوق - شوخ بىلەن،
شۇم جاھالەت ئەھلىنى زار يىغلىتىپ.

1949-يىل، ئاپرېل

كۆلىدۇ بوزەكلەر بەخت - تەلىيى
ۋە كىرىدۇ بىتەم غىزاسىغا تەم.

ئۇجۇقىدۇ ئەمدى زەھەر زىمىستان،
ھاياتلىق بېغىمىز قۇچىدۇ باھار.
ئەپلەت تىلسىمىدىن قۇتۇلغان ئىنسان
قارا نىيەتلەردىن تارتمايدۇ ئازار.

قىمۇرۇلۇپ زۇلمەتنىڭ چىرىك تەختلىرى
ئەركىسىز قامقاقتەك تېنەيدۇ دەشتتە.
ئۇلۇغ مەقسەتلەرنى قۇچقان ساپ كۆڭۈل
بەخت تاڭلىرىغا باغلىدى رىشتە.

ئىشەنچلەر تىكىلگەن شانلىق كېلىچەك
كېلىدۇ، بىزنى بەخت قۇچىدۇ چوقۇم.
يۇمىدۇ كۆزىنى ھەسرەت ۋە ئەلەم،
تىنىدۇ ئاخىرقى تىنىقنى زۇلۇم.

بىر كۈنلەر كېلىدۇ، ئىشەنگىن دوستلار،
جىمىكى شۇملۇقلار كىرىدۇ گۆرگە.
شۇندا چىن قەدرىنى تاپىدۇ ئادەم،
بەخت بەخشەن بولۇپ بىزنىڭ ئۆمۈرگە.

1949-يىل سېنتەبىر، غۇلجا

ئەشەنچ

كۆڭلىمىز قېتىدا مەغرۇر بىر ئىشەنچ،
ئۇ، گۇمان، غەشلىكتىن خالى ھەم تازا.
قىيىق ئەسكى دۇنيا قىلمىشى بىلەن
كىيمەكتە بېشىغا قاپ-قارا قازا.

غەشلىك قارا تۈنلەر دىلنى غىلغىتقان
سوغاق قوشۇمنى ئاچماستىن تالاي،
بىز ھامان ئىشەنچنى ساقلاپ كەلگەنمىز،
ئەمدى كارامەتنى كۆرنىمىز، ئايھاي.

ئەمدى ھاياتلىقنىڭ ئۆڭكۈر-غارلىرى
كۆرەش مەشئىلىدە يورۇدى تاڭدەك.
بىزنىڭ قەلبىمىزدە ئىشەنچ ئۇلغايتىپ،
باھار ئاپتىۋىدەك كۈلدى كېلچەك.

شۇملۇقتا قېيىندى ئاچماقتا ئەجەل،
دولقۇنلار ئەخلەتنى قىرغاقتا ئۇردى.
ئەنە، شىبھىتلارنىڭ قىزدىل قېنىدىن
چوغدەك چېچەكلەر يانغىلى تۇردى.

ئەرك چۇقانلىرى ياڭرىغانسېرى
ئەنسىز خوجايىنلار ئۆيىدە ماتەم.

ھەي،
ئاچچىق دەرتلەرنى
ئېزىلگەن باغرىغا سىڭدۈرگەن ئۆلكە،
بىراق،
سىڭدۈرالامسەن بۈگۈنكى غەمنى؟!
تارتىپ باقتانمىدىڭ بۇنداق ئەلەمنى؟!
سەن يوقاتتىڭ
يېڭى تارىخىڭنىڭ ماختىنىشىنى.
سەن يۈتتۈردۈڭ
ئەخمەتجاندەك ئىسىل ئادەمنى...

سىلكىندى ۋۇجۇت،
تېپچەكلىدى دىل،
گويا تىققاندەك يۈرەككە بىگىز.
ئەگەر يىغا بىلەن ئۇجۇقسا ماتەم،
بىز بۈگۈن ياش بىلەن
ياسايتتۇق دېڭىز...

ئۆلدى دېمەڭلار،
ئۆلدى دېمەڭلار،
ئىسىل ئوغلانلارنى ئۆلدى دېمەڭلار!
قىزىل چوغدەك يېنىپ قالدى
ئۇلارنىڭ باسقان پارلاق ئىزلىرى.
ئەنە،
قۇلىقىمىز تۈۋىدە ياڭراۋاتىدۇ
ئۇلارنىڭ
مۇنبەردە تۇرۇپ
بىزگە جېكىگەن ئوتلۇق سۆزلىرى.

ماتەم

ئاھ!...
ئۆلۈمنىڭ ئەگەر كۆزى بولسىدى،
باغرى ئېزىلگەن،
ئەبەدىلەشمەن ھاياتىمنىڭ تېگى سۈزۈلگەن،
نۇرغا قانمىغان ئەل غۇرۇرىغا
سالامدۇ چاڭگال؟!
تۇفى!
شورى قۇرۇسۇن قارا ئۆلۈمنىڭ!
ئارامنى بۇزۇپ كېلگۈمنىڭ
كەلگەن ئېغىر شۇملۇق خەۋەرنى
قايسى قۇلاق بىلەن ئاڭلايدىكەنمەن،
قايسى تىلىم بىلەن سۆزلەي بۇ دەردنى؟!
ئاھ! ئېغىر قايغۇ،
ئاھ! ئېغىر ئەھۋال...

كۆرەش يوللىرىنىڭ مۈشكۈللىرىنى
كۆرەشچان خەلق بىلەن بىللە تەڭ تارتقان
دانا ئوغلانلارنى يۇتتى بۇ ئۆلۈم.
بۇ ئۆلكىنىڭ دەردلىك كۆكسىگە
قايغۇ،
ماتەم ئوتلىرىنى ياقتى بۇ ئۆلۈم.

خاتىمە

دېمەك ئۈچسۇن قۇرۇق گەپلەرنىڭ،
غادايغاق مەمەدانلار ئۇجۇقسۇن ئەمدى.
دەرتمەنلەرنىڭ كۆرەش كارابى
هايات دېڭىزىدا
ئۆز كارامىتىنى تونۇتسۇن ئەمدى.

مانا،
سۆزلۈك تاغلاردىن تاپتۇق بىز دېرەك،
تېپچەكلەيدۇ ئىچىمىزگە سىغماستىن يۈرەك.
بىزگە
رەڭۋاز،
پىتىنەخور ناتىقلار ئەمەس،
چىن قەدىردان سادىقلار كېرەك.

ئاز تارتمىدۇق،
ئاز تارتمىدۇق،
دوستلار، بۇ دەرتنى.
بىز قان بىلەن يۇيغان يېڭى يوللاردا
ئەمدى تۇرغۇزالمايمىز نىجىس ئەخلەتنى.
تىردكتاپلارغا تىزگىن تۇتقۇزۇپ،
تارتىشقا ئۇرۇن يوق پۇشمان ـ هەسرەتنى.

ۋاقىراڭلار، دوستلار،
ئۇلارنىڭ ھايات شوئارلىرىنى،
«بىزگە ياراشقايمۇ
كۆز ياش ئاقتۇزۇش؟»
ھەددى ئەمەس ئۆلۈمنىڭ
ئەزىز ئىستەك گۈلشىنىنى
چەيلەپ ياتقۇزۇش!...

دوستلار، ئاتلاڭلار
شانلىق غەلىبىگە
ئۇلارنىڭ پارلاق ئىزىدىن مېڭىپ.
ساقلاڭلار، كۆرەشچان ۋەسىيىتىنى
يۈرەككە تېڭىپ،
يۈرەككە تېڭىپ!
ئۇلارنىڭ روھىغا شەرەپ ياغدۇ
كىشىلىك دۈشمىنىنى چىقىساق بىز يېڭىپ.

1949- يىل 2-نويابىر، غۇلجا

لاي ـ لاتقىلارنىڭ كەتتى نۆۋىتى،
ئۇلار يەنە ئاقمەن دەپ جىدەل قىلمىسۇن.

كىردىپ ئالمىسۇن گۈلشەنگە يەنە
لۈمشۈپ يۈرۈپ قورۇت ـ قوڭغۇزلار.
يېتەر شۇنچە ئايغىنىمىز،
ھەي شۇم غەرەز ئالداەچى دوستلار
قولاقلارنى ئاغرىتىپ
داراڭلىماڭلار كونا داسلار.
تويۇپ كەتكەن بىز.
تويۇپ كەتكەن بىز.
كىم بىلىدۇ،
سېپىمىزنىڭ دۈشمەنلىرىمۇ
تېخى بىزگە مەسلەت كۆرسىتەر.
لېكىن ئۆزىنىڭ قاتىل كۆڭلىدە
بەختىمىزگە ئىزلەر زاۋاللىق.
تىمسىقىلاپ ھەر بىر نەپەستە.
تارىختا مۇنداق ئىشلار خېلى جىق؛
ئەزىز دوستلار،
ھەممە ساۋاقلارنى تۇتۇڭلار ئەستە.

تېشى يۇمشاق، ئىچى زەھەرنى
سۆيمەيدۇ ئەمدى
ئەلەم چەككەن،
زەرداپ بولغان،

ئىپلاس لاتقىلا
لەيلەپ يۈرگەن بەتبۇي كۆپۈكلەر
ھاياتىمىز دېڭىزىدا ئۈزمىسۇن ئەمدى.
ھارامتاماقلار
نەپسى چەكسىز، ئىنساۋى يوقلار
يوقسۇللارنىڭ ھالال رىسقىغا
چاڭگىلىنى سوزمىسۇن ئەمدى.

ھالال مېھنەتتە
پارقىرىغان ئەزىز پېشانىلەرنى
ئۇن جىنى يوق ھېچكىمنىڭ تاق قىپ چېكمىشكە.
ئۈزۈندىن دۈشكەلەپ ئۆگەنگەن قۇللار،
ھەددىڭلار يوق
ئەمدى ئۇلارنى نوقۇپ سەتلەشكە.
كۆپتىن تۇرمۇشقا ئۆگەي كۆرۈنگەن،
خورلۇق تارتقان يالاڭ ئاياقلار
ئىشەنچلىك ئاتلاندى ئۇلۇغ كۈرەشكە.
ئەنە،

چىن ئىنسانلار بەختىگە تاڭ يورۇۋاتسا،
مەن مەغرۇر ناخشامنى ئېيتماي نېمىشقا؟!...

ئاگاھ بولۇڭ،
يەنە ئاشۇ تۈلكە مىجەزلەر
توپىلاڭدا توغاچ ئوغرىلاپ
ئۆمۈر سۈرمىسۇن.

بۈگۈن

يېڭى كۆكلەم پەسلى كەلدى،
ياشنىدى ئەتراپ بۈگۈن.
باش كۆتەردى مايسىلارمۇ
ۋادىنى قاپلاپ بۈگۈن.

جانغا راھەت بەردى بۇلبۇل
زوق ئېتىپ سايراپ بۈگۈن.
غۇنچىنىڭ ئاغزى ئېچىلدى
نەغمىنى ئاڭلاپ بۈگۈن.

ئەي گۈلۈم، سەنمۇ ئېچىل
بەرگىڭنى ياي يايراپ بۈگۈن.
گۈل ئۈچۈن بەخشەندە بولدى
مەڭگۈلۈك ئاپتاپ بۈگۈن.

1950 - يىل، غۇلجا

خۇن بولغان يۈرەك.
بىزگە ئەمدى
دەردىمىزنى چۈڭقۇر چۈشەنگەن،
دەرتنى تارتقان،
دەرتنى بىلگەن
باتۇرلار كېرەك.

1949-يىل نويابىر—دېكابىر، غۇلجا

توي

(دۆلەت بايرىمىنىڭ بىر يىللىقىغا بېغىشلاپ)

قىز بىلەن يىگىتنىڭ نىكا كۈنىنى
«توي» دەپ ئاتايدىكەن بۇرۇن-بۇرۇندىن.
بىراق، ئۇ ھەممىنىڭ شاتلىقى ئەمەس،
مۇراتقا يەتكەنلەر رازى بۇنىڭدىن.

تىڭشىغىن، مەن ھازىر باشقا بىر تويغا
يېڭىچە «ھاي يولەن» تارتقۇم كېلىدۇ.
يۈرەك شاتلىقىنى، بۇ تويغا ئاتاپ،
زوقلىنىپ قوشاققا قاتقۇم كېلىدۇ.

نىمىشقا دىسەڭ، بۇ مىليونلار تويى،
مىليونلار مېھنىتى تۇغدى بۇ تويىنى.
دەل مانا شۇ كۈنى ئېچىلغان بىرگە،
بەخت دىلبىرىنىڭ مېھرىۋان قويىنى.

خېلى زامان بۇ بەخت تويىنىڭ
قىزدىق «بولىدۇ»سى ئۆتتى جەڭلەردە.
يوللارغا راسلىغان پاياندازىمىز
بويالغان مۇبارەك قىزىل رەڭلەردە.

ياشلىغىم

ياشلىغىم، ئۆزەڭگە قويما ئەمەننا،
پاك ئەمەس ئىكەنسەن ئەيىپ-نۇقسانىدىن.
تەرگىنىڭ-تاپقىنىڭ چاغلىق ئىكەنغۇ
كۆرۈنۈپ تۇرمامدۇ ئەنە بوخچاڭدىن.

قانچىلىك نەپ ئالدىڭ، قانچىلىك ئۈنۈم
بەڭۋاشلىق ئويۇندىن، خۇنۈك ئاخشامدىن؟
ئەل-يۇرتقا قانچىلىك بەدەل تۆلىدىڭ
شۇ كەمگە كەلگىچە يېگەن ئاش-ناندىن؟

يېڭى كۈن، يېڭى ئىش باشلاندى بۈگۈن،
يېڭىچە ئىش باشلا مۇشۇ باشلامدىن.
جەڭگىۋار ئىشلاردىن تاپقىن يېڭى كۈي
ئەل يېڭى نەپ ئالسۇن يېڭى ناخشاڭدىن.

1950 — 1957 - يىل

جان بېرىپ ئۆلكىغا ماركس تەلىمى،
زۇلمەت ئەجىلىگە يېزىلدى پەرمان.

ئۆرتىدۇق شۇم تەختىنى كۆرەش ئوتىدا،
غەلىبىدىن يېڭى تارىخ باشلاندى.
تۈنۈگۈنكى سانسىز ھازىدار دەرتمەن
شاتلىققا چۆمۈلۈپ، تويغا راسلاندى.

خوشاللىق نەغمىسى ياڭرايدۇ بۈگۈن
قەددىنى كۆتەرگەن ئەلنىڭ دىلىدىن.
پالاكەت دەشتىنىڭ ئاۋارىلىرى
قىستۇردى چىچىگە بەخت گۈلىدىن.

خەنزۇنىڭ غىجىكى، خۇيزۇنىڭ نېيى،
ئۇيغۇرنىڭ دۇتارى، موڭغۇلنىڭ خورى،
قازاقنىڭ دومبىرى، مياۋنىڭ بالمىنى...
ئازاتلىق كۈيىنى كۈيلەيدۇ بەرى.

بىلىمىز، بۇ تېخى تويلارنىڭ بېشى،
كارامەت سەھنىسى دەۋرىمىز قويىنى.
مۇشەققەت ئالدىدا ياش تۆكمىسەكلا،
ئوينايمىز ئىشەنچلىك ھەر يوغان تويىنى.

1950 - يىل سېنتەبىر—ئۆكتەبىر، شىمەن

ئېرىشتۇق بۇ تويغا جانپىدا قىلىپ،
ئاغدۇرۇپ قاتمۇ-قات جاپا تېغىنى.
زەپەرنىڭ سۆپ-سۆزۈك بولاقلىرىدا
يۇيۇپ ئادالىدۇق خورلۇق دېغىنى.

ئېسىمىزدە تېخى كۆلپەت يىللىرى،
ئەل قەلبى ئۆرتەنگەن، باغرى داغ ئىدى.
ئەمگەكچى دەپسەندە، كۆڭلى پەرىشان،
قانخور رودۇپاينىڭ كەيپى چاغ ئىدى.

ياندىن تۆرەلگەن يالماۋۇز بىلەن
ياتلارنىڭ ياۋۇزلۇق ئەلىمى ئۆتۈپ،
ئىچىمىز زەرداپقا تولۇپ كەتكەچكە،
ئاخىر «بەس!» دېدۇق سەۋرىمىز پۈتۈپ.

شۇ ئېغىر كۈنلەرنىڭ دەردىنى تارتقان
خەلقلەر ئىچىدىن چىقتى بىر سىنىپ.
ماياك بولدى سەپكە ئۇنىڭ يۈرىگى
زۇلمەتنىڭ قوينىدا يالقۇندەك يېنىپ.

يەلپۈلدەپ ئۇچقاندا كۈرەش بايرىغى،
سەپ تۈزۈپ مىليونلار جەڭگە كېتىشتى.
شۇ ئۇلۇغ سەپەرگە ئاق يول تىلىشىپ،
قېرىلار قولىنى پۇلاڭلىتىشتى.

شۇ قېرى قوللارنىڭ پۇلاڭلىشىدا
تارىخ ئىرادىسى قىلاتتى جەۋلان

بەشەمەلەرنىڭ چىرىك دۇنياسى
غەزەپ بىلەن ماتەمگە چۆمدى،
كۆرۈپ بىزدىكى زەپەر ـ غەلىبىنى.
شۇڭا «ئاق ساراي»دىن چىققان قاراقچى
ئەگەشتۈرۈپ يەنە غالچىلىرىنى
يان ـ يېنىمىزدا سالدى غەلۋىنى.

ئۇلارنىڭ چاۋشىيەندە تۆككەن قانلىرى
زادى يات ئەمەس
ۋۇجۇدىمىزدىكى قىزىل تومۇرغا.
خوشنىمىزنى قىلىپ دەپسەندە،
ئوراپ قارا، سېسىق تۇتەككە،
دەيدۇ تېخى:
«بىر دۇنيانى پۈركەيمىز نۇرغا!»

كىم بىلمەيدۇ،
ئۇلار كۆپ زامان
بىزنىڭ قېنىمىزنى ئىچىپ دەندىگەن،
جياڭ ئاتلىق غالچىغا ئاغامچا بېرىپ،
باغلاپ ـ چۇشەپ ئەۋلادىمىزنى
پۈتۈنلا يۇتۇشنى خىيلى پەملىگەن.
تېخى بىر گەپنىڭ ئىككىسى بولسا،
بولۇۋالىدۇ بىزگە غەم يىگەن.

قۇرۇسۇن ئۇنداق راپاۋەتلىرى،
ئاز بولغانمىدى
شۇ نومۇسسىز بۇلاڭچىلارنىڭ
بىزدىن تاپقان تاپاۋەتلىرى.

تارىخنىڭ ھۆكمى

جۇڭگو ئۆكتەبىرى
قىزىل ئۆكتەبىر
تارىخنىڭ بىزلەرگە ئاتىغان بەختى.
ئاخشامقى شۇ ئوپۇر-توپۇر پەيت
كونا جۇڭگونىڭ يىرىلىش ۋاقتى.
تۇغۇلدى بۇندا يېڭى بىر دۇنيا؛
تۈنۈگۈنكى ئاسارەت قولى
بۈگۈن مەڭگۈلۈك ئازاتلىق جۈپتى.

ئۇلۇغ تەۋرەشلەر ئالغاچقا نۆۋەت،
مىڭ يىللىق پالەچنىڭ دېمى سىقىلىپ،
خائىن دەللاللىنىڭ،
غەرپتىن ئۆمىلەپ كەلگەن ياۋۇزنىڭ
ئۆكتەملىگى گۆرگە تىقىلىپ،
يەنئەن باغرىدىن ئېتىلغان توپتىن
شۇم گەۋدە تەختىدىن چۈشتى يىقىلىپ.

يۈرۈش قىلدى بىزنىڭ سىپپىمىز
تارىخ چاقىنى ئالغا ئىتتىرىپ.
دەۋرىمىزگە
«غالىپ» نامىنى بەخشەندە قىلدى
تارىخ ئۆزى ئەزان قىچقىرىپ.

دۇنيانى ياراتقان ئەمگەكچى ئىنسان
بىزدە ئەلنىڭ تولۇق ئىگىسى.
شۇڭلاشقىمۇ
چېچىلمايدۇ بۇلاڭ ـ تالاڭغا
زامانىمىزنىڭ ھالال مېۋىسى.

بىراۋنىڭ ھالال نېسىۋىسىگە
كىمكى سوزسا ياۋۇز قولىنى
ئىلىندۇرىدۇ ئىلگەككە چوقۇم
تويماس گېلىنى.
بىراق جاھانگىر دېگەن ئۆكتەمنىڭ
چۈشەنگىسى كەلمەيدۇ پەقەت
ھەقىقەتنىڭ بۇ ئېنىق تىلىنى.
ھەقىقەتنى — تارىخ ھۆكمىنى
رەت قىلىپ بولماس
چىقارغان بىلەن ئۆكتەم دولىنى.
بەس، جاھانگىرغا ئۆتمەس نەسىھىتىمىز،
ئۇينىسا ئويۇنسۇن ئوت بىلەن، مەيلى،
شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭ شۇ پەيلى
سورۇيدۇ كۆككە ئۆزىنىڭ كۆلىنى.

ئۈرۈمچى 1951 — 1962 - يىل

ئۇنىڭ قىزارغان ئىككى كۆزىدىن
چىقىپ تۇرمادۇ
بىر ئەسىرلىك ئەجدادىمىزنىڭ —
قىزىل قېنىنىڭ نادامەتلىرى ...

بىز ئۇلارنى ئۇنتۇپ قالمىدۇق،
قەلبىمىزدە ئەلەملىك تارىخ —
تارتىپ ئۆتكەن كۆلپەتلىرىمىز.
جاھانگىر پۇشتىدىن ۋاپا يوق بىزگە،
مۇشت تۈگۈپ تۇردۇ شۇڭلاشقا بۈگۈن
يەتتە ياشتىن - يەتمىش ياشقىچە
باغرى زەرداپ ئەۋلاتلىرىمىز.

دۇنيادىكى ئەڭ چوڭ نادانلىق —
جاھانگىردىن ئىنساپ تىلەپ قىلماق ئىلتىماس.
بۇ ئۇلۇغ يەكۈن
لېنىندىن بىزگە قالغان گاڭ مىراس.
مەزلۇملارنىڭ قانلىرى بۈگۈن
قان سورايدۇ قاتىللىرىدىن؛
ئادەم ئۆلىدۇ،
ئۆلمەيدۇ قىساس.

پوپۇزىلاردىن چۆچۈپ قالمايمىز؛
«ئاللا - تووۋا» — ئەندىشە بىلەن
كىندىكىمىز قوش ئەمەس بىزنىڭ.
بىزنى ھەرگىز يېتىم دېمەڭلار،
قوينۇنغا بوزەك قامقاق دېمەڭلار،
يىلتىزىمىز بوش ئەمەس بىزنىڭ.

كۆيۈپ قالدىم مەن ساڭا

كۆيۈپ قالدىم مەن ساڭا،
كۆيگىنىمنى بىلەمسەن؟
قاراپ كۆزۈم تەلمۈردى،
بىر قارساڭ ئۆلەمسەن؟

*

سەھەر چىقىپ ئۆستەڭگە،
كۆردۈم سېنى يىراقتىن.
ئېزىققاندەك يولۇمدىن،
ئەگىپ ئۆتتۈم بۇلاقتىن.

باقسام، كەتمەن قولۇڭدا،
سۇ باشلاپسەن ئېتىزغا.
شۇ تۇرقۇڭدا، چىمەنگۈل،
ئوخشمايسەن ھېچ قىزغا.

زوقۇم كېلىپ ئىشىڭغا،
بارغۇم كەلدى قېشىڭغا.
بىر گەپ قىلغۇم بار ئىدى،
تەگمەي دىدىم چىشىڭغا.

دىخان قىزىنىڭ ناخشىسى

بەلنى مەھكەم باغلايمەن،
ئىشلەپ زادى تالمايمەن.
مەن ـ مەن دېگەن يىگىتنى
ئىتىزلىقتا چاغلايمەن.

ئانام دەيدۇ: ھورۇنغا
بېرىدىغان قىزىم يوق.
ھورۇنلارغا مېنىڭ ھۇ
قارايدىغان كۆزۈم يوق.

ئىتىزلىقتا قارايمەن،
ئىشچانلارنى تاللايمەن.
ئىشتا پىشقان يىگىتنىڭ
سادىغىسى بولاي مەن.

ئىشتا پىشقان ھەي يىگىت،
قوشۇلساڭچۇ ناخشامغا.
ئالدىرىما، توي قىلىمىز
كۆزلۈككە بىر ئاخشامدا.

1952 - يىل ئۈرۈمچى

«يىگىت بولساڭ، ئىشچان بول،
ئىش قويندا پىشقان بول.
ئەل سەگىسۈن ئەجرىڭدىن،
چۆل قويندا بوستان بول.»

«يىگىت بولساڭ، باتۇر بول،
ھالال ئىشقا ماھىر بول.
تاپاي دىسەڭ زۆھرەنى،
ئەل ئىشىدا تاھىر بول.»

*

ئۆرگىلەي شۇ ناخشاڭدىن،
يۈرىگىمنى ئويناتتىڭ.
يىگىتلەرگە شەرتىڭنى
ناخشاڭ بىلەن ئاڭلاتتىڭ.

سىناپ كۆرگىن سەن مېنى،
يارايمەنمۇ شەرتىڭگە.
قوبۇل قىلساڭ، تاپشۇراي
يۈرىگىمنى ئىلكىڭگە.

خىسلىتىڭگە تەسەددۇق،
چوغ ئىكەنسەن چىمەنگۈل.
كۆيگىنىمنى بىلدۈرەي،
كىملىگىمنى ئۆزەڭ بىل.

1952 - يىل ئۈرۈمچى

كەلگىنىنى بىلسەڭ ئۇ،
كېتەرمىدىڭ بېشىڭنى.
تاڭ شامىلى مەن بولسام،
ئوينار ئىدىم چېچىڭنى.

يوشۇرۇندى چولپانمۇ
ئويالغاندەك سېنىڭدىن.
مەنمۇ تارتىپ خىجالەت،
ئۆتۈپ كەتتىم يېنىڭدىن.

*

قايتىشىمدا چۈش بىلەن،
كۆزلەپ ماڭدىم ئۇزاقنى.
كۆك بوغداينىڭ ئىچىدە
كۆردۈم «لەيلىقازاق»نى.

«لەيلىقازاق» دېگىنىم،
سەن ئىكەنسەن قارا كۆز.
گۈل قىسقاندەك بوپتىغۇ
سېنىڭ بىلەن دالا - تۈز.

*

مەن ئىشىمنى تۈگىتىپ
قايتقان ئىدىم ئاخشىمى.
ئېيتىپ كەتتىڭ بۆلەكچە
يېقىملىق بىر ناخشىنى:

نەغمە ئاڭلاپ يېشىل دالىلار
يەلپۈشۈگەدىن ئوينار يەلپۈنۈپ.
ئالدىرايدۇ ئۆسۈشكە ئۇلار
مول ھوسۇللۇق تويغا تەلپۈنۈپ.

بىلەمەن سېنى،
باھار شادىملى،
تەبىئەتنىڭ ئاچتىڭ ھۆسنىنى.
زىمىستاننى داغدا قالدۇرۇپ
باشلاپ كەلدىڭ باھار پەسلىنى.

1954 - يىل، باھار ئۈرۈمچى

باھار شامىلى

غۇر - غۇر ئۇچۇپ ئىللىق شوخ شامال،
يان - يېنىمدىن ئۆتتۈك قىيغىتىپ.
ئادالىدىك قىشنىڭ دېغىدىن:
دەل - دەرەخنى يەلپۈپ، ئىغىتىپ.

سۆيۈپ يۈزنى،
بېرىسەن ھۇزۇر،
يۈرەكلەرنى زوقتا ئورايسەن:
ئەلچىسى سەن قايسى پەسىلنىڭ،
زەپ يېقىملىق، تاتلىق پۇرايسەن.

سېنىڭ چۈچۈك شىۋىرلاشلىرىڭ
دېگىر ئۇيقۇدىن ئويغاتتى يەرنى.
بىز بۇ يەرنىڭ قەدىم نىردىشى،
ئۇنىڭ باغرىدا تۆكىمىز تەرنى.

ئىللىق شامال،
بىلدىمەن سېنى،
ياڭراق نەغمە راسلاپ كېلىسەن.
ئاشىق قىلىپ يېشىل پەسىلگە،
سازەندىلەر باشلاپ كېلىسەن.

ئىشچان يىگىت

يېزىمىزنىڭ غۇرۇرى
ئىشتا پىشقان ياش يىگىت.
ئىش قويۇندا ئۆملەشكەن
ئىشچانلارغا باش يىگىت.

ئەمگەك تەرى پارلايدۇ
ماڭلىيىدا كۈمۈشتەك.
ھەم ئوقۇيدۇ بىرياقتىن
نادانلىقنى نومۇس دەپ.

بىللە ئىشلىگەنلەرگە
بىلىندۇيدۇ مۇشەققەتمۇ.
قىزىمايدۇ ئۇنىڭسىز
توي - تۆكۈنمۇ، مەشرەپمۇ.

قىزلارغا ئۇز ئوغۇل،
تەڭتۇشلەرنىڭ گۈلى ئۇ.
ئېيتىڭلارچۇ قىز باللار،
قايسىڭلارنىڭ خىلى ئۇ؟

1954 - يىل

ئالدانغان قىزغا

يىغلىمىغىن،
سەندىنمۇ ئۆتتى.
بەڭۋاشلىغىڭ ئالداپتۇ سېنى،
بىلسەڭ ئىدىڭ،
قوشۇلماس ئەسلا،
سۆيگۈ بىلەن بەڭۋاشلىق قېنى.

1954 - يىل

تۈگكۈلگەن ياشلارغا تولدى ئىتەكلەر،
قېنى، ئەلتەجانى كىم بەجا قىلدى؟

قانچىلار باش ئېلىپ دەشتلەرگە كەتتى،
مازارلارغىمۇ كۆپ يېقىلدى چىراق.
قانچە داش قازاننىڭ تۈۋى تېشىلدى،
ئالەمدى هېچ دىماق چىن بەختتىن پۇراق.

بەخت دەپ هېساپسىز قان تۆكتى ئادەم،
قانچە ئوردا ـ تەختلەر قىلىندى گۇمران.
بىراق ئىگىسىنى تاپالمىدى بەخت،
يەنە كېنا تەقدىر بولدى هۆكۈمران.

ئاقتۇزغان قېنىنىڭ بەهردىنى كۆرمەي،
قانچىلار جاهاندىن ئەلەمدە كەتتى.
«جاهاننىڭ رەپتارى» بولغاچقا ئەگىر،
ئۇتتۇقنى تىردىكتاپ ماراقچى ئۆتتى.

«بۇ نىمىشقا شۇنداق؟» دىگەن كۆپ سوئال
زامان ـ زامانلاردىن قالدى جاۋاپسىز.
بىراق «تەقدىر» قانچە «تىلسىم» قۇرسىمۇ
بولمىدى ئادەمنىڭ پىكرى قاناتسىز.

ماركس دىگەن ئادەم تارىخ ۋاراقلاپ،
يەتتى شۇ «سىر» لارنىڭ تېگى ـ تەكتىگە.
بەختكە يول ئېچىپ، داۋا تاپتى ئۇ
سانسىز ئەسىرلەرنىڭ رەنجى ـ دەردىگە.

بەخت

شۇ بەختلىك كۈنلەرنىڭ قوينىدا ياشاپ،
بەخت شەنىگە شېئىر يازماقچۇ بەختىم.
ھەقلىقمەن يېزىشقا، ئېلىم بىلەن تەڭ
مەنمۇ شۇ بەختنىڭ قەنىتنى چاقتىم.

بۇ بەختنى پەلەكنىڭ ئىلتىپاتى دەپ،
ئاتاشنى ئۆزەمگە گۇنا بىلىمەن.
پەتىۋاغا قىلچىلىك ھاجىتىممۇ يوق،
شاھىتنى تارىختىن باشلاپ كېلىمەن.

بەختنىڭ ئانىسى ئادەمنىڭ ئۆزى،
ئادەم قولىدا تاش ئالتۇن بولىدۇ.
ئادەمنىڭ مېھنەتتە تۆككەن تەرلىرى
جەملەنسە جاھاندەك كەلكۈن بولىدۇ.

بىراق، زامانلارنىڭ قىڭغىر يولىدا
بەخت تېنەپ يۈردى سانسىز ئەسىرلەر.
ئۇلجا قىلدى ئۇنى قولى ئۇزۇنلار
ۋە ئۆزىگە بېزەك قىلدى قەسىرلەر.

ئادەملەر بەختنىڭ «سىرى»نى ئىزلەپ،
كۆرمىڭ يىل پەلەككە ئىلتىجا قىلدى.

پۈتۈلدى بىزنىڭ زامانىمىزغا
بىر پۈتۈن تارىخنىڭ چاڭقاپ كۈتكىنى.

پارتىيە باش بولغان بۇ ئازات ئەلدە
ھەقىقەت بوامايدۇ ئەمدى بۇرۇقتۇم.
ھالال تەر تۆككەنلەر خوجايىن بۇندا،
شۇم تىردكتاپلارنىڭ ھەۋەسى مەھكۇم.

خۇشالغۇ بۈگۈن سەن زەربىدار تۇرسۇن،
تەبەسسۇم ئوراپ ئاپتۇ لېۋىڭنى.
ئىشەنچلىك بىر ئۇلاق مىنمىگەن ئۇيغۇر،
ئويلاپىمدىڭ كېچە ئاپتومۇبىلنى؟...

ھە، بىزنىڭ ئۆمرىمىز ئۆتتىدۇ شۇنداق،
ئىشىمىز بەركەتلىك، كۆڭلىمىز گۈادەك.
بىزنى مەس قىلالماس غۇرۇرلۇق كەيپى،
ئەقلى كۆزىمىزنى باسالماس ئۈگدەك.

بەختىمىز قىممىتى ۋىجدان بىلەن تەڭ،
بۈگۈن ھەم ئەتىمىز ئۈندىن بەھرىمەن.
ياشنايدۇ بارغانچە بەختىمىز بىزنىڭ،
زوقلىنىپ كۈيلەيمەن مۇشۇ بەختنى مەن.

1954 - يىل ئۈرۈمچى.

ئەجىر مىزۋىسىنى ئالسا ئىگىسى،
جاھان ئۆگىنىلىدۇ، دىدى شۇ ئۇستاز.
چىلىنىپ شۇ كۈنگە يېتىدۇ ئادەم،
ئېچىلار شۇندا بەخت گۈلى قىش ۋە ياز.

ماركس ئېچىپ بەرگەن سىرلار دەستۇرى
لېنىن تۈزگەن سەپتە كۆتەردى قامەت.
«ئاۋرورا» ئاتقان توپ كونا دۇنيانىڭ
بېشىغا ياغدۇردى تۈنجى ھالاكەت.

بەختلىك كۈنلەرنىڭ سىگنالى بولدى
ئۆكتەبىر جېڭىنىڭ غالىپ ئۇرراسى.
ئېچىلدى شۇ كۈندىن قىزىل نۇر چېچىپ
كۈرەشچان دۇنيانىڭ يېڭى ئىراسى.

لېنىنغا قول بەرگەن مېنىڭ ئېلىمدە
يېشىلدى قاتمۇ ـ قات دەھشەتلىك تۈگۈن.
قانلار كەلكۈنىدە بۇزۇپ كونىنى،
ھاياتنى يېڭىچە قۇردۇق بىز بۈگۈن.

بەش يىللىق بەختنىڭ نۇرلۇق قوينىدا
ياشنىماقتا ئېلىم ھۆسنىگە تولۇپ.
قىزىل سەپنىڭ غالىپ ئىمزاسى بىلەن
بەختىمىز پۈتۈلدى قانۇنىي بولۇپ.

بەختىمىز گۈلىنىڭ ھەربىر بەرگىدە
پارلايدۇ مەرتلەرنىڭ تۆككەن تەر ـ قېنى.

بولۇپمۇ مەجلىسكە دائىم بىرىنچى.
ئەگەر بەرسەڭ بىرەر مەجلىستىن خەۋەر،
بىردۇ ساڭا ئۇ بەلكى سۆيۈنچى.
مۇبادا سەن ئۇنى ئىزلىمەك بولساڭ،
«نەدە مەجلىس بار؟» دەپ سورايسەن جەزمەن.
تونۇمساڭ ئۇنى،
بەلگىسى ئېنىق:
سۆزلەشكە پەرۋانە، ھەممىدىن سۆزمەن؛
ئۇ پىلان ئۈستىدە سۆزلىسە ئەگەر،
ئۇنتۇماس قانۇننى چۈشەندۈرۈشنى.
شۇ يېرى قالتىسكى، ۋاراقلايدۇ ئۇ
قانۇن تارىخىنى — ئۇزاق ئۆتمۈشنى.
دەۋرلەر تارىخى سۆزلىنەر بىر-بىر،
دەسلەپكى كومىيۇنا سۆزگە بىر تولغۇن.
شۇ يەردە بىر تىنىپ، قىلىدۇ خىتاپ:
«ياخشىراق ئاڭلاڭلار، خىزمەت يوق بۇگۈن».
مەلۇمات بېرىدۇ شۇندىن كېيىنلا
يەرنىڭ قانداق بىنا بولغانلىقىدىن.
سۆز ئەدەبى تارىخنىڭ چېكىدىن چىقىپ،
تەبىئەت ئىلمىگە كۆچىدۇ بىردىن.
سەن بىلەن بىزغۇ پەننى سۆيىمىز،
بىراق بۇ لېكسىيە كىرمەس قۇلاققا.
مەجلىستىن قاچىسەن جاۋاپ تاپالماي،
«پىلان قانداق بولدى؟» دىگەن سوراققا.
ئۇ يەنە سۆزلەيدۇ ھەممىدىن بىغەم،
چاۋاكمۇ كۈتىدۇ ھاياجانلىنىپ.

ۋاقتەككۇرۇپنىڭ ئۆلۈمى

رەمەتلىك ئاغىنەم ۋاقتەككۇرۇپ
ئاغزىدىن جان بەرگەن،
(بۇنداقلار جىققۇ).
«ئۆلگەنىنىڭ ئەيىبىنى كوچىلاش گۇناھ»،
مەيلىلا،
«خۇدانىڭ رەھمىتى كۆپ»قۇ.

ئۇ تىرىك ۋاقتىدا خوتۇنى ئايخان
ئۆي ئىشلىرىغا ئۆلگۈرەلمەيتتى.
ئۆزىگۇ ئانچىلا ھورۇنمۇ ئەمەس،
بىراق، ئۇيقۇدىن باش كۆتىرەلمەيتتى.
ئىمىشقا دېسىڭىز، بىچارە خوتۇن
ئالالمايتتى تۈزۈك كېچىسى ئارام.
ئېرى چۈشىدىمۇ لېكسىيە ئوقۇپ،
ئۇنىڭ ئۇيقۇسىنى قىلاتتى ھارام...

گېپىمىز خوتۇنىنىڭ ئۈستىدە ئەمەس،
ۋاقتەككۇرۇپنىڭ خۇلقىغا تالىق.
ئۇ ئوبدان تۈگەتكەن ئۇن نەچچە كۇرسنى،
بەستىمۇ رەھبىرىي خادىمغا لايىق.
كېلىدۇ خىزمەتكە ئانچە كېچىكمەي،

شۇ چاغدا ئاغىنەم ۋالاقتەككۆرۈپ
تېرىكىپ قايتىدۇ، ئۆيگە كېلىدۇ.
مەجلىستىن ئېشىپ قالغان دوكلاتنى
خوتۇنى ئايخانغا سۆزلەپ بېرىدۇ.

ئۇ شۇنداق رېتىكەس چۈشەندۈرۈشتىن،
سوئالمۇ ھاجەتسىز ئۇنىڭ سۆزىگە.
رەنجىتىپ قويماي دېسىڭىز ئۇنى،
كۆرۈنمىگىنىڭىز ياخشى كۆزىگە.

بىر كۈنى ئاغىنەم رادىيو ئۆزىلىدا
ئون مىنۇت سۆزلەشكە تېپىپتۇ پۇرسەت.
بىراق، ۋاقىت يەتمەي كىرىش سۆزگىمۇ،
سوراپتۇ ئۇ يەنە ئون مىنۇت رۇخسەت.
رۇخسەت قىلىنمىغاچقا، تېرىكىپ سۆزمەن
توختاپتۇ سۆزىدىن «داۋامى بار» دەپ.
بۇ ئىشتا جاۋاپكار كادىرلار كايىپ،
چۈشۈرۈۋېتىپتۇ مۇنبەردىن ھەيدەپ...

ھار كەپتۇ بۇ ئىشلار ئاغىنەمگە بەك،
ئۆلمەپتۇ، ئۇنىڭ بىرىسى بوپتۇ.
كەلسە ئىدارىگە شۇ يەردىن قايتىپ،
نەدىندۇر ئامبارغا ئوت كېتىپ قاپتۇ.
ئادەملەر ئولىشىپ تۇتۇنغان ئوتقا،
پاژارنى ئەترەتكە خەۋەرمۇ كەتكەن.
ئولاشقان ئادەمنى كۆرۈپ ئاغىنەم

قايناپ كېتىدۇ، «قىسقىراق» دىگەن
شەرەتلەرنىمۇ كۆرمەسكە سېلىپ.
بىر چاغدا ھەر جايدىن باشلانسا كۈدۈك،
«يىغىپ ئېيتقاندا...» دەپ بېرەر تەسەللا.
ئەمما سۆز توختىماس، ئۆرلەيدۇ شاۋقۇن،
ئۇ ئەمدى «ئاخىرىدا» دەيدۇ ئارانلا.
«ئاخىرىدا» تۇرماق «ئەڭ ئاخىرىدا...»
دىگىنى بىلەنمۇ تۈگىمەيدۇ گەپ.
كىم بىلىدۇ، ئۇمۇ غەم يەيدىغاندۇ
بىلمىگەنلەر بىلىۋالسۇن دەپ.
بەزىدە قۇيرۇغى ئۈزۈلمەي سۆزنىڭ
سوزۇلىدۇ مەجلىس يېرىم تۈنگىچە.
باشلىنىدۇ خورەك بۆلۈك.. بۆلۈكىدىن،
ئېلېكتىرمۇ ئۆچۈپ قالار ئاڭغىچە.
دەيدۇ ئۇ شۇ چاغدا: «بىر بىرىدىمىزنى
كۆرۈپ ئولتۇرۇشنىڭ ئەھمىيتى يوق.
مەقسەت بۇ يەردە دوكلاتنى ئاڭلاش،
قۇلاقتا ئوخشاشتۇ قاراڭغۇ-يورۇق...»
تاقىتى قالمىغان كىشىلەر بىردىن
پۇت ئۇچىدا دەسسەپ قاچار غىپىلداپ.
باشلىق قاراڭغۇغا سۆزلەيدۇ ھەدەپ،
بەزىدە تاڭمۇ قالار يېقىنلاپ.
بىر چاغدا باشلىقنىڭ خۇمارى تۇتۇپ،
تاماكا چېكىشكە يېقىپ سەرەڭگە،
قارىسا ئالدىغا، كۆرۈنمەس ھېچكىم —
ئادەمنىڭ ئۇچۇتى قالمىغان ئۆيدە.

كۆزى چەكچىيىپتۇ ئۇنىڭ شۇ زامان،
سوغاق تەر ئېقىپتۇ پىشانىسىدىن.
بايەتى ئەلەمگە تۇتۇشۇپ بۇ دەرت،
كەتكىلى تاسلا قاپتۇ ئېسىدىن...

خەيرىيەت، ئاخىرى ئوتمۇ ئۆچۈپتۇ،
ئەتىسى كۆپچىلىك مەجلىس ئېچىپتۇ.
رەھبەرنىڭ كىچىككى قىلىقى ئۈچۈن
ھەممىدىن غەزەپلىك تەنقىت يېغىپتۇ.
ۋاقتىككۇرۇپنىڭ كەيپى بەك يامان،
تون بويى ئۇھ تارتىپ كىرپىك قاقمىغان.
تونۇگۈن بولۇنغان ئاھانەت ئازمۇ،
ھېچقاچان ئۇ بۇنداق ئەلەم تارتمىغان.
تەنقىتنى ئاڭلىماق تېخىمۇ ئېغىر،
قۇتۇلۇشقا ئىزلەپ كۆرۈپتۇ چارە.
ئاخىرى تەنقىتنى بىر ياققا قايرىپ،
دوكلاتقا چۈشۈپتۇ يەنە بىچارە.
غۇلغۇلا باشلىنىپ كېتىپتۇ شۇندا:
«بەس، يېتەر، نىمانداق قۇرۇق گەپچىسەن!»
«ۋاقتقا خىيانەت سەپسەتەڭ سېنىڭ!»
«ماھىيەتتە چوڭ خىيانەتچىسەن...!»
بۇ ئاھانەتلەرگە چىدالماي سۆزمەن
تىرىككىدا ئارتقا ئۈچۈپ كېتىپتۇ.
ھەممىنىڭ دىققىتى بۇزۇلۇپ بىردىن،
مەجلىسنى شۇ يەردە دەرھال يېپىپتۇ.
«خىيانەتچى» بىلەن چىققان ھادىسە،
شۇ كۈنى يۇقۇرىغا بېرىپ يېتىپتۇ.

ئويلاپتۇ: «سۆزلەشكە ئوبدان پەيت ئىكەن».
— يولداشلار،— دەپتۇ،— قولاق سېلىڭلار.
دۆلەتنىڭ مۈلكىنى ئاسراش بەك مۇھىم.
ھەرقانداق بىر ئىشنىڭ ماھىيىتىنى
بىلىش كېرەك،— دەيدۇ پارتىيە دائىم...»
بىراق ئادەملەرنىڭ تەشۋىشى ئۇتتا،
لېكسىيە ئاڭلاشقا زادى تاقەت يوق.
كايىپتۇ ئاغىنەم شۇندا ھەممىگە:
«سىلەردە نەزەرىيە ئىشقى پەقەت يوق.
بىر ئىشنى قىلىشتىن ئاۋال شۇ ئىشنىڭ
چۆكۈش كېرەككۇ تېگى - تەكتىگە.
شۇ ئوتنى چۈشەنمەي ئۆچۈرگەن بىلەن،
بولمايدۇ ئىش چوقتۇر ئۇتۇقتا ئىگە.
ھەي كاتىپ،
ماخەقنى يىتقىنا چاپسان،
سۆزۈمنى ئاڭلىسۇن تىزدىلىپ رەتكە.
مۇشۇنداق پەيتلەردە نەزەرىيىنى
باغلاش بەك قولايلىق ئەمەلىيەتكە...»
شۇ چاغدا ئادەملەر بۇ سۆزنى ئاڭلاپ،
چۇقان كۆتۈرۈپتۇ ئوغىسى قايناپ.
«... سېنىڭ لېكسىيەڭنى چۈشەنمەيدۇ ئوت،
تولا ۋالاقلىما تىلىڭنى چايناپ!...»
ئەرۋايى ئۇچۇپتۇ ئاغىنىمىزنىڭ
بۇ سۆزلەر كىملەردىن چىقتىكىن، قانداق؟
شۇ چاغدا ھەقلىق ئۇ غوغا كۆتەرسە،
ھاقارەت قىلامدۇ رەھبەرگە شۇنداق.

يۈرەك سۆزى

مىللەت
ياخشى - يامانلىقنىڭ قاشقىسى ئەمەس.
بىز چۈشەنگەن، ھەقىقەت شۇكى،
بۇ پەرقنى،
ئالدى بىلەن ئايرىيدۇ سىنىپ،
باشقىسى ئەمەس.

«تىلى ياتنىڭ دىلى يات» دېگەن پىتنىنىڭ
قانچە قايناتساڭ،
ھەقىقەت بىلەن قوشۇلماس قېنى.
بىزمۇ تارىخ بىلىمىز،
ئەي چىرىك ئەپسانە،
كىم توقۇدى،
كىم سەھنىگە چىقاردى سېنى؟...

يامان نىيەت يامانغا تالىق،
بىز يامان دەپ كىمنى ئېيتىمىز؟—
تەڭسىزلىكنىڭ ھامىلىرىنى،
ھەق - ئادالەت قارغۇلىرىنى.
كۆرۈپ تۇرىمىز
پىتنە پۈتتۈلگەن ۋەسىقىلەردە
شۇ زۇغۇيلارنىڭ تامغىلىرىنى.

ئۇلارمۇ تەكشۈرۈپ، بۇ ئاتالمىنى
«ئاساسىي جەھەتتىن توغرا» تېپىپتۇ.
يۇقۇرىدىن شۇنداق باھانى ئاڭلاپ،
خورلۇق ۋە ھەسرەت قىيىندى ئۇنى.
ئويلىمىغان ئىدى بۇنداق بولار دەپ،
باشتىچە ئىدىغۇ ئۇنىڭ كۆتكىنى:
ئۇ تىنماي سۆزلىسە، ھەممە ئاڭلىسا،
قول ئاستىدىكىلەر چالسا چاۋاكنى.
رەھبەرلىك بۇلارنى ئىش دەپ چۈشەنسە...
تاپقىنى ئەمەسمۇ ئالتۇن تاۋاقنى.
نەزەردىن چۈشتى ئۇ، تۆكۈلدى ئابروي،
ئەمدى نەبە ھېزۇر ئالسۇن ھاياتتىن؟
ئاھ شىرىن ئارزۇلار، ئەسقاتمىدىڭغۇ،
قۇتقۇزۇۋالساڭچۇ ئىگەڭنى دەرتتىن.
ئەلەملەر ئىلكىدە چوڭقۇر ئاھ ئۇرۇپ،
ئۆزىگە سۆزلىدى سۆزمەن ئەپەندى:
«كۆتىرىپ يۈرەرمەن بۇ باشنى قانداق،
ئۆلگىنىم ياخشىغۇ، ئۆلدۈمغۇ ئەمدى.»
....
ۋە لېكىن ئاغىنەم ۋالاقتەككۈرۈپ
راست ئۆلۈپ كەتتىمۇ — بىلمەيمەن بۇنى.
بۇ ئىشنى ئانچىلا سۈرۈشتۈرمەگلار،
ئۆلگەنگە ھىساپقۇ «ئۆلۈم» دېگىنى.
«مىلىك ئېغىز گەپ قىلغان ئۆلدۇ» دەپتۇ،
دەرۋەقە ئاغىنەم شۇۋەجىدىن ئۆلدى.
ئۇنىڭغۇ چىرايلىق ئۈزىتىپ قويدۇق،
ئەمدى گەپ تىرىكلەر ئۈستىدە قالدى.

1955 - يىل

تەگسىز زامانىنىڭ قىستاقلىرىدا
سىقىلغان ھەقىقەت مانا شۇ ئىدى.

يولداش چېن تەنچيۇ
تاڭ خەۋەرچىسى چولپانغا ئوخشاش،
بىر چاغلاردا،
قاراڭغۇ تۈندە
بۇ ۋادىدا بىللە بولغان بىز بىلەن.
تەقدىرىمىز ھەققىدە ئويلاپ،
ئازاتلىغىمىز ئۈچۈن بەل باغلاپ،
ھەمنەپەس بولغان قەلبىمىز بىلەن.

يولداش چېن تەنچيۇ
ۋە ئۇنىڭ سەپداش ـ نىشانداشلىرى
بىزنى ئۇيقۇدىن ئويغاتتى دەسلەپ.
گەرچە يۇتسىمۇ ئۇلارنى زىندان،
كۆرەش ئۇچقۇنلىرى قالمىدى پەسلەپ.

ئۇيغۇر ئەۋلادى قان تۆككەن يەردە
تۆكۈلدى خەنزۇنىڭ، قازاقنىڭ... قېنى.
يالغانمىدى شۇنداق بولغىنى.
ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆرگەن بىز ئۇنى.
ئەسلىگىنە دوستۇم،
چېن تەنچيۇ بېشىنى چاپقان قىلىچتا
چانالمىغانمۇ مۇتەللىپ تېنى!...

بىر ئېھتىياجىمىز
جىسمانى جىھەتتىن،
ئىلىم-ئىرپان جەھەتتە ئۆسۈشكە ھەقلىق ئىدۇق بىز
تۆككۈلگەن قانلارنىڭ ئىنتىقامىنى.
بىراق،
قاتىلاردىن تارتقان دەرتكە پايانسىز،
بۇنىڭغا ئالاقىسىز مىللەت نامىنى.

ھەيلى، بولسۇن قايسى مىللەتتىن
قايسى ئايماقتىن،
شۇ قاتىللارنىڭ تەكتى بىر نەسەپ،
يۇرتى ۋە رەڭگىنى ھەرياقتا بوياپ.
كىمكى ئەگەر،
ئۇلار تۆككەن قان كىمنىڭ قېنى دەپ
سورىسا بىزدىن،
ئىككىلەنمەي
«سىنىپىمىزنىڭ قېنى» دەپ بېرىمىز جاۋاپ.

خۇددى جاھاندا ئادالەت يوقتەك،
بىزگە يات سىنىپ
ھەققەتنى قانچە زامانلار
قارا پەردىلەرگە يوشۇرغان ئىدى.
بىز ئەزەلدىن باغرىمىز دېيىمىز قازاقنى،
خەنزۇ بىزنى قېرىنداش دېدى.
بىلسەڭ دوستۇم،

كشەنلەنگەن جاپاكەش سلىپ،
تاڭ شامىلىدىن ھۆر نەپەس ئېلىپ،
غەيرەت بىلەن دەس كۆتەردى باش.
جاي ئېلىپ سائادەت گۈلستانىدىن،
قېنىپ - قېنىپ مۇڭدىشىشۋالدۇق
ئاكا - ئۇكا،
قوۋمى - قېرىنداش.

قەدىر - قىممىتىنى تاپتى ۋەتەندە
كۆرمىگ يىل خارلانغان دەپسەندە ئەمگەك.
كۈلۈپ پارلىدى
ئەمگەك ئەھلىنىڭ يۈز - چىرايلىرى.
كۆرەش يالقۇنىدا كۆيدى - ئۆرتەندى
ۋە سۆيۈلدى زامانىمىزدىن
ئوتتۇرا ئەسىر رودۇپايلىرى.

ھەركىتىمىز تاپماقتا بەركەت
پارتىيە ئاچقان ئۆملۈك يولىدا.
كۆرەش سېپىگە تىزىلغان خەلق
بىر بىرىگە قېرىنداش، يولداش.
ئۆم پىكىر، ئۆم كۈچلەر قۇدرىتى بىلەن
قارىغىنا ئەنە،
تۈنۈگۈنكى خارابىلىقتا
بۈگۈن سوتسىيالىزىم كۆتەرمەكتە باش.

ئادەم ئىدۇق بىز
شۇ يۇرتتا تۇغۇلغان،
شۇ يۇرتتا ئۆسكەن
چۆللەرگە سۇ ئاچقان، شەھەرلەر قۇرغان.

بىر كۆز تىككەنمىز يەنئەنگە كۆپتىن،
شۇ ئىشتىياق
تىكلىگەن كۈرەشچان ئىرادىمىزنى.
چوڭ دولقۇنغا قوشقان ھەسسىمىز
يامراپ تاشقان شۇ ئىرادىدىن؛
ھەم ئويغاتقان
شىنجاڭلىق مىسكىن ئەۋلادىمىزنى.
ئوقۇپ چىقتۇق قايناملاردا بىر
ئىنقىلاپنىڭ ئېلىپبەسىنى؛
ئەخمەتجان دېگەندەك،
باغلىدۇق شۇڭا
«دۈشمىنىمىزنىڭ دۈشمەنلىرى»گە
چىن مۇھەببەت، ئۈمىدىمىزنى.

*

ئازاتلىق ئارمىيە غالىپ مارش بىلەن
كىرگەندە شىڭشىڭشىيا بوسۇغىسىدىن.
بىر قۇچاقلاپ ئۇنىڭ بويىنى،
سۆيگەنمىز ئىللىق پىشانىسىدىن.
ئەنە شۇ چاغدا
ئەسىرلەر ئارزۇسىغا ئېچىلدى ئىشىك.
ئىچكەنمىز ئاشۇ ۋىسال پەيتىدە
لىپمۇ-لىپ تولغان شېرىن شارابنى
قەدىردانلىق پىيالىسىدىن.

تاڭ ئاتتى...

مەن سوتسىيالىستىك شەھەر ئادىمى

تاڭ بىلەن تەڭ ئويغىنىپ بۈگۈن،
قەلبىمدە ئىسسىق بىر ھوزۇر سەزدىم.
شەھىرىم باغرىدا كۆرۈپ يېڭى تۈس،
كۈلۈپ-زوقلىنىپ، كوچىلار كەزدىم.

ئۈرۈمچى شەھىرى،
نىمىشقا بۈگۈن
مۇنچىۋالا ئىللىق چىرايسەن؟
چىچەك ئاچقاندەك گويا قىزىل گۈل،
نىمانداق خۇشبۇي، تاتلىق پۇرايسەن؟

كۈلۈپ تۇرۇپسەن ھۆسنۈڭنى بېزەپ،
چوغدەك قىزىل پىلاكات بىلەن.
قۇچاقلىشىپ تۇرۇپسەن مەغرۇر،
يېقىملىق، يېڭى، شوخ ھايات بىلەن.

شۇ ھۆسنۈڭنىڭ پەيزىگە چۆمۈپ،
قەلبىمدە شاتلىق تاشقىنى تاشتى.
شاھىت بولۇپ ئاشۇ قەلبىمگە،
لەۋلىرىمگە كۈلكە ئولاشتى.

بىراق قارا كۆڭۈللەرنىڭ رەزىل ئىلكىدە
تارىختىن نامىمىز ئۆچەي دەپ قالغان.

زامانىمىز كۈچ - قۇۋۋەت بېرىپ،
تونۇتتى جاھانغا كىملىگىمىزنى.
قۇرماقتىمىز يۇرتنى قايتىدىن
جۇشقۇن روھ بىلەن.
توي قىلدۇق بۈگۈن
تىيانشان باغرىدىن ياڭرىدى نەغمە.
كۆز تىكمەكتە شۇڭلاشقا دۇنيا
بىزگە باشقىچە ھەۋەس - زوق بىلەن.
ۋاقىرايمىز «ئازات زامان»غا،
جاكالايمىز بەختىمىزنى پۈتۈن جاھانغا.
«كىم ئىدۇق، كىم بولدۇق» دىگەن بىر سوئال
سالماقتا بىزنى ھاياجانغا؛
قول ئازاتلىقتا شانلانماس نىچۈن،
پەخىرلەنمەس خار - زارلار نىچۈن
ئېرىشكەندە زور شەرەپ - شانغا.

مەن ئۇيغۇر ئوغلىمەن،
ئۇيغۇرنى ئۆزەمدەك ياخشى كۆرىمەن.
بىراق، ئۇيغۇر بولغىنىمدىنمۇ
قىزىل توغ سېپىدە تۇرغىنىم قىممەت.
شۇ سەپتە تۇرۇپ،
جىمى جەڭدە يېڭىپ ئۆتكەنمىز
يېڭىپ بارىمىز
ۋە ھاياتقا بېرىمىز زىننەت.

1955 - يىل، سېنتەبىر

مۇھەببەت

مۇھەببەت تىلى يۈرەككە تالىق،
ئۇ، ئۇنىڭ شۇنچىلىك ئەۋزەللىكىدىن.
بىنەۋا يىگىت دەپ رەنجىبە مەندىن،
قورقىمەن سۆيگۈنىڭ ئەرزەنلىكىدىن.

مەيلى سۆيگىن مېنى، مەيلى ئالدىغىن،
مەن ئۈچۈن بىر ئېغىز راست گېپىڭ قىممەت.
كىرمە بۇ كوچىغا يالغان سۆز بىلەن،
كۆيمىسۇن ئارىدا مەسۇم مۇھەببەت.

مۇبادا ئالدىماق بولساڭ مېنى سەن،
شۇ نىيىتىڭنى بىلسەم تىلىڭدىن.
ئاسرايتتىم ئۆزەمنى ھەسرەت ئوتىدىن،
ۋە ئۆلگىچە رازى ئىدىم سېنىڭدىن.

«كۆپ» دىگەن قانچە ئۇلۇغ بولسىمۇ،
قىز - يىگىت سۆيگۈسى ئىككى يۈرەكنىڭ.
ھە، شۇنداق،
كىم كۆرگەن
نەچچە قېتىملاپ
چېچەك ئاچقىنىنى غۇنچە - پورەكنىڭ؟

نېمىشقا بۈگۈن كۆلمسۈن قەلبىم،
نېمىشقا كۆيلىمەي خۇشال پەدىگە؟
مەن ياشاۋاتقان سۆيۈملۈك شەھەر
ئۆلاشقاندا يېڭى پەللىگە.

شۇ پەللىنىڭ ئۇلۇغ نامىنى
ئېيتقىنىمدا يانىدىم ئوت بولۇپ.
بىلىپ تۇردىمەن،
بۇ نام ئەمدىكى
دەۋرىمىزگە قالار ئات بولۇپ.

سوتسىيالىزىم دېگىنە دوستۇم
كېتىدۇ بۇ سۆز قانداق جاراڭلاپ!
مەن نېمىشقا شاتلىققا تولماي،
شەھىرىمىزنى شۇ نامدا ئاڭلاپ!

سوتسىيالىزىم بىزنىڭ ئىشىمىز،
ئۇ مەزمۇنى زامانىمىزنىڭ.
ئۇنىڭدىن ۋ پارلاق يۈكسەك پەللىگە —
چىقىشقا يېتىدۇ كۈزىمىز بىزنىڭ.

بۈگۈندىن باشلاپ سورساڭ مېنى،
سوتسىيالىستىك شەھەر ئادىمى.
ھە، ئەتىلا
پۈتۈن ئېلىمىنىڭ
بۇ پەللىگە يېتەر قەدىمى.

1956 - يىل، فېۋرال..

يىگىت ئارزۇسى

«كۈيدۇم دىگەن شۇ سۆزنى،
سەن بىلەن تەڭ قىز دىسە.
يوقالغاندا سەن ئۇنى،
ئۇمۇ سېنى ئىزلىسە.

ئۇ ئۇيالدا، سەن بۇندا،
ئايلار ئۆتسە، يىل ئۆتسە.
بىلىنگەيمۇ يىراقلىق،
سەن سېغىنساڭ، ئۇ كۈتسە.

1956 - يىل، ئاپرېل

سۆيگۈ .. ئەقدىمىڭ نازۇك ناخشىسى.
مەيلى، خالساڭ بىغىشلا ماڭا.
يۈرىگىڭنىڭ تەڭ دۈپۈلدىشىنى
ئاڭلىيالسام مەن قوشۇلاي ساڭا.

1956 - يىل، ئاپرېل

شۇ نۇر بىلەن ئېچىلغان، كۆلگەن
مېنىڭ كىچىككى ئەلەملىك دىلىم.
شۇڭا بەختىمنى كۆيلىسەم، سۆزنى —
«ئاۋرورا»دىن باشلايدۇ تىلىم.

ئەي جاكاچىسى زامانىمىزنىڭ،
ناخشا ئېيتىدۇ شەنىڭگە يۈرەك.
ناخشام ئەۋجى قۇچاقلار سېنى
خۇددى نۇرا دولقۇنلىرىدەك.

1956 - يىل 27 - ماي، لېنىنگراد

«ئاۋرورا»

مانا، مەغرۇر «ئاۋرورا» بەستى،
ئاستىدا ئۇنىڭ نىۋا دولقۇنى.
تىكىلدى كۆزۈم،
خۇددى سۈرەتكە
تارتماقچىدەك ئۇنىڭ تۇرقىنى.

مەيلى، كۆزۈم كۆرگەن قانغىچە،
سۆيگەن لېۋىم ھەر بىر ۋىنتىنى.
كۆڭلۈم مېنىڭ ئاللىقاچانلا
سىڭدۈرگەن ئۇنىڭ مۇھەببىتىنى.

ئۇ چاغ ئىدى ئون يەتتىنچى يىل،
يېڭى دۇنيا جەڭگە راسلانغان.
«ئاۋرورا»نىڭ زالپى بىلەن تەڭ
ئۇنىڭ غالىپ دەۋرى باشلانغان...

كۈنچىقىشنى نۇرغا پۈركىدى
بەختىنىڭ ئاشۇ پارلاق چىرىغى.
رەڭداش ئىدى شۇ قىزىل نۇرغا
جىڭگاڭشەننىڭ غالىپ بايرىغى.

سەرگەرداننىڭ ياقا يۇرتلاردا
ۋەتەن غېمىدە تارتقان دەردىنى.

كۆردۈم بۇ يەردە
بىر چاغلاردىكى
كۈلۈشنى ئۇنتۇپ قالغان كىشىنى.
ئاچچىق يۇتۇپ كەلگەچ، ئۆزىگە
«گوركى»* دەپ نام قويغان كىشىنى.

كۆردۈم ئۇنىڭ قەلەملىرىنى.
كۆردۈم ساناقسىز ۋاراقلىرىنى،
ۋاراقتا ئاقتۇزغان ئۇ قەلەم بىلەن
قىزىپ تۇرمۇش بولاقلىرىنى.

كۆردۈم ئۇنىڭ ئىجتىھادىنى.
بىلىم ئۈچۈن جاننى ئاتىغان.
مەكتەپ يۈزى كۆرمەستىن تۇرۇپ،
ئاسمان پەلەك كىتاپ ئوقۇغان.

كۆردۈم بۇ يەردە
ئاپپاق ساقاللىق
تولستوينىڭ سۆھبەتدىشىنى.
كۆردۈم قانداق ئۇچۇرغىنىنى.
ئۇنىڭ جەسۇر بوران قۇشىنى.

* گوركى — رۇسچە «ئاچچىق» دىگەن سۆز.

گورکی مۇزېيىدا

كۆردۇم بۇ يەردە
بىر چاغلاردىكى
«يېتىم ئۇغلاق»، مۇكلۇق گۆدەكنى.
تاپىدىكەن شىرنىڭ تەسەللا
مومىسىدىن ئاڭلاپ چۆچەكنى.

كۆردۇم بۇ يەردە
بىر چاغلاردىكى
بايلارغا قۇل بالا مالايىنى.
ئاخشاملىرى كىتاپ ئوقۇغان ،
چىراق قىلىپ كۆكتىكى ئاينى.

كۆردۇم بۇ يەردە
بىر چاغلاردىكى
جاپاكەشلەرگە باغلاپ ئۈمىتنى،
روسىيىنى پىيادە كەزگەن
يېرىم ئاچ، يېلىڭ سەرسان يىگىتنى.

كۆردۇم بۇ يەردە
بىر چاغلاردىكى
پالاندى بولغان نەزەر بەندىنى.

ھەيرانمەن

«سەن» دېۋىدىڭ،
ئىشق شارابىنى
ئىچتىم گويا ۋىسال جامىدا.
سەندىن ئالغان ئۇنۋان شۇ ئىدى،
مۇھەببەتنىڭ ئىمتىھانىدا.

نەچچە ۋاقىتتىن «سەن» دىگەن تىلىڭ،
ئەجەپ بۈگۈن «سىز»گە بۇرالدى.
بىلمەڭ ئىدىڭ،
شۇ تاپتا مېنىڭ
يۈرىگىمگە قايغۇ ئورالدى.

قەيەردىدۇ قايغۇ تۇغۇلچى،
يا يىپپىشتىمۇ ماڭا ئەنسىزلىك.
يا بولمىسا،
چىچەن تىلىڭغا
پۈتلاشتىمۇ ئېھتىياتسىزلىق.

ھەي...
سەن ئۈچۈن شۇ مۇھەببەتتە
«ئېھتىيات»قا ھاجەت قانچىلىك؟

كۆردۇم بۇ يەردە ئىپتىخار بىلەن
لېنىننىڭ ئاتا مۇھەببىتىنى.
ئەگرى ـ توقايدا يورۇق مەنزىلنى
كۆرسىتىپ بەرگەن داھى خېتىنى.

كۆردۇم بۇ يەردە
ئاتا توقۇلغان
ئىستالىسكي*نىڭ قەسىدىسىنى.
بېرناردشاۋ**نىڭ تەشەككۈردىنى،
ۋە لۇشۇننىڭ ئەقىدىسىنى.

كىم بار جاھاندا ۋىجدان ئەھلىدىن
ئۇنىڭ تىلىدىن ئىلھاملانمىغان؟
يېڭى دۇنيا ئەدىبلىرىدىن
كىم بار ئۇنى ئۇلگە قىلمىغان؟

گوركى! ئالدىمدا خۇددى ھاياتسەن،
سالام ئۇلۇغ سەنئەتكار ساڭا.
سالام باشلامچى جەڭگىۋار ئەدىب،
سالام شانلىق بايراقدار ساڭا!

1956 - يىل ئىيۇن، موسكۋا
(1982 - يىلى تۈزىتىلگەن)

• سۇلايمان ئىستالىسكي ـ مەشھۇر داغىستان خەلق شائىرى،
•• بېرناردشاۋ ـ 1950 ـ 1856 - يىللار ياشىغان ئەنگلىيىنىڭ ھازىرقى زامان مەشھۇر يازغۇچىسى.

ھەسرەت

«بىر سېنىڭمەن» دېگىنىڭ،
نەقىش بولغان دىلىمغا.
ئەمدى «كەچتىم» دېگەن سۆز
قانداق كەلدى تىلىڭغا؟

سېلىپ قويدۇڭ ھەسرەتكە؛
ئاغرىمىدى ئىچىڭمۇ.
شۇ ئازاۋىڭ بىر ساڭا
ئەشەنگىنىم ئۇچۇنمۇ؟

ھەسرەتتىنمۇ ئېغىر دەرت،
بارمىكىن، تاڭ. بىلمەيمەن.
«ئايرىلغانغا ئۆلمەيمەن
ئەقدەمگە يىغلايمەن».

1956 - يىل ئىيۇن

ئىمە گۇنا قىلدىم مەن ساڭا،
يۈرىكىمنى ئېزىپ مۇنچىلىك؟

شۇ سۆزۈڭگە ھەيرانمەن،
شۇندىن بېرى ۋەيرانمەن...

1956 - يىل، ئىيۇن.

ماڭا تونۇش بوۋاي - مومايلار،
يىگىت - قىزلار، تەڭتۇش دوستلىرىم.
ماڭا تونۇش ئاشۇ قەۋرىستان،
ۋە ئەتىكى ئۇرۇق - پۇشتلىرىم.

ماڭا تونۇش ئاخشامقى كۆلپەت،
كونا تارىخ زۇلۇمنامىسى.
ماڭا تونۇش ئەسىرلەر جېڭى،
ۋە يېڭىشنىڭ شادىيانىسى.

يېڭى تارىخ پۈتۈلدى بۈگۈن،
بۇ، مەرتلىكنىڭ ئۇلۇغ قامۇسى.
ھەر بىر ھەرپ، ھەر بىر چېكىتى
دەۋرىمىزنىڭ ۋىجدان - نامۇسى.

*

زامانىمىز بەختىنىڭ تېڭى،
قۇياشقا ھەقدار ئەۋلادىمىز بار.
ئۇنتۇپ قالما ئەتىكى ئەۋلات،
بۇ تارىخنىڭ بېشىدا بىز بار.

نامۇسۇڭغا سادىقمەن ۋەتەن،
ئۆچۈرمەيمەن ئىشقى ئوتۇڭنى.
رازى ئىدىم شائىرلىقىمدىن
كۈيلىيەلىسەم مۇھەببىتىڭنى.

1956 - يىل

ۋەتىنىم

ۋەتەن، سەندىن ئۆزگە دىلدارنى
تاپالمىدىم ئالەمگە كېلىپ.
تاپالمىدىم،
تاپالمايمەن ھەم
بەس، ياشىسام مېھرىڭگە قېنىپ.

*

مەن تۆرەلگەن سېنىڭ قوينۇڭدا،
سەندە ئالدىم تۇنجى نەپەسنى.
سەندە سەزدىم يورۇق ئالەمنى،
سەندە تاپتىم ئارزۇ - ھەۋەسنى.

سەندە سەزدىم قىش بىلەن يازنى،
ئىسسىق - سوغاق، ئاچچىق - چۈچۈكنى.
سەندە بايقىدىم راستنى - يالغاننى،
ياخشى - يامان، چوڭ ھەم كىچىكنى.

ماڭا تونۇش چەكسىز تۇپرىقىڭ،
مىۋىزارلىق، خۇشبۇي باغلىرىڭ.
ماڭا تونۇش شەھەر - كەنتلىرىڭ،
قىرى دەريا، ئاقۋاش تاغلىرىڭ.

تۆگىمەس ناخشا

ھەر ئاخشىمى ناخشا ئېيتىمەن
شۇ كوچىنى ئەگىپ كېتەلمەي.
بىر پەللىنى كۆزلەپ ماڭىمەن،
ئاۋارىمەن تېخى يېتەلمەي.

بۈگۈن ئاخشام ئۆتكەنتىم يەنە
ناخشام بىلەن دەرىزە قېقىپ.
قەيەردىدۇ ئىشىك غىچىلداپ،
كايىپ كەتتى بىر بوۋاي چىقىپ.

— جاقىرايسەن ھەر كۈنى شۇنداق،
ساراڭمۇ سەن ئۇخلىمايدىغان،
يا ئادەمگە ئۇيقۇ بەرمەيسەن،
قانداق ناخشا بۇ، تۆگىمەيدىغان؟!...

كايىما بوۋاي،
سەنمۇ بىر چاغدا
ياش ئىدىڭغۇ ئۇخلىمايدىغان.
سەنمۇ ئېيتىپ تۆگىتەلمىگەن،
شۇنداق ناخشا بۇ —
تۆگىمەيدىغان!

1956 - يىل، ئاۋغۇست

بەخت يۇلتۇزى

كېچىگەمدىن يۇلتۇزۇمنى ئىزلەيتتىم،
ھەر ئاخشىمى قايغۇ كېلىپ باسقاندا.
تاپالمىدىم،
توۋا دەيمەن ئۆزەمگە،
نىمە قىلسۇن مېنىڭ بەختىم ئاسماندا.

مانا ئەمدى باقتىم سېنىڭ كۆزۈڭگە،
خوشالمەنكى،
زارلانمىسام بولتىكەن.
كۆزلىرىڭدىن مېنىڭ بەختىم كۆرۈندى،
يەنە كېلىپ مېنىڭ بەختىم جۇپ ئىكەن.

1956 - يىل، ئاۋغۇست

سۈرۈشتۈرمەيلا
بېرىپ ياردەم بېرەي دەپتمەن.

بارسام، پاختا دۆۋلىنىپ بوپتۇ،
قوچاقلىرى بوش ئەمەس، بىراق …
ئەمدى بىلدىم يېڭىلگىنىمنى،
دەررۇ كۆزدىن يوقىلاي يىراق.

1956 - يىل

بىلمەيتتىمەن

ئاق بۇلۇتنى قۇچاقلىغاندەك،
ئاق پاختىنى چىقىداپ غۇلاچقا،
كەلگىنىدە شۇ قىز خامانغا،
قىزىرىپ كەتتى ئەجەپ، نىمىشقا؟

يىگىت كېلىپ ئالدى ئاۋايلاپ،
قۇچاق كېرىپ قۇچاقتىن ئۇنى.
بىلەلمىدىم،
شۇندا يىگىتنىڭ
نىمىشقىدۇ تىترىدى تېنى.

كەچمۇ كىردى،
قايتتى باشقىلار،
ئۇنتۇپ قىلىشتى ئۇلار كېتىشنى.
ۋەدىلەشكەن ئىكەن ئىككىسى،
تۈگەتمەك بولۇپ ئەتىكى ئىشنى.

ياتار چاغ بوادى،
قايتمىدى يەنە.
ئۇلار ئۈچۈن مەن غەم يەپتىمەن.
سەۋەپ نىمە،

قۇلىقىمغا دەيدىغان
كېپىڭىنمۇ ياز ئەمدى.
قولۇم خەتكە ئۆگەندى،
قارغۇ ئەمەس كۆز ئەمدى.

1956 -يىل، سېنتەبىر

بىرىنچى خەت

(بىر شائىرغا ئەملەت)

سالام يازدىم سېغىنىپ،
ئاق قەغەزنىڭ بېتىگە.
ھەيران بولۇپ كۆلمىگىن
«ساۋاتسىز»نىڭ خېتىگە.

كەتكىنىڭگە كۆپ بولدى،
خەت كەلمىدى سېنىڭدىن.
نېمە بولدۇڭ، بىلمەيمەن،
رەنجىدىڭمۇ مېنىڭدىن.

بەلكى، مېنى تېخىچە
خەت بىلمەيدۇ دىدىڭمۇ؟
باشقىلارغا ئوقۇتسا.
سەت بولىدۇ دىدىڭمۇ؟

ئەنسىرىمە ئۇ يەردىن
كېلىۋەرسۇن خېتىڭمۇ.
توغرا يازساڭ ئادرىسنى،
سىرتقا چىقماس گېپىڭمۇ.

ئەنە،
سۈۋەيش بويلىرىدا ئىس - تۈتەك،
قېرى نىلنىڭ قەھرى تۈتتى .ئەلەمدىن.
ۋاقىرايدۇ:
— يېتەر ئەندى تىلەش يوق
بەختىمىزنى ئۇ (ئىككىنچى) ئالەمدىن!

*

قېرى مىسىر، سەن تارىخنىڭ بۆشۈگى،
سېنىڭ قەھرىڭ چىن ئەرەپنىڭ ئىستىگى
ئاقدىل ئىنسان ھەممىسى سەن تەرەپتە.
كېپەن تەييار ئۇرۇشقا،
ئۆزىتىمىز ياۋۇزلارنى لەھەتكە.

*

تۈنۈگۈنكى ماتەملەرنى ئۇنتالماي،
تېخى شاتلىق سىگەمەي تۇرۇپ دىلىمغا،
نىل بويىدا توپ ئاۋازى گۈمبۈرلەپ،
جەسەت ئىسى كېلىپ يەتتى بۇرنۇمغا.

تاقىتىم يوق قۇتۇرىشغا دەھشەتنىڭ،
ۋىجدان - نومۇس يول قويمايدۇ بۇنىڭغا.
ئۇندا جەڭدە دۈشمەن بىلەن ئېلىشقان
ئەرەپ قىزى كۆز تۇتۇپتۇ يولۇمغا.

سالتىنغىمنى بەرگىن قولۇمغا

ئەنگلىيە - فرانسىيە بىرلەشمە ئار-
مىيىسى مىسىرغا ھۇجۇم قىلدى.
— گېزىت خەۋىرى

تۈنۈگۈنكى ماتەملەرنى ئۇنتالماي،
تېخى شاتلىق سىگمەي تۇرۇپ دىلىمغا،
گۈمبۈرلەيدۇ توپ ئاۋازى نەدىندۇ،
توختا!...
جەسەت پۇرايدىغۇ بۇرنۇمغا!...

كىمدۇ بۈگۈن قاتىللىققا بەل باغلاپ،
داغ چۈشۈرگەن دەۋرىمىزنىڭ شەنىگە؟
بىلدىم،
ئەنە، لوندون بىلەن پارىژدىن
ئۇرۇش ئاتلىق شۇم چىقىپتۇ سەھنىگە.

كۆردۈم،
ئەنە، قۇترىشىدۇ جاللاتلار
ئافرىقىنىڭ مۇنبىرىگە ئوق ئېتىپ.
كۆتىرەمدۇ بۈگۈن ئەرەپ پەرزەندى،
چەكسە بىرسى ماڭلىيىغا تاك ئېتىپ.

كۆمۈر

(ئىككى شېئىر)

I

ئىچى - تېشىڭ قانچە قارا بولسىمۇ
بىر ئىللىقلىق يالتىرايدۇ ئەپتىڭدىن.
قارا جىسمىڭ تېپىشقاندا ئوت بىلەن،
شاتلىنىمەن ھېزۈرلىنىپ تەپتىڭدىن.

مۇشۇ تاپتا كېلىپ قالدى يادىمغا
«رەڭگى قارا، مېھرى ئىسسىق» دىگەن گەپ.
بىراق سېنىڭ مېھرىڭدىنمۇ يالقۇنلۇق
خانچى ئۈچۈن يۈرەكتىكى مۇھەببەت.

II

«ئىشىنىڭ گۈلى ئوت» دەپتىكەن بوۋايلار،
گۈل ئىچىدە، ئېيتقىن، قايسى ئىسىل گۈل.
دۇرۇس بولسا ئوتنى گۈلگە ئوخشىتىش،
مەن دەر ئىدىم: كۆمۈر ئوتى قىزىلگۈل.

1956 - يىل، 5 - دېكابىر

ئەزىز ئېلىم،
خالىسايىتىدىم ئۇرۇشنى،
بىراق بۈگۈن رۇخسەت بەرگىن ئوغلۇڭغا.
يالۇجياڭدىن ئۆتكىنىمدە دوست بولغان —
مىلىتىنىمنى بەرگىن يەنە قولۇمغا!

1956 - يىل، ئۆكتەبىر

— ياردەم قىلىڭ ئادىلكا،
بېشىمغا بىر غەم چۈشتى.
ئامبارىدىكى بوغدايدىن
ئىككى مىڭ جىڭ كەم چىقتى.
چاقچىغىڭىز بىر سىنىڭ،
يادۇشمەننىڭ ئىشىمۇ؟
قاتتى يالغۇز بېشىمنىڭ
ئىچىمۇ ھەم تېشىمۇ...
ئاڭلاپ بۇنى ئادىلچوك،
كايىپ كەتتى توختىنى:
«شۇ ئىشقىمۇ ئالاھەن
باشلىغىڭنىڭ ۋاقتىنى؟
ھەي. خۇدايىم، بەندىگە
دىتنى قوشۇپ بەرمىسە.
باشقىلارغا يۈك ئىكەن،
ئۆزىڭىزمۇ. دە دىسە.
بىلمىدىڭمۇ شۇنىمۇ
ئىش كۆرمىگەن خام بالا.
بېشىڭ مۇنچە قاتماستى
دىت ئىشلەتسەڭ ئاز - تولا.
ئۆپچۆرىدە نىم تولا،
غاقىلىدىغان غاز تولا.
ئىككى مىڭ جىڭ بوغداينى
يەپ كەتكەندۇ نەق شۇلار.
زىيان سالدى ئاشلىققا،
دىمەك، غازمۇ زىياندا ش.

ساڭ مۇدىرىنىڭ «زىياندا‌شقا قارشى»
ئاجايىپ تەدبىرى توغرىسىدا قوشاق

ئەشەككە كوچۇڭ
يەتمەيدۇ، ئۈزۈر توقۇمنى.
— بوۋايلار سۆزى

«بۇرۇنلاردىن بۇرۇن» دەپ،
كەتمەيلى بەك ئۇزاققا.
يېڭى چۆچەك توقۇلدى،
قوشتۇم شۇنى قوشاققا.

«چىراي كۆرۈپ هال سورا»
دىگەن ئىكەن كونىلار.
نىم بولغاندۇ توختاخۇن،
خوشال ئىدى بايىلا.
يېپىشىپتۇ پېشكەللىك
ئەس، هۇشىنى گاڭگىرىتىپ.
«قازا كەلمەس كۆرۈنۈپ،
پۇت - قولىنى ساڭگىلىتىپ».
بۇ ئەلەمنىڭ سەۋەبى
كەلمىگەچكە يادىغا،
كىرىپ باردى ئامالسىز
باشلىغىنىڭ ئالدىغا.

ئەگە يىدىك ئاش ـ ناننى.
يا غازلارنىڭ بىرسىگە
ئاچقۇچۇقنى بەرگەنمۇ؟
ياكى سەن بىرەر غازنىڭ
تام تەشكىننى كۆرگەنمۇ؟
كۈچۈك يەتمەي ئىشەككە
ئۇرماقچىمۇ توقۇمنى.
چوڭۇم بىلەن ئىككىڭگە
راست بىرىپتۇ ئەقلنى...»
....
تۈشمۇ ـ تۈشتىن ۋاقىراپ،
يەپلا كەتتى قۇلاقنى.
قورقىنىدىن توختاخىن
ئېچىۋەتتى سولاقنى.
جىدەل يەنە ئۇلغايدى،
ما چاتاقنى كۆرۈپ تۇر:
ئوتتۇز «مەھبۇس» ساق چىقتى،
يىگىرمىسى ئۆلۈپتۇ.
قارغىش ياغدى توختىغا،
ئىش چوڭ يەرگە تاقالدى.
شۇ جىدەلنىڭ ئۈستىگە
ئادىلچوڭمۇ كەپ قالدى.
دەۋاگەرنىڭ ھەممىسى
دىۋەيلىدى چوڭۇمغا.
بوش كەلمەيدۇ چوڭۇممۇ

يارىمايدۇ بىخۇتلۇق،
كۆزۈڭنى ئاچ قېرىنداش.
چىقىپ ئەمدى غاز ئىزلە،
تۇتۇپ سولا پەم بىلەن.
پەلەن - پەشمەت دېگەنلەر
زوكۇنلاشسۇن مەن بىلەن...»

باشلىق دېگەن باشلىق - تە،
پۇختا ئىكەن ئىشقا.
ئۇ بولمىسا، بۇ تەدبىر
كەپتۇ كىمنىڭ ئېسىغا.
قايىل بولدى توختاخۇن
رەھبەرلىكنىڭ پەمىگە.
غەم - قايغۇدىن يېنىكلەپ،
چۈشتى غازنىڭ پېيىگە.
بوش كەلمىدى توختاخۇن،
ئەپچىل ئىكەن قىلتاققا.
شۇنداق قىلىپ ئەللىك غاز
چۈشۈپ قالدى سولاققا.
مودۈي قوپتى ئەتىسى
«مەھبۇس»لارنىڭ ئىگىسى.
دېۋەيلىدى توختىغا
راسا قايناپ ئوغىسى.
—«مەھكەم بولغىن ئۆزەڭگە،
ئوغرى تۇتما خوشناڭنى»—
دېمىگەنمۇ كونىلار،

قار ئۈستىدىكى قۇش

(پىلك دۆفېڭدىن)

بىر ئىسىل قۇش بولغانمىش،
ھۆسنىگەمۇ تولغانمىش.
قىش پەسلىنىڭ بىر كۈنى
تۈزەشتۈرۈپ تۈرقىنى،
قار يېپىنغان دالىدا
سەيلە قىلىپ خالىدا،
كۆزى چۈشۈپ ئىزىگە،
زوقلىنىپتۇ ئۆزىگە:
«مۇشۇ مېنىڭ ئىزىمغۇ،
نەمە دېگەن ئىسىل بۇ!
مانا مېنىڭ ئىجادىم،
ھاسىل بولدى مۇرادىم...»
ئۇ بىر باشتىن يېزىپتۇ
ساقەت قىلىپ بويىندىن.
ماختىنىپتۇ خوش بولۇپ
بۇ ئىجادىي سەيلىدىن.
بىراق ئۆزى بىخەۋەر
قۇيرۇغىنىڭ پەيلىدىن.

ئۇنداق - مۇنداق ھۇجۇمغا.
قوشۇمنى بىر تۇرۇپ
ھەيۋە قىلىپ توۋلىدى:
— نەندىن سورا، نىمىشقا
غازلىرىڭنى سولىدى؟
ئويلاشقىنا ئامبارنى
ئەگىمىگەن غاز بارمۇ؟
ئاش دىگەننىڭ ئالدىدا
قاناتلىقتا ناز بارمۇ؟
زىيانداشنى ئاياش يوق،
يۇقىرىدىن بۇيرۇق بار.
ئورۇنلاشقا بۇيرۇقنى
بىزدىمۇ چوڭ ھوقۇق بار.
زىيان سالدى غازلىرىڭ
ھۆكۈمەتنىڭ ئاشلىقىغا.
دەررۇ تەدبىر كۆرمىسە،
گەپ كەلمەيدۇ باشلىققا.
زىيانداشقا جازا بار،
ئىگىسىگە پەندىيات.
دەررۇ تارقاش ئۆيۈڭگە،
ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات.
رەنجىشمىگىن مېنىڭدىن،
مەن ئورۇنلۇق قايىندىم.
قورقىدىغان يېرىم يوق،
پىرىنسىپتىن تايمىدىم...

1957 - يىل، باھار

ئەلەم

سۆزلىدىڭ زوقلىنىپ ئۇزۇندىن،
ھىلىقى باراقسان سۆگەتنى.
رازى بوپ كەتكەندىم سۆزۈڭدىن،
قەدىرلەپ يۈردى دەپ شۇ پەيتنى.

بىلسەن، شەرتلەشكەن ئىدۇقتۇ
شۇ تېنۇش سۆگەتنىڭ تۈۋىدە.
شۇ شەرتكە سۆيگۈنىڭ تامغىسى
بېسىلغان ئىككى ياش لېۋىدە.

ئارىدىن كۈن ئۆتتى، ئاي ئۆتتى،
سەن بولدۇڭ كۆڭلۈمنىڭ شاتلىغى.
دېگەنتۇق: يۈرەككە سىڭدىتۇ
شۇ شېرىن سۆيۈشنىڭ تاتلىغى.

سېغىنىپ ۋەسلىڭنى بۇ ئاخشام
بارغانىدىم شۇ سۆگەت بويىغا،
تىكىلدىم ئىشەنمەي كۆزۈمگە،
پاتمىدى يۈرىكىم قىنىغا.

كۆردۈم مەن: شۇ سۆگەت ئاستىدا
ياندىشىپ تۇرۇپسەن بىرسىگە.

سۈپۈرگەندەك قۇيرۇغى
سۆرۈلۈپتۇ كەينىدىن.
....
شۇڭلاشقا يوق مۇشتىرى،
ئۇقالمىغاچ ھەچبىرى...

1957 - يىل

بۈگۈن ھەم ئەتە

بايا بىرسى كالىنداردىن رەنجىدى
«شەنبە دىسەم، جۈمەكەنغۇ بۈگۈن» دەپ.
خاتاسىنى چۈشەندى ئۇ كۆڭۈلسىز
«يەكشەنبىمىز ئەتە ئەمەس ئۆگۈن» دەپ.

نۆۋەت ئېلىپ ئۆتسە بۈگۈن، ئەتىنىڭ —
كېلىشىنى بىلمەيتتىڭمۇ ئارقىدىن.
مەن ھەيرانمەن،
شۇنچە رەنجىپ بۈگۈنىدىن،
نىمە تېپىپ ئالماقچىدىڭ ئەتىدىن؟

ۋاقىت بىلەن ئويناشقىنىڭ نىمىسى،
ياكى ئىچىڭ ئاغرىمامدۇ ئۆمرۈڭگە.
كۆرەلمەسەڭ دىدارىنى بىر كۈننىڭ،
قىسقارمامدۇ بىر كۈنلۈك يول ئۆلۈمگە.

مىننەت ساناپ كۈن ئۆتكۈزۈش كۆڭۈلسىز،
غاپىل ئۆچۈن ھەرقاچان ئۇ يۈگەنسىز.
دوستۇم، ئەتەڭ قانچە قىزىق بولسىمۇ،
بىلىپ قويغىن، كەلمەيدۇ ئۇ بۈگۈنسىز.

1957 - يىل، دېكابىر

(مۇھەببەت، يولاتما ياشلىقنى
ئاشۇنداق ئەلەملىك نەرسىگە!)

رەشك ئوتى تۇتاشتى جېنىمغا،
چۈشەندىم بىۋاپا ئىكەنسەن.
شۇ يەردە ساڭا جۈپ گەۋدىگە
ماڭىمۇ دىگەننى دىگەنسەن...

بۈگۈن ياز،
سۆگەتمۇ باراقسان،
قورقمىغىن ھېچ، سېنى توناركىم.
كۆز كېلىپ غازاڭلار تۆكۈلسە،
سېنى كىم يوشۇرۇپ ئالاركىن.

1957 - يىل ئىيۇل. ئۈرۈمچى.

بەس ئەمدى، پۇشايمنم بللە كەتسۇن
تېتقسز بەگۋاشلقنڭ شورى بلەن.
مەنسز ئۆسكەن مېنڭ ساقاللرم،
ئاقارسۇن ئەمدى ئەقل نۇرى بلەن.

1957 - يل، 31 - دېكابر.

پۇشايمان

كۈن يۈگرۈپ، ئايلار ئاتلاپ، يىل ئۆرۈلدى،
يىرتىلدى ئاخىرقى بەت كالىنداردىن.
ئۈزاتتى سېخى ۋاقىت يەنە بىر ياش،
ئايىماي ئۆمۈر دىگەن خېرىداردىن.

ئەينەكتىن تىكىلگەنتىم يۈز - كۆزۈمگە،
كىرىپتۇ خېلى بەركەت ساقالغىمۇ.
تېخىمۇ چاقچاق قىلىپ يۈرەلمەسەن،
ھە، ئەمدى قىزلار تۈگۈل، چوكانغىمۇ.

يىل ئۈزاپ، يىل بېشىغا يەتتۇق يەنە،
سەن ئۈزاپ كەتمىدىڭمۇ بەڭۋاشلىقىم؟
چۆرەمدە تاغدەك ئىشلار ئۆرە بوپتۇ،
مەن يەنە قۇرۇق قوللا كەلگەن چېغىم.

كەت، يوقال كۆزدىن نېرى، بەڭۋاشلىقىم،
باشلىما ھەر تەرەپكە ياشلىقىمنى.
بىلەمسەن، رايىم قايتتى دەۋىتىڭدىن،
گېپىم شۇ، ئېيتسام ساڭا راستلىقىمنى.

*

ئاشۇ كۈنى
لوندون قۇزغۇنى
ئەگىپ، قونۇپ سېنىڭ مەلەڭگە.
چاڭگال سېلىپ يۇرتداشلىرىڭغا،
غەزىۋىڭگە بولدى سەرەڭگە.
قېنىڭنى قاينىتىپ غەزەپىڭ تەپتى،
ئىنتىقام سېنى ئۈندىدى جەڭگە.

ئاشۇ پەيتتە،
بەرى يات ئىدى
ۋۇجۇدۇڭغا غەزەپتىن ئۆزگە.
بىراق لېۋىڭنى كۈلكىگە زورلاپ
ۋە تىلىڭنى «چىرايلىق» سۆزگە،
قۇزغۇنلارنى شاراپقا چىللاپ،
دېدىڭ: «مېھمان بولۇڭلار بىزگە.»

شۇ سۆزدىن ئۇلار «قەدرى»نى سىناپ
ئولتۇرماستىن تەكەللۇپ سېتىپ،
كەلدى ئۆيۈڭگە كۈلۈپ ـ كالچاراپ،
ئېغىزلىرى قۇلاققا يېتىپ،
ئافرىقىلىقنىڭ «ھالاۋىتىنى»
كۆرمەك بولدى بەزمىدە تېتىپ.

سارىيه

كېنىيىلىك سارىيه دېگەن ياش ئايال مۇستەملىكىچى ئەسكەرلەرنى ئۆز ئۆيىگە باشلاپ، ھاراق بىلەن مەس قىلىپ، ئارقىدىن ئۇلارنى بىر-بىرلەپ جەمقتۇردى. بەختكە قارشى بۇ ئايال قولغا ئېلىنىپ، قەھرىمانلارچە قۇربان بولدى.

— گېزىت خەۋىرى

سارىيه،
سارىيه،
كېنىيه قىزى،
خاتىرەمگە سىڭدىڭ شۇ دەم سەن،
مۇبادا كىچىك بولساڭ سىڭلىم سەن،
يا چوڭ بولساڭ ھەدىدەم سەن.

سارىيه،
سارىيه،
سالام سارىيه!
تەرىپىڭنى ئاڭلاپ ئۇزاقتىن،
ماتەم تۇتۇپ ساڭا قەلبىمدىن،
قەۋرەڭگە گۈلدەستە ئۇزاتتىم.

تۆيدۇرماستىن ياۋنى بوغدۇ.»
«سارىيە — ئۇ غەزەپ، ئىنتىقام
چېچەدىن تا تىرنىغىچە.
ئۇ يېڭىنىماس باسقۇنچىلارغا
تا ئاخىرقى تىنىغىچە...»

شۇ چاغدا سېنىڭ ئۆيۈڭدە بەزمە،
«مېھمان»لارنىڭ ئىچەتتى شاراپ.
سېنىڭ سىرلىق تەبەسسۇمىڭغا
قىزغىنىشىپ تويمايتتى قاراپ.
ئىچىشەتتى
ئاشۇ تەبەسسۇم
نىقاپ سالغان يۈزۈڭگە قاراپ.
ئىچىشەتتى
غەزەپ ئوتىنى
تەسلىكتە يوشۇرغان كۆزۈڭگە قاراپ.

ئىچىشەتتى
بىر بىرسى بىلەن
ئۇنى تالىشىپ، بۇنى تالىشىپ.
يېپىشاتتى سېنىڭ چۆرەڭگە
بىر بىرسىدىن سېنى تالىشىپ.

تىللىشاتتى سېنى تالىشىپ،
مۇشتلىشاتتى قالماي تەخىرى.
«ھەركىم بەختىنى سىناش»قا كۆنۈپ
كارتىلارنى يايدى ئاخىرى.
ئاجرىتىلدى نۆۋەت قاتارى،

سارىيە،
جىمجىت ئۆتتى دىمىگىن
دەرتمەن يېزاڭدا ئاشۇ كېچىنى،
سۆز - چۆچەك بولۇپ سىنىڭ جۇمبىغىڭ
كەزدى ھايالسىز مەلە ئىچىنى.
غەزەپلىنىپ ساڭا بەزىلەر:
ئاتتى شەپقەتسىز لەنەت تېشىنى.
«ۋىجدانىنى ساتتى سارىيە.»
«ئەل - يۇرتىنى ساتتى سارىيە.»
«ئەل - يۇرتىغا زەھەر بەرگەنگە
شىرىن شاراپ تۇتتى سارىيە.»
«شاراپ ئەمەس ياۋغا تۇتقىنى،
كېنىيىنىڭ نومۇسى، قېنى.»
«ئىست سارىيە، ۋىجدانىڭ قېنى؟»
«سارىيە،
سارىيە،
ئانا ۋەتەنىڭ

قەھرۇ - غەزىۋى تۇتىدۇ سېنى!...»
بىراق بەزىلەر غەۋغانى بېسىپ
قايىنغانلارنى كەلدى قايتۇرۇپ:
«باشقا ئوي باردۇ ئۇنىڭ كۆڭلىدە
سەككىز دېيەڭلار سانىماي تۇرۇپ.»
«نەپرەت پەقەت غەزەپتە ئەمەس،
كۈلكىدىمۇ نەپرەت سىغىدۇ.
ئۇ مۆكۈنۈپ تۇرۇپ تەبەسسۇملارغا،

سارىيە،
سارىيە،
كېنىيە قەھرى،
ياۋ كۆكسىنى تىلغان ئىنتىقام.
مەرتلىكىڭنى ئاڭلاپ ئۇزاقتىن
ئۇررا تووۋلاپ كۆتەردىم چوقان.

سارىيە،
بىراق قالمىش ياۋلىرىڭ
خۇددى ئىتتەك ئىزىڭنى قىغلاپ،
تىمىسقىلاپ ھەريان سوراقلاپ،
قىساسكارنى قاتىل دەپ تۇتۇپ،
دار ئالدىغا ئەكەلدى باغلاپ.

دار ئالدىدا ئۆكسىدى يۈزۈڭ،
غەزەپتىن يالقۇن چاچاتتى كۆزۈڭ.
«تۈگىتەلمەيسەن بىزنى ئۆلتۈرۈپ...»
شۇ بولدى سېنىڭ ئاخىرقى سۆزۈڭ.

قولىرىڭنى باغلاپتۇ شۇنچە،
بىراق قەلبىڭ يېيىپتۇ قانات.
سېنى قاتىل ئايىردى جاندىن
بىراق سېنىڭ قىساسىڭ ھايات.
جاللات ئۆزىنى ئوخشىتىپ دارغا
پەستىن سېنى تارتىدۇ، ئەنە.
بىراق دار قانچە ئېگىز بولسىمۇ،

كارتا بولدى «خالىس پۈتتۈمچى».
سارىيە،
سەندىن «لەززەتلىنىش»كە
«تۈز» — بىرىنچى،
«كارول» — ئىككىنچى...
كۆرۈپ تۇرۇپ شۇنى سارىيە،
ھېچ بۇزمىدىڭ يەنە چىھرەڭنى.
تاقىتىڭنىڭ چېكى نەدىدۇ،
نەگە يوشۇردۇڭ شۇنچە قەھرىڭنى.

سۇندۇڭ شۇندا ئۆزمەي شاراپنى
ۋە ئۆزەڭمۇ يالغان مەس بولۇپ،
بىراق قەلبىڭدە قەدىرىڭنى بەتلەپ،
تەييارلاندىڭ زەپەردەست بولۇپ.
«مېھمان»لىرىڭ شەرتىڭگە كۆندى،
تۆگىتىشكە ئىچىپ بەرىنى.
ئىچە-ئىچە قىيسايدى بىرلەپ
ۋە جىمىقتى بەزمە سۈرۈنى.

تەبەسسۇمنى قوغلاپ شۇ چاغدا
غەزەپ ئۇرغۇپ چىقتى چىھرەڭگە.
قانلىق جەڭدە سەزدىڭ ئۆزەڭنى،
قىساس بۇيرۇق بەردى قەھرىڭگە.
كارتا ئايرىغان نۆۋەت بويىچە
خەنجىرىڭنى سانچىدىڭ بىر-بىر.
«ئۆز بەختىنى سىناشتى» ياۋلار،
بەزمىدىن كېيىن شۇ بولدى تەقدىر.

ئۆزۈم ئۆزگەندە

ئۆزۈم پىشتى،
شەربەتكە تولدى.
ھەر ساپاق بىر سىۋەتكە تولدى.
«نەمۇنچى تەك»نى ئۆزگەندە،
مۇخبىر كېلىپ سۈرەتكە ئالدى.

ئۇ، بىر قىزنى يانداپ توختىدى،
ئاشۇ قىزنى ھەممە ماختىدى.
بىراق قىزچاق ئۈركۈپ كىيىكتەك،
«ياق... سۈرەتكە خۇشتۇم يوق» دېدى.

مەن ئارىلىشىپ، «قاچماڭ» دېۋىدىم،
چەتتى شۇ سۆز تىترەپ لېۋىدىن:
«مۇنچە ئايىرىم سۈرەتكە تارتىپ،
داڭلىغۇدەك نىمە قىلىۋىدىم؟»

سايى قىلدۇق،
زادى كۆنمىدى.
لېكىن سۆزى تۈزۈتسىز ئىدى.
«نىمانچىلا قىلىسىز؟» دېسەك،
«داڭلىنىشتىن قورقىمەن» دېدى.

سېنىڭ قىساسىڭنىڭ ئاستىدا يەنە.
پەرۋاز قىلار سېنىڭ قىساسىڭ،
ۋە دېڭىزدا ئۈزەر غۇلاچلاپ.
چاقىرىدۇ ياۋنى قىرىشقا
ۋەتەندىشىڭنى كۆرەشكە باشلاپ.

*

سارىيە،
سارىيە،
كېنىيە قىزى،
خارلانغان ئەلنىڭ قىساس خەنجىرى.
ئېلىڭ بولۇپ قەھرىڭگە ۋارىس،
ئۈزۈلەر بىر كۈنى قۇللۇق زەنجىرى.

1959 — 1960 - يىل.

بىر يىگىتنىڭ خاتىرىسى

مۇھەببەتسىز كۆللەردىن نەلادۇر ياپراق،
بىبەھرى گىيادىن نەۋزەلدۇر تۇپراق.
بىئەقىل يولداشتىن ياخشىدۇر تاياق،
كور كىشىگە يورەر يولىنى بىلدۇرۇر.
— «يۇسۇپ - ئەخمەت» داستانىدىن

چىقتى ئېتىزغا سېكىلەك،
ياغلىغىنى چىلىڭ چىككىلەپ.
باققا ئۇنى قىلدىم شەرەت،
كېلەرمىكىن دەپ ئەركىلەپ.

قاراي دىمەيدۇ قايرىلىپ،
قانداق كېتەي مەن ئايرىلىپ؟
يىپيىسىز ئاڭا مەن باغلىنىپ،
يوردۇم قېشىدا چۆگىلەپ.

بىر چاغدا ئاستا گەپ ئېچىپ
باقسام شۇ گەپتىن گەپ تېشىپ،
گەپنى يىراققا ئەپقېچىپ،
دەرت سالدى دەرتكە تۆپىلەپ.

ئاخىر چىدالماي «ئاھ» دىدىم،
ئاۋال قېشىنى ماختىدىم.

قىزىقسىنىپ ئۇنىڭ گېپىگە،
دېدىم: «بۇ ئىش ئەلنىڭ ئىلكىدە.
ئەل داغلايدۇ
كىمكى تەر تۆكۈپ
ئېرىشسە ئەلنىڭ مۇھەببىتىگە.»

دېدى: «مۇشۇ ئۈزۈمگە بەلكىم،
سىڭگەن بولسا مېنىڭ ئەمگىكىم،
ھوزۇرلانسا يىگەندە خەلقىم،
شۇدۇر مېنىڭ ھوزۇرۇم، داغقىم.»

*

باغۋەن قىزى،
مېنىڭ مەشۇغۇم،
ئارتتى ساڭا زوقۇم - خوشلۇغۇم.
چۈشەنمىسەڭمۇ سۆرەتكە، مەيلىڭ،
لېكىن مېنىڭ پۈتتى قوشۇغۇم.

1959 - يىل سېنتەبىر، تۇرپان.

ئۇنداق ۋىسالنى ئەمدى سىز
تاپماقتا ئاجىز بۇندا سىز.
نەلەردە قالغان بەندىسىز؟
بۇ سودىدىن يوق سىزگە نەپ.

بۇ چاغدا ھەر بىر پەيتتە بىز
ئىشتا سىنايمىز مەرتنى بىز.
قانداق ئۆتەيسىز شەرتنى قىز،
بىر ئۆملەپ، بىر تەمتىلەپ.

ئويلاڭ، زامانغا سەپ سېلىڭ،
ئىغىزنى چايقاپ گەپ قىلىڭ.
ئۇشبۇ تاياقتىن نەپ ئېلىڭ،
ئەجەپ ئەمەس كەتسە يىلەپ.

بۇ بىر قۇرۇق تال بولسىمۇ،
قاشاڭ ئۇلاقتا قامچا بۇ.
قارغۇغا بولغاي يولچى بۇ،
ھەر چامدىمنى بەلگىلەپ.»

ئاغزىم تۇۋاقلاندى شۇ ئان،
تەرگە چۆمۈلدۈم شۇ ھامان،
بولۇپ يولۇمغا مەن راۋان،
ماڭدىم ئۆزەمنى جىملەپ.

دىدىم ئۆزەمگە شۇندا مەن:
راست، نەدە قالغان بەندىمەن؟

«كۆيدۇم، مادارىم يوق، دىدىم،.—
كەلدىم شىپا - دەرمان تىلەپ.»

شۇ چاغدا قىزچاق بىر قاراپ،
دىدى. سۇنۇپ بىر تال تاياق:
«قاپسىز ھېرىپ، يۈرمەك ياياق،
سىزگە بولار شۇ يار - يۆلەك.»

ھەيران بولۇپ بۇ سۆزگە مەن،
رەنجىشتە ئېيتتىم قىزغا مەن:
«كىم بوپ كۆرۈندۇم سىزگە مەن،
قىلغانمىدىم تاياق تەلەپ؟»

شۇ چاغدا يەنە دىدى قىز:
«يوق ھېچ مادارىم دىدىڭىز،
بولسۇن بۇ سىزنىڭ ئېتىڭىز،
مىنىپ كېتىڭ خا يېتىلەپ.»

دىدىم: «مېنى بىلمەك مېيىپ،
يوق قىلچە بەستىمدە ئەيىپ.
گەر ۋەسلىڭىز بولسا نېسىپ،
مېڭىپ چىدايمەن ئۆمىلەپ.»

دىدى: «چۈشەنمەي گەپنى سىز،
قايمۇقتىڭىزغۇ زەپمۇ سىز،
بىلمەيدىكەنسىز سەتنى سىز،
شۇڭا يۈرۈپسىز تەمتىرەپ.

سۇ كەلدى

تاش ئويۇپ، ئۆستەڭ قېزىپ سۇ ئەكەلدۇق،
تاغلاردىن، يەر تەكتىدىن، بۇلاقلاردىن.
تەبىئەت تىلسىمىنى تەسلىم قىلىپ،
ئۆتەمەكتە ئۆملۈك يولى سىناقلاردىن.

تۇرپاننىڭ چاكىلدىغان تەشناسىغا
قۇيۇلدى زۇمرەت ئېقىم شاۋقۇن سېلىپ.
ئويغاندى تالاي دەشتلەر ئۇيقۇسىدىن،
ئۇيقۇغا ئەمەس، بەلكى سۇغا قېنىپ.

كۆلدى يەر، كۆلدى ئېتىز، كۆلدى باغلار،
سىم بويلاپ ئۆستەڭلەردىن چىقتى يۇلتۇز.
كۆز تىكىپ بۇ كارامەت سەھنىسىگە
ئېسىمگە كېلىپ قالدى كونا بىر سۆز:

ئۆتكەنمىش «كارامەتلىك» بىر ئەۋلىيا،
بۇ يۇرتتىن كۆڭلى رەنجىپ ئوقۇپ ئەپسۇن،
قولىنى تەتۇر ئۆرۈپ قاغاپتىمىش:
«ئاستىڭ كۆل، ئۈستۈڭ چۆل بوپ ئۆتۈپ كەتسۇن!»

راست بولسا ئەۋلىيانىڭ ئۆتكەنلىگى،
راست بولسا ئەۋلىيانىڭ بەددۇئاسى،

تۈز يولغا چامداي ئەمدى مەن،
يۈرمەي تولا ئېزىپ - تېنەپ.

يول تاپتىم ئاخىر «يولچى» دىن،
ھوشۇمغا كەلدىم قامچىدىن.
گۈل تەرىمسەم تەر - ئۈنچىدىن،
يوقكەن ماڭا ھېچ ياخشى گەپ

1959—1961 - يىل، تۇرپان - غۇلجا

ئارمىنىم

ئارمىنىم كۆڭۈل شادى،
ساڭا بىر گېپىم بادى.
كۆڭلۈمگە ئارام يوقكەن
بۇنى ئېيتمىسام زادى.

كۆردۈم سېنى تومۇزدا
ئىش قايناۋاتقان ئېتىزدا.
يەلكەن بولۇپ ئۈزۈپسەن
ئاق ئالتۇنلۇق دېڭىزدا.

يۈرىكىڭنى كۆردۈم مەن
پىشانەڭدىكى تەردىن.
ئۆمرۈمگە بىلىپ ھەمدەم
كۆڭلۈمنى ساڭا بەردىم.

1960 - يىل، تۇرپان

راست بولسا بەددۇئانى قوبۇل ئەتكۈچ،
نىمىدۇ شۇملۇق تىلەپ مۇددىئاسى؟

راست بولسا شۇ ئەۋلىيا، كۆرسۈن بۈگۈن،
دەۋرىمىز قۇدرىتىگە نىمە دەركىن؟
بىز كۆلسەك ئاشۇ يالغان رىۋايەتكە،
كىملەردۇ دۇرۇت ئوقۇپ تۇرار بەلكىم.

ئەپسۇنلار، بەددۇئالار، ئەۋلىيالار
نادانلىق، ئەركسىزلىك يالدامىسى.
شۇڭلاشقا بىر تامچە سۇ ئىچمەك ئۈچۈن
تۆكۈلدى ئەلنىڭ تۈمەن دۇردانىسى.

ئۆمۈرلۈك تەشنالىغى بىر قانمىدى
قازسىمۇ قانچە پەرھات قانچە بىستۇن.
ئەمدىچۇ، زامانىمىز قۇدرىتىدىن
قىلدۇق بىز تىلسىملارنى ئاستىن - ئۈستۈن.

سۇ كەلدى، شېرىن كەلدى قوشاق ئېيتىپ،
جىمىقتى چاڭقاقلىقنىڭ پەرياتلىرى.
كارامەت ئاچقۇچىدۇر ئازات ئەمگەك،
ئەۋلىيا - زامانىمىز پەرھاتلىرى.

١٩٦٩ - يىل ماي، تۇرپان

سانسىز كۆلپەت يولنى توردى.
قانلار ئىچىدە ئۈزدۈق تالاي يىل،
قانچە لۈجىلەر ئارتقا سۆردى.
بوي بەرمىدۇق،
چۈنكى يۈرەكتە
پارلاق مەنزىلگە ئىشەنچ زور ئىدى.

ئۆتكەل ئاشتۇق دەشتلەرنى كېزىپ،
يۈگۈك بولۇپ تاغنى ئۆلتىپ.
جەڭ نەغمىسى چىقتى ئەۋجىگە،
چۇقان سالدۇق ۋەتەن بويلىتىپ.
يېتىپ كەلدۇق مۇشۇ مەنزىلگە
تۇلپارلارنى چېپىپ ئۇيىنتىپ.
بوران بولۇپ بۇلۇتنى قوغلاپ،
چولپان بولۇپ تاڭنى ئويغىتىپ.

تاڭ ئويغاندى
شەرق سۈزۈلدى
دوزىخى زۇلمەتكە يەتتى قىيامەت.
شۇ زۇلمەتنىڭ خارابىسىدە
جەۋلان قىلىپ قىزىل كارامەت،
ۋەيرانىلەرنىڭ ئاۋات بىناسى
قۇياشتەك چاقناپ كۆتەردى قامەت.

بۇ بەختنىڭ ئايەم-ھارپىسى،
گۈلىمىزنىڭ پورەك-غۇنچىسى.

ئۆتكەل

بىز بۇ مەنزىلگە كەلدۇق يىراقتىن،
يەلكىمىزگە ئېغىر يۈك ئارتىپ.
ھېچكىم بىزنى ئەكەلگىنى يوق
باغاق يېزىپ تويغا قىچقارتىپ.
كەلدۇق ئۆزىمىز تارىخ يولىدىن،
ھۇقۇش ھۇۋلىغان زۇلمەت چۆلىدىن.
بەخت بېغىغا كۆيۈپ ـ ئىچ تارتىپ.
سىنالمىغان يوللارنى بېسىپ،
داۋان ئېشىپ يولنى قىسقارتىپ.

بىز بۇ مەنزىلگە كەلدۇق يىراقتىن،
لەپىلدىتىپ لېنىن تۇغىنى،
سەپلەر تۈزۈپ قەدىم شەرقتىن.
سانساق،
بۇ قىزىل يۈرۈشنىڭ
يېشى ئەمدى ئاشتى قىرىقتىن.
بىراق بىز يۈكنى ئالدۇق نېرىدىن ـــ
بۇنىڭدىن نەچچە ئۇزۇن تارىختىن.

ئاتلار ئورۇق،
يوللار ئۆرە ئىدى.

*

دوستۇم، ئەتىمىز نەقەدەر ئىسسىل!
ئۇنىڭ گۈزەل ھۆسنىدىن خىجىل.
جەننەتنىڭ ھۆر - پەرى قىزلىرى.
ئەنە، بەختىمىزنى سۆزلەپ تۇرۇپتۇ
كۈلۈپ ئۇنىڭ گۈزەل كۆزلىرى.
پارلاق مەنزىل ئىشقىدا يېنىپ،
ئۇچۇپ بارماقتا سۇمرۇققا مىنىپ
قىزىل جۇڭخۇا ئەزىمەتلىرى —
ئىنقىلاپنىڭ چەۋەندازلىرى
ئۇر دۇمباقنى
چۈشسۇن ئارقىدىن
«ھاي يۈلەن»نىڭ نەغمە - سازلىرى!
سۆزىمىزگە ئىسپات - دالالەت،
تويىمىزغا ئايغاق - بەشارەت
ئۆتكىلىمىزنىڭ شانلىق ئىزلىرى.

1961 - يىل، دېكابىر

بۇ، هارپىنىڭ داستىخىنىدا
سۇنۇلغان جامىنىڭ تېخى تۇنجىسى.
بىراق قەدىرىگە يەتكەنلەر ئۈچۈن
ئەسىرلەر چاڭقاپ ئۆتكەنلەر ئۈچۈن،
زەھەر-زوقۇم يۇتكەنلەر ئۈچۈن
دېڭىزغا تەڭ ئۇنىڭ تامچىسى.

بېسىپ ئۆتتۇق قانچە ئۆتكەلنى
ھەلىمۇ بىر ئۆتكەل ئۈستىدە.
بىراق چارچاش يات ۋۇجۇدىمىزغا.
بىز قىلچىمۇ تىنمايمىز نەپ،
يالغان ئېيتىپ مەشۇغىمىزغا
لاپ تولدۇرۇپ قوشۇغىمىزغا.
تولا ھىجايماڭ «ئاق ساراي»لىقلار،
مۇنچە تىكىلىپ تېلىسكوپ بىلەن
بىزنىڭ ئانچىكىم قوسۇرىمىزغا.
كاسات بازار ئىغۋالىرىڭىز،
چاك-چاك كەتكەن پەتۋالىرىڭىز
ۋەھىمە سالالماس قوشۇنىمىزغا.
بۈگۈنگۈ بىزدە تويىنىڭ هارپىسى،
ھەتتا گىيا يىگەن چاغدىمۇ،
دۇئا قىلىپ ئىنساۋىڭىزغا
بارمىدۇق ھەم مەڭگۈ بارمايمىز،
ئۆلۈم، باش قويۇش بوسۇغىڭىزغا...

كۆردۇق شۇ چاغدا
ئاشۇ قىلىچتا
ئۇئولل ستىرىتىنىڭ تامغىسىنى بىز.
ئۇئولل ستىرىت،
ئەنە شۇنىڭدىن
ئاتا دۇشمەن دەپ بىلگەن سىنى بىز.
بىلگەن ئىدۇق
سانسىز قۇربانلارنىڭ قىزىل تىرنىغى
سىنىڭ بوينۇڭدا ئىكەنلىكىنى.
بىلگەن ئىدۇق
تىلىڭدىن شىكەر تامغان چاغىدىمۇ
خەنجەر قوينۇڭدا ئىكەنلىكىنى.
شۇڭلاشقا بىز
قىساس ئانىسىدىن دۇنياغا كەلدۇق.
شۇڭلاشقا دۇنياغا ئۆزدىمىز بىلەن
ساڭا چەكسىز نەپرەت ئەكەلدۇق.

بىز كۆرۈپ ئۆستۇق
تىلەتىڭنىڭ ھۆرپىيىشىنى،
جاللات كۆزۈڭنىڭ چەكچىيىشىنى.
بىز ئاڭلاپ ئۆستۇق قاغىشلىرىڭنى،
چىشلىرىڭنىڭ غۇچۇرلىشىنى.
شۇڭا دارىتىمىدۇق ۋۇجۇدىمىزغا
سەندىن ئىنساپ-شەپقەت كۈتۈشنى.
ھە، شۇڭلاشقا
بىر قولدا كەتمەن يا قەلەم تۇتساق،
ئۆگەندۇق بىر قولدا مىلتىق تۇتۇشنى.

سىتۆۋېنسونغا رەددىيە

ئامېرىكىنىڭ ب د ت دىكى باش
ۋەكىلى سىتۆۋېنسون جۇڭگونى يەنە
«رەھىمسىز»، «تاجاۋۇزچى» دەپ
ھاقارەتلىدى.

— گېزىت خەۋىرى

بىز تۆرەلدۇق
بىزگە ھاياتلىقنى راۋا كۆرمىگەن.
كونا دۇنيانىڭ ئاياق ئاستىدىن.
چىدىغۇسىز كۈلپەت دەستىدىن.
بىز تۆرەلدۇق
قاتىللارنىڭ قورشاۋىدا،
قىلىچلارنىڭ بىسىدىن،
بومبىلارنىڭ،
زەمبىرەكلەرنىڭ
پارتلىشىدىن، گۈمبۈرلىشىدىن،
سېسىق، بۇرۇقتۇم تۈتەك ئىچىدىن.

بىز خالايتتۇق
ھاياتلىققا كۈلۈپ كېلىشنى.
لېكىن تۈردۇق قوشۇمىمىزنى
كۆرگەچكە دۇنياغا كۆز ئاچقان ھامان
بىزگە تەڭلەنگەن قانلىق قىلىچنى.

بىزنىڭ قەلبىمىز تولغان لىق-لىق
ئېچىلىققا مۇھەببەت بىلەن.
ئېچىلىق ئېغى قورشاۋدا تۇرسا،
سالاغا چۈشۈپ خەتەر-خەۋپ بىلەن.
ئۆزىمىزنى،
ئىنسانىيەتنى
ئالدىغا ئالمايمىز قورقۇق گەپ بىلەن.
ئاپەتتىن ئاسرايمىز ئېچىلىقنى بىز،
كۆرەش سېپىدە تاقابىل تۇرۇپ
ساڭا قارشى ئۆچ-نەپرەت بىلەن.

مەيلى، بىزنى سەن قانچە قارغىغىن،
مەيلى، قانچە چاپلىغىن تۆھمەت،
چۈچۈتەلمەس بۇ بىزنى قىلچە
تۇغدۇرالماس ئىماقچە ھەسرەت.
بىراق
ماختىغىنىڭ ھەممىدىن دەھشەت.
شۇڭلاشقا بىز باشقا يول ئېلىپ،
سېنىڭ رايىڭغا قارشى ئىش قىلىپ.
ئېچىلىق سۆيەر ئىنسانىيەتتىن
ئالىمىز رەھمەت.

مۇھەببەت، نەپرەت — بىزگە قوش خىسلەت،
لېكىن ساڭا خاس نەپرەت-قەھرىمىز.
ساڭا قارشى ئاشۇ نەپرەتتىن
ئېچىلىقنىڭ گۈلستانىغا

سەن دىگەندەك،
بىزنىڭ باغرىمىز
كۆرۈنگىنى راست ساڭا تاش بولۇپ.
بىراق باغرىمىزنى شۇنداق قاتۇرغان
سەن ئەمەسمۇ تاش - مۇشت ياغدۇرۇپ.
قانلىق تىغلىرىڭ قوينۇڭدا تۇرسا،
بىز ساڭا قانداق قۇچاق كېرىمىز؟
شۇملۇق ئۇنۇپ تۇرسا ئىزىڭدىن،
شۇم پەيلىڭ ھوممىيىپ تۇرسا كۆزۈڭدىن،
بىز ساڭا قانداق مېھىر بېرىمىز؟

بىر خالايىقتۇق
تانكىلاردىن تىراكتۇر ياساپ
ۋە قىلىچتىن ئوغاق سوقۇشنى.
بىراق
سەن قان ئىچىپ دەندىگەن جاللات
يالىڭاچلاپ تۇرساڭ قىلىچنى؛
«بەسلىشىپ ئوما ئورايلى، كەل» دەپ،
خالىمايمىز ئۇنىڭ بىلەن
بېشىمىزنى تۇتۇپ بېرىشنى.
بىز بىلىپ تۇرۇپ ياۋۇز پەيلىڭنى،
نىمىشقا ئەقلىنى قىلىمىز تەسلىم
نادانلىققا ــ ساڭا ئىشەنچىكە؟
ياق،
تارىخ ئالدىدا گۇناكار بولۇپ
تىلىمىزنى ئۆگىتەلمەيمىز
سەندىن ئادالەت - شەپقەت تىلەشكە!

ئۇزىتىش

كېتسەن جەڭچى يىگىت،
چېگرا بويىغا كۆز بولۇپ.
قالدى كۆڭلۈم ئاسمىنىدا
ئىشقى ئوتۇڭ يۇلتۇز بولۇپ.

كۆزلىرىڭ چېگرادا بولسا،
سەن مېنىڭ كۆڭلۈمدە سەن.
ھەمنەپەسمەن سەن بىلەن،
كۆڭلۈمدە سەن، ئۆمرۈمدە سەن.

1961 - يىل

سىڭىپ باردۇ ئەجىر - بەھىرىمىز.
ئۆلچىنىدۇ شۇ نەپرەت بىلەن
يېڭى دۇنياغا،
ئازاتلىقنىڭ تەشنالىرىغا
بىزنىڭ سەممى، چوڭقۇر مېھرىمىز...

1961 - يىل دېكابىر، ئۈرۈمچى

«ئاساسەن»نىڭ شىكايىتى

يېقىندا يولداش ماۋزېدۇڭ
مۇبالىغىچىلىقنى قاتتىق تەنقىت
قىلدى.

ئەۋلاتلاردىن ئەۋلاتلارغا قالغانمەن،
بىر مەندە خىلمۇ-خىل نام ئالغانمەن.
يا مىللەتلىك، يا سىنىپلىق چېكىم يوق،
ئادەم ئۇچۇن ئورتاق نېسىپ بولغانمەن.

كەزدىم، كۆردۇم تالاي تارىخ، قىسمەتنى،
ھەركىم ماڭا تاڭدى ھەر خىل خىزمەتنى.
ۋەزىپەم شۇ: پەرق بىلەن نىسبەتنى
ئايرىش ئۇچۇن، ئۆلچەش ئۇچۇن مىزانمەن.

گايى ئۇستتە، گايى چاغدا پەستە مەن،
گايى ياخشى، گايى چاغدا ئەسكى مەن،
راستچىلارغا مىزان بولسام، راستچى مەن،
يالغانچىلار ئىشلەتكەندە يالغان مەن.

بەك خورلاندىم يالغانچىلار دەستىدە،
ئىشلەتكەندە ئۇلار رەزىل قەستىگە.

يولۇق ئالما

يوللۇغۇم بولسۇن ساڭا
قوينۇڭغا سالغىن ئالمىنى.
ھەر سىغىنغاندا پۇراپ،
يادىڭغا يارىم ئال مېنى!

بۇزمىغىن كۆڭلۈمنى سەن،
يوق دەپ غېرىبلىق دارىسى.
كەتتىغۇ سېنىڭ بىلەن
بىللە يۈرەكنىڭ پارىسى.

1961 - يىل

ماركسچىلار يەڭگەن جوڭخوا ئېلىدە
ماۋزېدۇڭچى ئەۋلادلىرىنىڭ تىلىدە،
ياخشىلىقىنىڭ، ئۇتتۇقلارنىڭ جەمگە،
كەلمەكتىمەن سالماق بولۇپ هامان مەن.

شۇنداق ئادىل باها بولۇپ تۇرمۇشقا،
شەرەپ تاپسام، قالماي ئۇيات ـ نومۇسقا،
مەن شاتلانماي بۇ شەرەپكە نىمىشقا،
دەيمەن شۇڭا: بۇ شەرەپكە قۇربان مەن.

شۇنداقتىمۇ گايى بولۇك ـ پۇشقاقتا،
چىقىپ كەلدىم هىچ ئورۇنسىز پەشتاقتا.
يوقالماستىن بۇ ھەقسىزلىق ھىچۋاقتا،
ئازات بولدۇم دىيەلمەيمەن تامام مەن.

تەختكە چىقىپ بۇ ئەلدە ھەق ـ ئادالەت،
يالغانچىلىق سانالسىمۇ جىنايەت،
بەزى چاغدا، بەزى جايدا تالاي رەت
يالغانچىغا بولۇپ كەلدىم قالقان مەن.

بەزى يالغان دوكلاتلارغا توقۇلدۇم،
ئۇتتۇقلارغا نىسبەت بولۇپ سۇنۇلدۇم،
يۇقۇرىغا بەزەن شۇنداق تونۇلدۇم،
ھەقىقەتتە ئۇتتۇق ئەمەس، نۇقسان مەن.

بەزى مەجلىس بەك داۋراڭلىق ئېچىلدى،
قارىماققا نۇرغۇن توگۇن يېشىلدى،

تۆھمەت بولۇپ چىقىپ ھەقنىڭ ئۈستىگە،
ئادەملەرنى قايمۇقتۇرغان تۇمان مەن.

ھالىگەرلەر ھەققەتتىن ئۆرۈپ لاپ،
بازار تاپتى ھەريان چېپىپ پوسۇرلاپ،
شۇ مەككارغا چاپان بولدۇم خىزىر باپ،
ئۆلىمانى ئېزىقتۇرغان شەيتان مەن.

تەكتى قاتىل، قىياپىتى مېھرىۋان،
يالغانلاردىن تىنىپ بولۇپ ئىچتى قان،
غاپىل ئىنسان سەزمەي ئۇنى بەردى جان،
ئۇ قاتىلنى كۆرسەتكەچكە لوقمان مەن.

چاشقانلارغا «ئاغمىخان» دەپ نام بېرىپ،
«شانىياز»نى ئۇخلىغىن دەپ يالۋۇرۇپ،
ئۇ ئويغانسا، يەر ئاستىدىن يول بېرىپ،
كۆپ چاشقاننى ساقلاپ قالدىم ئامان مەن.

رەنجىشلىرىم كۆپ بولسىمۇ ئۆتمۈشتىن،
قالغىنىم يوق ھەق جايىمنى تاپماستىن.
تۇنجى قېتىم ھەققەتچى ماركستىن
ئەڭ مۇكەممەل ئىپادەمنى تاپقانمەن.

شەرەپلىكمەن ماركسچىلار ئىلكىدە
مىزان بولدۇم ھەق ـ ناھەقنىڭ پەرقىگە.
ماركسچىلار يەتكەن ئەلدە، ئۆلكىدە
بولالمايمەن ناھەقلىققە قورغان مەن.

بەزى چاغدا بىنەپ ئىشقا باشلامچى،
دەريا باشلاپ كەلدۈق دىگەن داۋراڭچى،
ھەقىقەتتە ئىچەلمىگەن بىر تامچى،
«ھاۋانچىدا سۈيەنچىگەن ئىشچان» مەن.

سۆزلەپ كەلـەم مۇنداق ئىشلار خېلى بار،
خېلى ئىشتا يالغانچىنىڭ قولى بار.
تۇمشۇغىغا يەپ تۇرسىمۇ ھىلىمۇ،
ساقايتىشقا بولۇپ كەلدىم دەرمان مەن.

مېنى سېتىپ جان باقتى كۆپ يالغانچى،
ئۇ كىم دىسەڭ، قىزىقۇنچاق ھەم ئالدامچى،
بيۇروكراتلار بولدى ئاڭا تايانچى،
شۇنىڭ ئۈچۈن بولدۇم خېلى بەتنام مەن.

بۇ ئىشلاردىن كەلگەن زىيان ئاز ئەمەس،
كۆرمىگەن كۆز ئۇنى، ئادىل كۆز ئەمەس،
شۇڭا دەيمەن: مەنىڭ بۇ ئەمدى رازى ئەمەس
ھەق جايىنى تۈگەل تاپماي چاپسان مەن.

ئاز بولمىدى يالغانچىنىڭ ئەلدىمى
يەتكەن جايدا ئۇنىڭ رەزىل قەددىمى.
بولمىغاندا ماۋجۇشىنىڭ تەلىمى،
خارلىناتتىم بۇنىڭدىنمۇ يامان مەن.

بارىكاللا ماۋجۇشىنىڭ پەمىگە،
دەككە بەردى يالغانچىلىق ۋەھمىگە،

بۇ «نەق ئىش»قا مېنىڭ تامغام بېسىلدى،
راستى نەق ئىش ئەمەس، قۇرۇق چۇقان مەن.

يالغانچىنىڭ ۋەدىسىنىڭ سانى يوق،
كېيىللىككە مېنى تارتىپ هالى يوق.
سۈرۈشتۈرسەڭ، نەتىجىنىڭ تايىنى يوق.
ئاغزى بىلەن شەھەر ئالغان پالۋان مەن.

بەزى چاغدا سورۇلمىغان خاماندىن،
گەپ ئاچقاندا بۇغداي بىلەن ساماندىن،
باها بولدۇم نەق بۇغدايغا يالغاندىن،
ھەقىقەتتە بۇغداي ئەمەس، سامان مەن.

ئارىلاشقاندا يالغانچىلار ۋاۋۇتقا،
چىقىپ كەتتى تالاي رۇدا نابۇتقا،
مېنى سالماق قىلدى يەنە پولاتقا،
ھەقىقەتتە پولات ئەمەس، داشقال مەن.

يالغانچىلار ئارىلاشقاندا سودىغا،
يالغاندىنلا سالماق بولۇپ پايدىغا،
نومۇس قىلماي باردىم مەركەز ئالدىغا،
سۈرۈشتۈرسەڭ، پايدا ئەمەس، زىيان مەن.

يالغانچىلار ئارىلاشقاندا ئىلمگە،
تەتقىقاتى بارماستىنلا يېرىمگە،
داۋان ئېشىپ يەتتۇق دەيدۇ مەنزىلگە،
ھەقىقەتتە ئېشىلمىغان داۋان مەن.

ئۇرچۇق باتۇر

شۇنداق سۆز بار
(كونىدىن قالغان):
«لەقەم قويۇش خىزىرنىڭ ئىشى.»
توۋا، خىزىر خۇددى ئۇيغۇردەك
ئۇيغۇرلاردا ئاز لەقەمسىز كىشى.

خىزىر دىگەن ئەپسانە چۆچەك،
ئۇنى ياسىغان ئادەم خىيالى.
بىراق كۆپ ۋاقىتتا لەقەم ئادەمنىڭ
بولۇپ قالىدۇ نامى ـ ئەمالى.

*

ئىسمى ـ جىسمى تۇرسىمۇ ئايرىپ
بۇ سېختىكى بارچە ئادەمنى،
ھەيران بولۇپ دەيسىز:
«نىمىشقا
‹ئۇرچۇق باتۇر› دەيدۇ پاتەمنى؟»

جۇغى كىچىك بولغاچقا ئۇنىڭ،
ئاسانغا چۈشمىدى زاۋۇتقا كىرىش.
«قانداق يارىسۇن، — دىگەن بەزىلەر، —
تۇرسا ئۇنىڭ بويى تۆت غېرىش؟»

ئەمدى ئاسان چىقالماس ئۇ سەھنىگە،
يالغانچىغا ئەمەس ئەركىن مەيدان مەن.

تەكشۈرۈگۈلار ئۆتكەن ئىشنى سىنچىلاپ،
مەن يالغانغا نىقاپ بولدۇم قانچىلاپ.
مېنى بوزەك قىلغانلارنى قامچىلاپ
تۈنجۇقتۇرۇڭ، قىلاي ئەركىن خەندان مەن.

مانا، ھەقنىڭ ئادىل ھېساپ كىتاۋى،
يالغانچىنى تىترەتمەكتە گۇنايى.
بولغان بولسام بۇرۇن ئۇنىڭ نىقاۋى،
ئەمدى قىلمىش.. گۇنايىغا مىزان مەن.

1962 - يىل يانۋار - مارت، ئۈرۈمچى

بىرگە مەلۇم،
ياخشى كوماندىر
كۆردۇ ئۆزىنى جەڭچى بىلەن تەڭ.
شۇڭا ئۇ دانا،
شۇڭا ئۇ كۈچلۈك،
شۇڭا يېڭىدۇ ئۇ باشلىغان جەڭ.

*

دەستىگاھنىڭ يېنىدا جىمجىت
بىردىن ساندۇق تۇردۇ ھامان.
لېكىن ئاچقاندا تۆت سائەتتە بىر،
تەكشۈ گۈچ بولىدۇ ھەيران.

ئاشۇ ساندۇق ئېچىلغان ۋاقتا،
تولغان بولسا ئەچكە پاختا،
بۇ، ئەلزەتتە بىراكتىن بەنگە،
يوشۇرالماس ئۇنى ھېچ ساختا.

بۇ ئۇيات، ئىش،
لېكىن ئۇنىڭدىن
«ئۇرچۇق باتۇر» خالى ھەركۈنى.
ئۇنىڭ ساندۇغى قۇرۇق دېگۈدەك
بەزىدە بىر ئاچساڭ ئۇنى.

شۇڭا دەيدۇ بەزىلەر:
«بىرمۇ

مانا ئۈچ يىل ئۆتتى ئاردىن،
بويى يەنە خۇددى شۇ پېتى.
بىراق ئۇنتۇلۇپ ئەمدى «تۆت غېرىش»،
«ئۇرچۇق باتۇر»غا ئايلاندى ئېتى.

ئىككى يىلدا ئىنچى ئاتالدى
«شاگىرت» ئاتلىق ئۆتكەلنى ئېشىپ،
سېخ ئىچىدە قىزىل توغ بولدى،
ھەتتا ئۇرچۇقتا ئىنچىكە ئېشىپ.

ئەنە قاراڭ،
ئۇنىڭ ئىلكىدە
سايراپ تۇردۇ بىر جۈپ دەستىگاھ.
شۇڭا ئەمدى كەمستىش، گۇمان
دەسسىلىپ قالدى ئۇنىڭ ئاستىدا.

*

بىرمىڭ ئۇرچۇق - ئىككى دەستىگاھ،
ئۈچ ئايلىنىش - يېرىم چاقىرىم.
ئوخشاتقىنىڭدا ئۇنى فورونتقا،
كوماندىرىغا دەيسەن: ئاپىرىن!

«قانچە ئەسكەر بار بۇ فورونتتا؟» دەپ
سوئال قويساق كوماندىرىغا،
«ئۇرچۇق باتۇر» جاۋاپ بېرىدۇ:
«ئۆزەم بىلەن بىرمىڭ بىرى بار.»

«گۈل ئۈستىگە گۈل بولدى راست» دەپ
ھەۋەس بىلەن كىيەرمەن ئۇنى.

*

ئاشۇ رەختلەر بىزنىڭ زاۋۇتتىن
چىققان (نەچچە چىچەكلەردىن — سېختىن).
يارالدى ئۇنىڭ ئىسمى ئۈلگىسى
«ئۆرچۈق باتۇر» ئىگىرگەن يىپتىن.

بېرەخىرلىنىدۇ ئاتا ـ ئانىلار:
«ئۆرچۈق باتۇر» دەك بول! قىز بالا.
مەندۇ زوقلىنىپ دەيمەن:
شۇ قىزغا
قايسى بەختلىك يىگىت جۈپ بولا!

1962 - يىل ماي، ئۈرۈمچى

«ئۇرچۇق باتۇر» دەك ئىشلىسەك مەزمۇت.
شۇ ساندۇقتا كەتكەن ئەمگەكتىن
نەچچە زاۋۇت بولاتتى مەۋجۇت...»

*

توقۇمىچى ئارزۇ قىلدۇ
«ئۇرچۇق باتۇر» ئىگىرگەن يىپنى.
شۇنداق يىپتىن توقۇسا ئۇ قىز
خۇددى پاكىچۇ قىلدۇ چىتنى.

ئاۋۇتىدۇ ئاشۇنداق رەختلەر
تەكشۈرگۈچى قىزنىڭ ئىشىنى.
رەختتىن قۇسۇر تاپالمىغاچقا،
ئۇبراتمايدۇ قېرىندىشىنى.

دەيدۇ ئۇلار رەختكە زوقلىنىپ:
نېمە دىگەن چىرايلىق، سىپتا!
توقۇلغاندەك گويا بۇ رەختلەر
«ئۇرچۇق باتۇر» ئىگىرگەن يىپتا...

شۇنداق رەختنى ئالغان كىشىلەر
ئايانماستىن سانايدۇ پۇلنى.
مەيلى، قانچە قىممەت بولسىمۇ
ئىزلەپ تاپىدۇ ئۇستا سەيپۇڭنى.

سەيپۇڭ ئۇستام رەختنى قەدىرلەپ،
رازى قىلدۇ ھۈنەردە شىنى.

قايسى غەمدە بولسا ئۇ مەنمۇ ھامان شۇ غەمدە مەن.
سانچىلارمەن تىغ بولۇپ، كىمكى ئۇنىڭغا قىلسا قەست،
دوستىغا دوستلارچە ھەمدەم بولسەن ھەمدەمدە مەن.
راھەتى تۇرماق، مۇشەققەت پەيتىمۇ راھەت ماڭا،
داتلىسام راھەت ئارا، تۇزكور بولۇپ ئۆلمەمدىمەن!
كۆيمىقاپتا قارشى ماڭغان پەھلىۋان ئوغلى تۇرۇپ،
قوتۇرغان تەتۈر قويۇنلار نوقۇسا تەۋرەمدىمەن.
بەختى كۆلمەكتە ۋەتەننىڭ، ئەتىمىز ئاندىن گۈزەل،
تۇرسا ئۇ بەرگەن كۈزۈم، شۇ ئەتىنى كۆرمەمدىمەن.
ئۈز نەسىۋەمدەك قۇچاقلايمەن شۇ بەخت رەناسىنى،
ئايرىغاچقا مەنمۇ جۇتلاردىن ئۇنى مەيدەمدە مەن.
شۇ ژىسالدىن رىشتە ئۈزگەنلەرنى ئۇچراتسام شۇ چاغ،
نەبە دەر ئىغىراسىنى سالسام يۈزىگە شۇندا مەن.
بەختىيارمەن «مېھرىۋان ئوغلۇم» دېسە مېنى ئانام،
تاپىمۇدەك مەن بۇندىن ئارتۇق قايسى بەختنى ئەمدى مەن.
بىر ئۆمۈر قوينىدا تەر تۆكسەم، ئۇنى قىلسام رىزا،
نە ئىمىشتۇر بىر ئۆمۈر، مىليون ئۆمۈر خۇرسەندە مەن.
ئۆلمىدى دەڭلار مېنى، ئۆلسەممۇ ياتسام كۆز يۇمۇپ،
شۇ ئانا تۇپراقتا قىزىلغان ئەزىز قەۋرەمدە مەن.
يۈكلىگىن يۈكنى ئانا، مەن تاڭشۇرۇلغان تۇلپىرىڭ،
سەن ئۈچۈن يۈكلەشكە رازى تاغنىمۇ يەلكەمگە مەن.
بار ئۈچۈن سەن مەنمۇ بار، سەنسىز ھاياتىم يوق مېنىڭ،
چۈنكى مەن سېنىڭ بىلەن بىر جاندا مەن، بىر تەندە مەن.

1962 - يىل، ماي

ۋەتەن ھەققىدە غەزەل

جان ئانام، جانان ئانام جۇڭگو، ئۇنىڭ پەرزەندىمەن،
مېھرىگە جىسمىم بىلەن، ئىشقىم بىلەن پەيۋەندىمەن.
قەلبىمىزنىڭ مەشئىلى كومپارتىيە — باشلامچىمىز،
توي بىلىپ ئات سالدىمەن ئۇ باشلىغان ھەر جەڭگە مەن.
شۇ قۇياشلىق دەۋرىمىزدىن تاپتى ئەل چېك شان-شەرەپ،
ئىپتىخارىم: شۇ زاماندا كۈيچىمەن، سازەندىمەن.
شۇ مۇھەببەتسىز، شۇ مەشئەلسىز، شەرەپسىز بىر مىنۇت —
ياشىسام جەننەتتىمۇ دەيمەن: «دوزاقتا بەندىمەن».
تارىخىم بار شانۇ-شەۋكەتلىك شۇ تۇپراق قامۇسى،
مىڭ كىتاپلىق دەرس ئالارمەن ھەر ۋاراق كۆرگەندەمەن.
شۇ ئۇلۇغ تارىخقا ۋارىس بولمىسام ئۆمرۈم بويى،
ئۆلگىنىم مىڭ ياخشى، بولغاندىن تىرىك شەرمەندەمەن.
ئانا تۇپراق تۇپىسى گويا كۆزۈمگە تۇتىيا،
چۆلدە يۈرسەم ئۆزەمنى سېزىمەن گۈلشەندە مەن.
سۈلىرى ئابىھايات، كەۋسەر خىجالەت ئالدىدا،
نە ئۈچۈن مۇھتاج بولاي، خۇشتار بولاي زەمزەمگە مەن.
نەگە بارسام ئۆز ئانام قوينىدا مەن، ئۆزگەي ئەمەس،
مەيلى خوتەن، مەيلى ئەنجان، مەيلى تەيخاڭشەندە مەن.
ئۆزگە يۇرتتا شاھ تون ئىچرە قۇرۇنغان تەنلىرىم
ئۆز ئېلىمدە يايرىغاي كىيسەم كۆلاھۇ جەندەمەن.
مەنداش قەھرىگە قەھرىم، كۆلكىسى كۆلكەم مېنىڭ،

ئىسىل ئىكەن قىزىل سايىۋىسى،
لەۋلىرىڭنى ئوخشاتتىم شۇڭا.

بار مېھرىڭنى تۆككەن ئىكەنسەن
ئاشۇ ۋەدە، ئاشۇ سۆز ئۈچۈن.
بىلدىم «سۆزى شېرىن» دېگەن گەپ
چىققان ئىكەن سەندەك قىز ئۈچۈن.

شۇ مېنىڭدىن شەرۋەت يېتىلدى،
مېنىڭ دەسلەپ لېۋىدىن تامدى...
باغۋەن قىزى،
بالىنىڭ ئانىسى،
چۈشەنگەنسەن سۆزۈمگە ئەمدى.

1962 - يىل ئاۋغۇست، تۇرپان

لەۋلىرىڭنى شۇ ئۈزۈمگە ئوخشاتتىم

ئوخشايدىكەن دېسەم لېۋىڭنى
مەي باغلىغان ياقۇت ئۈزۈمگە،
رەنجىپ يۈرمە يەنە باغۋەن قىز،
باشقا مەنە بېرىپ سۆزۈمگە.

ئېسىڭدىمۇ، بولتۇر يازدا بىز
شۇ باراقسان باراڭغا كىرىپ.
شۇ ئۈزۈمدىن ھۇزۇرلىنىپ يەپ،
ماختىۋىدۇق زوقىمىز كېلىپ.

سەن شۇ چاغدا دېدىڭ: «ئېسەنگە
بۇنىڭدىنمۇ پىشىدۇ تاتلىق.»
بولدى بۇ سۆز خۇددى ۋەدەڭنىڭ
تەنتەنىسىگە چىللىغان تەكلىپ.

كىردۇق بۈگۈن باراڭغا يەنە
چۆمكەپ ئالدى بىزنى باراقسان.
ھەر بىر ساپاق مىسالى ھۆكەر،
باراڭ گويا ياپ-يېشىل ئاسمان.

شەرۋەتكە تولغان ئۈزۈملەرنى يەپ،
زوقۇم بىلەن قادالدىم ساڭا.

پىشقەدەم جەڭچىنىڭ نەسىھىتى

بالام، سەن يېڭى ئەۋلادسەن، تۇغۇلغان مەردىمەيداندىن.
زامانەڭ كۆلدى، نۇرلاندى، يورۇقتۇر كەلگۈسىڭ ئاندىن.
بىلەمسەن، كەلدى بۇ نۇر قايسى ئۇچتىن، قايسى يالقۇندىن.
ئەمەس ئىنئامى تەلەي بۇ، تويۇقسىز چۈشكەن ئاسماندىن.
ئۇنىڭ تەكتىگە يەتمەستىن يېتەلمەس قەدرىگە ھېچكىم،
چۈشەن چوڭقۇر ئوقۇپ سەنمۇ قىزىل جەڭنامە ــ داستاندىن.
ئاتاڭمۇ شۇ قىزىل جەڭنامىنىڭ ھەمداسى ھەم شاھىت،
كەچۈرگەن سەرگۈزەشتەم تاھىدۇر بۇ مىسلى ئوكياندىن.
ھاياتلىققا كىلىپ، ئەقلىم بىلەن دۇنياغا كۆز ئاچسام،
ۋەتەن يوقسۇللىرى مەندەك ئىكەن بەك خار ھايۋاندىن.
ئەجەپ ئەزدى قارا ئۈچ تاغ ــ بىرى چەتتىن بېسىپ باشتىن،
بولاشقانچە ئاڭا ئىككى قارا تاغ قىستىدى ياندىن.
چىدالماي «ذات» دىسە دەرتىمەن زۇلۇمدىن ئۆرتىنىپ باغرى،
جازا جاللاتى تىغ ئۇردى ۋە يا جاي بەردى زىنداندىن.
بويالدى بۇ ئانا تۇپراق تۆكۈلگەن بىگۇنا قانغا،
پەلەكنى قاپلىدى ئىس ــ دۇت بولۇتتەك ئاھۇ ــ ئەپغاندىن.
قۇلاق سالدى بۇ دەرتكە نە خۇدا، نە ئەۋلىيا، سۇلتان،
تېپىلدى دەرتكە دەرمان قايسى باتۇر، قايسى لوقماندىن؟
نىجات ئىزلەپ غەرىپتىن، ئالدىنىشتىن پۈتتى بىر تارىخ،
بالا ــ جۇت ياغدى بىر قىچقارمىغان ئالۋاستى «مېھمان» دىن.
تۇغۇلدۇق قايتىدىن، ئاچچىق ساۋاقلاردىن ئېلىپ بىر جان،

بۇيلۇقنىڭ تويى

كىنخاپ كىيىپ، تەبىئەتنىڭ ھۆسنى ئۆزگەردى،
ئۆز پەسلىگە نۆۋەت ئېلىپ ئالتۇن كۈز كەلدى.
شېرىن ئۈزۈم شەرۋەت باغلاپ، قىيامىغا يەتتى،
شۇ كۈنلەردە ئۈزۈمزاردا توي بولۇپ كەتتى.
ئاشۇ تويدا مەنمۇ شەرۋەت كانىنى كۆردۈم،
«بۇيلۇق» ئاتلىق ئابىناۋات جامىنى كۆردۈم.
دېڭىز دەيسەن چەكسىز كەتكەن ياپ-يېشىل باغنى،
چاڭگا-چاڭگا گۆھەر دەيسەن مىغ-مىغ ساپاقنى.
تاڭزىلاردا پۇتنىڭ ئۇچى سىققۇدەك جاي يوق،
قىزلار دەيدۇ: «سېۋەتلەرنى قەيەرگە قويدۇق؟»
«غەم يىمەڭلار! — دەيدۇ بوۋاي، مەغرۇر، ۋاقتى چاغ، —
غەنىمەت بۇ بىزگە كەلگەن ‹تالقان تۆكتى› چاغ...»
تارلىق قىلىپ چۈنجىلەرگە چۈنجە قېتىلدى،
ئاسما تىككەن قات-قات شېرىن شەرۋەت يېپىندى.
باغۋەن خوشال، ئوخشىدى دەپ زەپمۇ ھوسۇلۇم،
دەيدۇ: «قېنى خالىغانچە يەڭلار دوستلۇرۇم!»
يىگەن چاغدا ياقۇت رەڭلىك «شىلدىر شېكەر» * دىن،
مىننەتدارمىز باغۋەن تۆككەن ئۈنچىدەك تەردىن.

1962-يىل، سېنتەبىر

* تۇرپان تەرەپتە ئۈزۈم تۇغرىلىق «ئانىسى لابدۇر خوتۇن، بالىسى شىلدىر-شېكەر» دىگەن تېپىشماق بار.

تەلەر بىرگە زاۋاللىق، كەتكەچ ئاخىرقى دەرماندىن.
ئۇنىڭ نامى جاھانگىردۇر، ئىزنىڭ چوڭ ئوردىسى «ئاق ئۆي».
قىلار شۇملۇق قۇتۇلدۇرماق بولۇپ تەختىنى بۆھراندىن.
ئۇنىڭ پەيلىنى جوڭگولۇق چۈشەنگەن شۇنچىلىك روشەن.
بىلەر ھوشيار كىشى گۆل پەرقىنى ھەر چاغدا ئازغاندىن.
ئىشەنگەي كىم، يىلان ئۆز زەھرىنى تەرىپلەسە بال دەپ،
ئىشەنگەي كىم، بۆرە چاقاپ كېتىپتۇ دېسە پاخلاندىن؟
جاكا قىلغان ئىدى تارىخ: جاھانگىر پەيلىدىن يانماس!
ھەقىقەت ھۆكمى ھېچ چاغدا يېڭىلمەس پىتنە-يالغاندىن.
شۇ دۈشمەن گۆرگە كىرمەي، ئاجىدىھاس پوستىن قىزىل جەڭچى،
بۇ قوللار زادى ئەمەلتەۋتىن، بۇ كۆكرەك زادى قالقاندىن.
بۇ ياۋ ئالدىدا بىخۇدتلىق، بۇ ياۋ ئالدىدا تىز پۈكمەك،
بۇ، يالغانلىق قىزىل ئاتەشتىن، مۇقەددەس ئەھدى پەيماندىن.
تېشى پال-پال، ئەچى غال..غال بۇ دۈشمەن كۆرسە قورقاقنى
سانايدۇ زور ئۆزىنى ئەھرەمەن*دەك دىۋە پالۋاندىن.
ئۇنىڭ مۇدھىشلىگى كۈچتىن ئەمەس، بەلكى رەزىللىكتىن،
ئۇنىڭ غالجىرلىغى — تەقدىرگە قارشى جان تالاشقاندىن.
بۇرۇنمۇ دىۋە-ئەجدەرھانى ھوشيار، مەرت يىگىت يەڭگەن،
چۈمۈلە غەيرىتىدىن باي بولۇپ چىققان سۇلايمان**دىن.
دېڭىزنىڭ دولقۇنى كۆپ، كېمىنىڭ باردۇر خەتەر-خەۋپى،
چىقالماس زادى قىرغاققا دېڭىزچى قورقسا بوراندىن.
تىزىلغانمىز بۇ سەپكە، ئۆلتۈرۈپ قورقۇشنى بىز باشتا،
يېنىش يوق ياۋ بالا ياغدۇرسىمۇ ئوت ياكى توپاندىن.

* ئەھرەمەن — ناۋائىينىڭ «پەرھاد ۋە شىرىن» داستانىدىكى ئەپسانىۋى دىۋە، ئۇ قانچە ھەيۋەتلىك ياۋۇز بولغىنى بىلەن ئاخىرى پەرھادتىن يېڭىلگەن ئىدى.

** رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، جاھان پادىشاسى سۇلايمان ئۆز غەزنىسى بىلەن داھايىتى مەغرۇرلىنىدىكەن. لېكىن ئۇ ئەمگەكچان چۈمۈلىلەر پادىشاسىنىڭ بايلىغى ئالدىدا لەت بولۇپ قالغان.

ئۇيۇشتۇق قىپ-قىزىل بايراق كۆتەرگەن سەپكە ھەر ياندىن.
يۈرۈش قىلدۇق، ئۇلۇغ ماركس كىتاۋىدىن تېپىپ بىر يول،
كۆرۈپ مەنزىلنى لېنىن باشلىغان نۇرانە دەۋراندىن.
ئۈمىت شېرىن، بىراق ئۇ ئەجىرسىز بەرمەيدىكەن مېۋە،
شۇڭا جانانغا يەتمەك يوق، دېدۇق، كەچمەي تۇرۇپ جاندىن...
گۆدەك-نادان ئىدۇق باشتا، ھودۇقتۇق، تەمتىرەپ ماڭدۇق،
ئېزىقتۇردى ئېزىتقۇ، جىق ئەلەم تارتتۇق زوراۋاندىن.
چىقىپ سەپ ئالدىغا ئاخىر يېتەكلەپ ماڭدى ماۋجۇشى،
زەپەرگە چامدىدۇق ئىبرەت ئېلىپ ھەر قىسما نۇقساندىن.
شۇڭا يولدا خەتەر دەپسەندە، دۈشمەن بولدى شەرمەندە،
پاچاقلاندى زۇلۇم تەختى بوزەكلەر قەھرى-ۋولقاندىن.
ئېلىپ چىقتى بۇ يول بىزنى قاراڭغۇدىن يورۇقلۇققا،
ئېلىپ چىقتى باھارغا قەھرىتان كەزگەن زىمىستاندىن.
بۈگۈن تاغدەك كۆتەردى قەد ئازاتلىقنىڭ قىزىل جۇڭخۇا،
ماكان تاپتى ھالال ئەمگەكچى ئىنسان باغۇ-بوستاندىن.
كۆرەشتە، ئىشتا ئۆملەشتۇق تۈگۈلگەن مۇشت كەبى مەزمۇت،
جاپانى ئەيلىدۇق تەسلىم، ئېلىپ كۈچ بارچە ئىمكاندىن.
زامانغا مېھرىمىز بىزنى ئاجايىپ تۆھپىكار قىلدى،
شۇڭا ئۈنمەكتە گۈل ھەر دەم ئەسىرلىك چۆل-باياۋاندىن.
بۇ باغدا باشلىۋەتتۇق توي، تېپىپ تۈنجى ھالاۋەتنى،
بەخت جامىغا شەرۋەت تولدۇرۇپ بۇ شەكەرىستاندىن.
بىراق جاي ئالمىسۇن ھەرگىز قانائەت ياكى غاپىللىق،
بۇ تويدا ياڭرىغان شاتلىق، ئەلەمسىز كۈلكە-خەنداندىن.
بالام، مەنزىلىمىز پارلاق ۋە لېكىن ئەگرىدۇر ئۆتكەل،
بۇ يول خالى ئەمەس ھەرخىل توسالغۇ ياكى قاپقاندىن.
راۋا كۆرمەس سائادەت-بەختىنى بىزگە كونا شۇم دۇنيا،

ۋەتىنىمنى كۈيلەيمەن

ۋەتىنىم، سۆيۈملۈك ئانامسەن،
گۈزەلسەن، باتۇرسەن، داناسەن.
مەن سېنىڭ باغرىڭدىن تۆرەلدىم،
مەن دەسلەپ ھېس قىلغان دۇنياسەن.

ۋەتىنىم، بىپايان مۇھىتسەن،
قۇدرەتىڭ مىسالى دولقۇنۇڭ.
مەن ئۈچۈن مۇھىتتىن كەم ئەمەس،
مۇھىتىڭ تامچىسى بولغىنىم.

ۋەتىنىم، گۈزەللىك گۈلشىنى،
بىباھا ھەر چىمدىم تۇپرىقىڭ.
مەن ئۈچۈن مىڭ باغدىن ئەتىۋا
بولغىنىم بىر گىيا، ياپرىقىڭ.

ۋەتىنىم، سەن تاپقان دانالىق —
زامانىڭ ھەقىقەت مۇنبىرى.
ئىلكىڭدە مىسلىسىز پارلىدى
ماركسنىڭ، لېنىننىڭ گەۋھىرى.

بوزەككە شەپقەتىڭ يۆلەنچۈك،
ياۋۇزلار باغرىغا خەنجەرسەن.

قىزىل بايراقتا سادىق بىز، ئۆلۈمدۇر بىزگە ئازغۇنلۇق،
چۆچۈپ بىمەنە پەتىۋادىن، تىڭىرقاپ ياكى بوھتاندىن.
«سېنىڭ بەختىڭ، غۇرۇرۇڭ قايسى؟» دەپ ئوغلۇم سوئال قويساڭ،
جاۋابىم شۇ: شۇ بايراقتا ئەگەشتىم، كەچمىدىم ئاندىن!
بۇ سەپنىڭ تۇنجى ئەۋلادى بۇ دۇنياغا ئەمەس باقى،
بىراق بۇ سەپ ئۈزۈلمەس، مەڭگۈ ئايرىلماس شەرەپ-شاندىن.
بۇ سەپتە بىز كۆتەرگەن تۇغقا ئوغلۇم سەنمۇ بىر ھەمدا،
كۆتەر تىنىك سەنمۇ بۇ تۇغنى، ھەزەر قىل كۆلكە، شەيتاندىن.
ئاتا رازى، ئانا رازى ۋە تارىخ ئىپتىخار تاپقاي
بۇ تۇغنى تىنىك كۆتەرگەن بارچە ئەۋلات — قىز ۋە ئوغلاندىن.
ئەگەر كىمكى بۇگۇن يا ئەتە داغ سالسا بۇ بايراقتا،
ھىساپ ئالغۇسى تارىخ ئۇ يۈزى، كۆڭلى قارايغاندىن.
كۆرۈندى تاغ «كۆرۈنگەن تاغ يېقىن»، ئۇ قاچىمغاي زادى
بىلى مەھكەم، دىلى نۇرلۇق، ئۈمىتۋار بارچە مەرداندىن.
رەقىپ بۇ يولدا قازسۇن قانچە ھاڭلارنى، ھامان ئاخىر
توسالماس بۇ قىزىل سەپ ئاشىغىنى ۋەسلى جاناندىن.
بوۋايلار: «ئىت ھۈرەر، كارۋان يۈرەر» دەپ زەپمۇ ھەق ئېيتقان،
سوراڭ ئىسپات بۇڭا تارىختا ئۆتكەن بارچە كارۋاندىن.
«يازار ھەركىم ئۆزى ئۆز تارىخىنى»، بىل بۇنى ئوغلۇم،
ئۆمۈرنى مەنىسىز ئۆتكۈزگۈچى قاخشار پۇشايماندىن.
ئۈمىدىم بول قىزىل بايراقتا ئەجدادىڭ كەبى سادىق،
بالاڭغا سەنمۇ تاپشۇر شۇ پېتى، ئاشقانچە داۋاندىن.

1962 - يىل نويابىر — دېكابىر، ئۈرۈمچى

سەيلەدە

ئايلىنىپ تيەنجىننىڭ كوچىلىرىنى،
توختىدۇق بىر باغنىڭ ئالدىغا كېلىپ.
يەكشەنبە بولغاچقا باغدەك ياسىنىپ
يۈرۈپتۇ ئادەملەر تاماشا قىلىپ.

يولداش لى مېنىمۇ باشلىدى باققا،
سەيلىگە ئىنتىلگەن زوقۇمنى بىلىپ.
ۋە لېكىن توختىدى ئىشىك ئالدىدا
سۆزلىدى ئۆتكەننى يادىغا ئېلىپ.

«ئون تۆت يىل ئالدىدا، دوستۇم، بىز ئۈچۈن
بۇ باغنىڭ ئىشىگى يېپىقلىق ئىدى.
‹جۇڭگولۇق ھەم ئىتلار كىرمەسۇن› دېگەن —
پەيزىسى بىر ياندا ئېسىقلىق ئىدى.

ئۇ چاغدا بۇلاڭچى ياڭرېنلار* ئۈچۈن
جۇڭگولۇق ئىتتىنمۇ خار بەندە ئىدى.
بىز بىنا قىلغان شەھەرلەر، باغلار
شۇم ئاياق ئاستىدا دەپسەندە ئىدى.

* ياڭرېن — ئۆتمۈشتە تيەنجىن خەلقىمۇ مۇستەملىكىچى ئەجنەبىلەرنى شۇ نام بىلەن ئاتايتتى.

ساڭا يات تەمەننا گۇناسى،
مىننەتسىز، ئۇلۇغسەن، كەمتەرسەن.

مەردانە لەۋزىڭگە سادىقسەن،
يۈكۈڭمۇ ھەممىدىن زىيادە.
شان-شەرەپ سەن ئۈچۈن بەخشەندە
بۇ ساڭا تارىختىن ئىرادە.

ۋەتىنىم كۆردۈم مەن ئەتەڭنى
بۈگۈننىڭ ئەڭگۈشتەر كۆزىدە.
ئۇ ساڭا راسلا بىتۇ پايانداز،
تەبەسسۇم جىلۋىسى يۈزىدە.

يولۇڭنى قۇتلىغان شان-شەرەپ
ئەتىنىڭ ئاق كۆڭۈل ئەلچىسى.
قەدىمىڭ، تەنتەنەڭ ساداسى —
زامانەم كۈيىنىڭ ئەۋجىسى.

ۋەتىنىم، مەن سېنىڭ ئوغلۇڭمەن،
بىر ئۆمۈر شەنىڭنى كۈيلەيمەن.
ئوقۇسام شەنىڭگە باپ قوشاق،
شۇ مىنۇت مەن ئۈچۈن توي دەيمەن.

1963 - يىل يانۋار، ئۈرۈمچى

ئۇ بىزگە تۇتقۇزدى قىساس تىغىنى،
تاۋلىدۇق بىز ئۇنى غەزەپ ئوتىدا.

گۈڭچەندىك باشلىغان كۈرەش يالقۇنى
ئۆرتىدى زۇلۇمنىڭ تاجۇ-تەختىنى.
جۇڭگوغا جۇڭگولۇق بولدى خوجايىن،
چاپاكەش يوقسۇللار تاپتى بەختىنى...»

*

رەھمەت يولداش لى،
سېنىڭ سۆزۈڭدىن
سەيلىدىن قايتتىم مەن چۈك لەززەت بىلەن.
يېزىش كېرەك ئەمدى باغنىڭ ئالدىغا
ئاشۇ سۆزلىرىڭنى ئۆچمەس خەت بىلەن.

1963 - يىل 20 - ئىيۇل، تيەنجىن

كېيەتتى بېشىغا بۇ باغنى ئۇلار
قولتۇقلاپ ئويناش - خوتۇنلىرىنى.
خېنىملار كۆكسىگە كۈچۈكنى تېڭىپ،
ئوينايتتى سۆيدۈرۈپ بويۇنلىرىنى.

ئۇلارنىڭ يۈگەنسىز مەرتىۋىسىنى
مۇتىھەم قانۇنلار كۆتەرسە قانچە،
بىراق ئۇ بەربىر ئىشچى - دېخاننىڭ —
ۋىجدانى ئالدىدا پەس ئىدى شۇنچە.

ئەگەر كۈچۈكلەنسە كىمكى ئىت بولۇپ،
نەپ ئىزلەپ شۇملارنىڭ ئاياق ئاستىدىن.
يالىسا ئۇلارنىڭ تاپانلىرىنى،
بەلكى، جاي بېرەر بوسۇغىسىدىن.

ئادەم سۈرەتلىك ئىت بولۇش ئۈچۈن
بىر يولى ۋىجداندىن كېچىش كېرەك، بەس.
بۇ پەقەت خائىنلار ئۈچۈنلا ئاسان،
ۋە لېكىن بىز ئۈچۈن ئۆلمەكتىنمۇ تەس.

قىلىچلار كەسسىمۇ باشلىرىمىزنى،
كىشەنلەر بوغسىمۇ ھوقۇقىمىزنى.
ۋە لېكىن نومۇستىن ئايرىيالمىدى
ۋەتەنگە سادىق ۋۇجۇدىمىزنى.

شۇ نومۇس ئىدى بىزنىڭ كۈچىمىز،
ساقلىدۇق بىز ئۇنى يۈرەك قېنىدا.

تۆمەنجياڭ بويىدا مەشرەپ ئوينىدۇق،
سايىمىز چۈشتى دەريا سۈيىگە.
قىزىپ كەتتى ئۇسۇلىمىز شۇنچە،
تەڭكەش بولۇپ گۈلدۈرگە كۈيىگە.

جانلار سۆيۈندى نەغمە پەيزىدىن
كۆڭۈل جامى شەرۋەتكە توشتى.
گويا تۆمەنجياڭ تارىم شاۋقۇنى
چاڭجياڭغا جۆر بولۇپ، ناخشىغا چۈشتى.

شۇ ئىناقلىق مېھىر - مۇھەببەت
ھاياتىمىزنىڭ كۈچى، لەززىتى.
بىزگە مەڭگۈ بەخش ئەتتى ئۇنى
كۆكچەنداڭنىڭ ئۇلۇغ خىسلىتى.

شۇڭا دەيمىز ئىپتىخار بىلەن:
ياشا كۆكچەنداڭ!
ئارى - ئارى - راڭ،
سورى - سورى - راڭ *.

1963 - يىل ئاۋغۇست، يەنبيەن

* «ئارى - ئارى - راڭ، سورى- سورى - راڭ» — چاۋشيەن خەلق ناخشىلىرىدا، مۇزىكىلىق نەقرات. ئۇ ئۇيغۇر خەلق ناخشىلىرىدىكى «ئايەي»، «يار-يار»، «ھاي - ھاي يۇلەن»گە ئوخشاش، زوق - سۆيۈنچنى ئىپادىلەيدۇ.

تۈمەنجياڭ بويىدا

قورقماس بولىدىن تۈمەنجياڭغىچە
تالاي دەريا، تاغلارنى كەزدىم.
ھەر مەنزىلنىڭ مۇھەببىتىنى
ھۇزۇرلىنىپ قەلبىمگە يازدىم.

مەن تۇرپاندا ئۈزۈمچى بولدۇم،
ھەم بېيجىڭدا كىتاپ ئوقۇدۇم.
شىجياجۇاڭدا «بارىكاللا» توۋلاپ،
تۈمەنجياڭدا قوشاق توقۇدۇم.

بۈگۈنمۇ ئالدىم قەلبىمگە ھوزۇر
بەختى كۈلگەن قېرىنداشلىرىمدىن.
يېڭى مىۋىدىن چىققان شاراپنى
ئايلاندۇرۇپ ئىچتىم بېشىمدىن.

قىزلارنى مەن «ئاباجى»* دېدىم،
«ئوپپا»** دېدى قىزچاقلار مېنى.
تۆكتى ئايىماي مېھىر - مۇھەببەت
قۇچۇپ مېھرىۋان قۇچاقلار مېنى.

* ئاباجى — چاۋشيەنچە «ئاچا» دېگەن سۆز.
** ئوپپا — چاۋشيەنچە «ئاكا» دېگەن سۆز.

چۈشكەن ھامان خوجى مېنىڭ تورۇمغا،
دوغا ـ يايى توساق قۇرۇپ يولۇمغا،
پادىشانىڭ ئەمرى بىلەن جار سېلىپ،
تورۇمغىمۇ، ئەركىمىگىمۇ تور سېلىپ،
سان ـ ساناقسىز خوجى ئۈچۈن بىر پۇللۇق—
ھەق تۆلىمەي ئېلىپ كەتتى ئۇدۇللۇق.
چۈنكى شۇنداق پەرمان بارمىش ئەزەلدىن:
«پۇقرا بولساڭ، بىر گۇنادىن ھەزەر قىل.
خوجى تۇتساڭ، شاھ ـ بەگلەرگە سوغا قىل،
يەيدەن دىگەن نىيىتىڭگە، توۋا قىل.
ئۆتۈپ كەتسە ئەگەر خوجى گېلىڭدىن،
ئاز دىگەندە ئايرىلىسەن تىلىڭدىن.»

*

قورقۇنىمىدىن ئاشۇ يوغان پەرماندىن،
كەچتىم خوجى يىسەم دىگەن ئارماندىن.
كەچىگىمدە ئاڭلىغانىڭ ھەممىسى
باشقا گەپكەن، باشقىچىكەن مەنىسى.
شۇڭا بەزلەپ تۇتۇپ كەلدىم گېلىمنى،
شۇنىڭ ئۈچۈن ساقلاپ قالدىم تىلىمنى.

*

چاكبەيشەندە سۇبھى يورۇپ — تاڭ ئاتتى
ئالتۇن قۇياش نۇرلىرىنى ياماراتتى.
ئەمگەكىم ھەم ئەركىم توردىن قۇتۇلدى،